

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ: Λογοτεχνία και κινηματογράφος

Τίτλος: Λογοτεχνία και κινηματογράφος

Γνωστικό Αντικείμενο: Νεοελληνική Λογοτεχνία

Συμβατότητα με το νέο ΠΣ: Προβλέπεται διδακτική ενότητα με αυτό το θέμα στην
Ε΄ Δημοτικού

Είδος διδακτικής πρακτικής: σχέδιο εργασίας (project), ομαδοσυνεργατική
διδασκαλία

Προτεινόμενη διάρκεια: 20 ώρες

Εισαγωγή:

Η κυριαρχία της εικόνας ως μέσου δημόσιας επικοινωνίας καθώς και η χρήση πολυσημικών και πολυτροπικών τρόπων επικοινωνίας καθιστούν αναγκαία την παροχή οπτικοακουστικής εκπαίδευσης στους μαθητές όλων των βαθμίδων. Στόχος είναι η βαθμιαία εξοικείωση των μαθητών με κώδικες και μεθόδους ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίζουν με κριτική διάθεση τα εκπεμπόμενα μηνύματα (γραπτά, οπτικά ή ηχητικά).

Το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί αποτελεί πρόταση για την αξιοποίηση των κινηματογραφικών ταινιών, και ειδικότερα αυτών που αποτελούν μεταφορά λογοτεχνικών έργων, στο μάθημα της λογοτεχνίας.

Στο παράρτημα που συνοδεύει το παρόν κείμενο ο εκπαιδευτικός μπορεί να βρει οπτικό υλικό και λογοτεχνικά κείμενα για να στηρίξει τη διδασκαλία του καθώς και θεωρητικά κείμενα.

Σκοποθεσία:

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν ότι δεν υπάρχει κάποια ασυμφιλίωτη σύγκρουση ανάμεσα στην εικόνα και στο λόγο. Η εικόνα εμφιλοχωρεί στο λογοτεχνικό κείμενο, όπως ακριβώς και ο λόγος στην εικόνα.
- Να κατανοήσουν την έννοια της αφήγησης και των διαφορετικών ειδών αφήγησης (γραπτής, οπτικής, δραματοποιημένης).
- Να κατανοήσουν τις βασικές συμβάσεις (γλώσσας, κώδικα) της γραπτής και της οπτικο-ακουστικής αφήγησης.

- Να συνειδητοποιήσουν τις διαφορετικές δυνατότητες της γραπτής αφήγησης και της οπτικο-ακουστικής αφήγησης.
- Να γνωρίσουν τους τρόπους συλλειτουργίας κινούμενης εικόνας, λόγου και μουσικής.
- Να αντιληφθούν ότι κάθε τεχνική ή επιλογή του συγγραφέα ή του κινηματογραφιστή είναι φορέας νοήματος.
- Να γνωρίσουν το κειμενικό είδος του σεναρίου.

Δεξιότητες:

Με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τις συμβάσεις και τους κώδικες του οπτικο-ακουστικού αφηγήματος.
- Να συγκρίνουν το λογοτεχνικό με το οπτικο-ακουστικό κείμενο που βασίζεται σε αυτό (ομοιότητες και διαφορές, ιδιαιτερότητες του καθενός).
- Να εικονοποιούν και να δραματοποιούν τα λογοτεχνικά κείμενα και, αντίστροφα, να αφηγηματοποιούν τα οπτικο-ακουστικά κείμενα.

Υλικό

A. Οπτικοακουστικό υλικό

- Charles Chaplin (1928), **The Circus (Το Τσίρκο)**.

<http://www.youtube.com/watch?v=7qTXcWpEwv0&feature=related>

- **Το καπλάνι της βιτρίνας (1990)**, επεισόδιο 1 (Μεταφορά στην τηλεόραση του ομώνυμου μυθιστορήματος της Άλκης Ζέη, σε σκηνοθεσία Πέτρου Λύκα).

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=66814&tsz=0&act=mMainView>

- **Ο κήπος με τ' αγάλματα (1981)**, επεισόδιο 1 (Μεταφορά στην τηλεόραση του ομώνυμου μυθιστορήματος της Ελένης Σαρανίτη, σε σκηνοθεσία Παντελή Βούλγαρη).

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=7360&tsz=0&autostart=1>

- **Ο θησαυρός της Βαγίας (1985)**, επεισόδιο 1 (Μεταφορά στην τηλεόραση του ομώνυμου μυθιστορήματος της Ζωρζ Σαρή, σε σκηνοθεσία Δημήτρη Δημογεροντάκη)

<http://vimeo.com/14903004>

- Ένα δέντρο μια φορά, ταινία κινουμένων σχεδίων βασισμένη στο ομώνυμο βιβλίο του Ευγένιου Τριβιζά (Σκηνοθεσία, φωτογραφία: Παναγιώτης Ράππας)
<http://www.youtube.com/watch?v=Voz9S4xb0xM>
- Ταινία «**Oliver Twist**», δύο κινηματογραφικές εκδοχές του ομώνυμου βιβλίου του Charles Dickens:
 - A) Σε σκηνοθεσία Roman Polanski.
 - B) Σε σκηνοθεσία David Lean.
- Ταινία «**Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας**» σε σκηνοθεσία Τιμ Μπάρτον. Πρόκειται για κινηματογραφική μεταφορά του ομώνυμου μυθιστορήματος του Dahl Roald.
- Ταινία «**Ο Μικρός Νικόλας**» σε σκηνοθεσία Laurent Tirard. Πρόκειται για κινηματογραφική μεταφορά του ομώνυμου μυθιστορήματος του Goscinny Rene.
- Ταινία «**Ματίλντα**» σε σκηνοθεσία Danny DeVito. Μεταφορά στον κινηματογράφο του ομώνυμου μυθιστορήματος του Dahl Roald.
- Εικόνες από παλιές κινηματογραφικές μηχανές, εξώφυλλα βιβλίων και αφίσες κινηματογραφικών ταινιών (παράρτημα, σελ. 10)

B. Βιβλία

- **Άλκη Ζέη**, Το καπλάνι της βιτρίνας, Κέδρος (απόσπασμα, παράρτημα σελ. 20)

«Η Μέλια και η Μυρτώ είναι δυο κοριτσάκια που ζουν το 1936 σ' ένα νησί του Αιγαίου. Ο παππούς τους τούς διηγείται αντί για παραμύθια μύθους και θρύλους για τους αρχαίους Έλληνες. Ο ξάδελφός τους ο Νίκος, φοιτητής από την Αθήνα, τις μαγεύει με την ιστορία ενός τίγρη – το καπλάνι, όπως το λένε στο νησί – που βρίσκεται βαλσαμωμένο μέσα σε μια βιτρίνα στη μεγάλη σάλα του σπιτιού τους. Λίγο λίγο μπλέκονται στο παιχνίδι του καπλανιού της βιτρίνας μικροί και μεγάλοι ύστερα από κάτι που συνέβηκε μια ζεστή μέρα του καλοκαιριού στις αρχές του Αυγούστου». (Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

- **Ζωρζ Σαρή**, Ο θησαυρός της Βαγίας, Πατάκης. (απόσπασμα, παράρτημα σελ. 31)

«Μια γνήσια περιπέτεια , όπου οι κυνηγοί του θησαυρού εδώ δεν είναι μεγάλοι, αλλά τα παιδιά. Ένας θησαυρός στην Αίγινα; Και μάλιστα στη Βαγία; Ναι, στη Βαγία,

εκεί που είχε «παντρευτεί» δώδεκα χρονών τον Παναγιώτη, τότε στα 1936. Τώρα η Ζωή είναι και πάλι στην Αίγινα, όχι παιδί ανέμελο, όχι κορίτσι στην Κατοχή, μα μεγάλη, απλά μεγάλη. Καλοκαίρι σ' ένα ελληνικό νησί, καλοκαίρι με παιδιά. Καλοκαίρι μ' ένα θησαυρό που περιμένει να τον βρουν. Ένα από τα σύγχρονα «κλασικά βιβλία για παιδιά και για νέους, όπου μαζί με την αναζήτηση του κρυμμένου θησαυρού έρχεται στην επιφάνεια το φώς, η χαρά, η ανεμελιά, ο ήλιος της Ελλάδας. Και – προσοχή – ένα ελληνικό βιβλίο περιπέτειας...» (Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου).

- **Charles Dickens, Oliver Twist**, Λιβάνης

«Μεγαλώνοντας σε ένα ίδρυμα, ο μικρός Όλιβερ Τουίστ δε θα γνωρίσει παρά μόνο τη σκληρότητα και την κακία της ζωής. Χωρίς γονείς, κατατρεγμένος, θα περάσει από χίλιες δυο περιπέτειες και δυσκολίες. Θα γυρέψει μια καλύτερη τύχη στο Λονδίνο, αλλά ούτε κι εκεί τα πράγματα θα είναι καλύτερα? εκεί θα πέσει στα δίχτυα μιας συμμορίας κακοποιών, που δύσκολα θα τον αφήσουν να ξεφύγει. Η καλή του μοίρα, όμως, θα τον οδηγήσει κοντά σε ανθρώπους που όχι μόνο θα τον αγαπήσουν αληθινά, αλλά και θα τον βοηθήσουν να ανακαλύψει την πραγματική καταγωγή του».

- **Ευγένιος Τριβιζάς, Ένα δέντρο, μια φορά**, ΚΑΛΕΝΤΗΣ

«Κάθε παραμονή Χριστουγέννων, γύρω στα μεσάνυχτα, κάτι παράξενο συμβαίνει σ' έναν απόμερο δρόμο μιας πολύβουης πολιτείας, κάτι που κανείς δεν μπορεί να το εξηγήσει: ένα σμάρι πυγολαμπίδες τριγυρνούν επίμονα, τρεμοσβήνοντας, λες και κάτι αναζητούν, λες και γυρεύουν να θυμηθούνε κάτι...».

- **Gosciny Rene, Ο Μικρός Νικόλας**, Σύγχρονοι ορίζοντες

- **Ελένη Σαρανίτη, Ο κήπος με τ' αγάλματα**, Καστανιώτης.

«Μέσα από την παρέα μερικών παιδιών, η συγγραφέας κατορθώνει να ζωντανέψει την ομορφιά της παιδικής ηλικίας, την παλιά εικόνα της μικρής ελληνικής πολιτείας σε συνδυασμό με τη δράση και τη γνώση. Τα μικρά παιδιά έχουν ως χώρο της περιπέτειάς τους τα αρχαία μνημεία του τόπου τους. Έτσι συμφιλιώνονται με την προγονική ομορφιά και αγωνίζονται να μην αποχωριστούν αυτά τα "άνθη της πέτρας" -όπως θα έλεγε και ο Σεφέρης- που βγήκαν μέσα από τη γη».

- **Γιώτα Φώτου, Ο αόρατος Πολ**, Ψυχογιός. (Απόσπασμα, σελ. 62)

«Ο μικρός Αλ φεύγει από την πατρίδα του και έρχεται να ζήσει με τους γονείς του στην Ελλάδα. Τα όνειρα και οι προσδοκίες του όμως γρήγορα γκρεμίζονται όταν αντιμετωπίζει την απόρριψη και την αδιαφορία των συμμαθητών του. Κάνει πολλές προσπάθειες για να ενταχθεί στον νέο περιβάλλον, μα απογοητεύεται. Ωσπου, μια μέρα,

γνωρίζει έναν καινούριο φίλο, τον Πολ. Ποιος είναι όμως αυτός ο μυστηριώδης φίλος; Που μένει; Γιατί εκτός από τον Αλ δεν του δίνει κανείς σημασία; Γιατί εξαφανίζεται έτσι ξαφνικά;»

- **Θεοδώρα Γεωργακούδη**, Από την κερασιά στο Ίντερνετ, Ψυχογιός. (Απόσπασμα σελ. 47).

«Ο Γρηγόρης, ο Βασίλης και η Αναστασία είναι τρία Ελληνόπουλα που έχουν μόλις φτάσει στην Ελλάδα. Πρώτα ζούσαν στη μακρινή Ρωσία μα η ζωή τους είχε γίνει πολύ δύσκολη. Φτώχεια, πόλεμος, ανασφάλεια! Τι άλλο τούς έμενε να κάνουν από το να γυρίσουν στην Ελλάδα, την πραγματική τους πατρίδα;

Όμως τα πράγματα δεν είναι ρόδινα ούτε εδώ! Κάποιοι συμμαθητές τους τους αντιμετωπίζουν σαν ξένους, σαν ανεπιθύμητους. Κάτι πρέπει να κάνουν. Πρέπει να δώσουν την ευκαιρία στους γονείς των συμμαθητών τους, αλλά και στα ίδια τους τα παιδιά, να τους γνωρίσουν καλύτερα. Έτσι καταστρώνουν ένα σχέδιο...»

- **Dahl Roald**, Ο Τσάρλι και το εργοστάσιο σοκολάτας, Ψυχογιός

«Πέντε παιδιά -και μονάχα πέντε- πήραν την άδεια να επισκεφτούν το εργοστάσιο σοκολάτας του κυρίου Βόνκα. Τα πέντε, αυτά, τυχερά παιδιά θα έβλεπαν όλα τα μυστηριώδη μηχανήματα του εργοστασίου απ' όπου έβγαιναν τα πιο θαυμαστά ζαχαρωτά όλου του κόσμου.

Τι συμβαίνει, όμως, όταν συναντούν το διάσημο κύριο Βόνκα; Τι συμβαίνει όταν περνάνε τη μεγάλη πύλη του εργοστασίου; Τι συμβαίνει όταν βλέπουν για πρώτη φορά τους παράξενους εργάτες που μιλούν μόνο με στίχους και που οι μικροσκοπικές σκιές τους διαγράφονται στα παράθυρα του εργοστασίου; Και... τι συμβαίνει όταν ένα από τα παιδιά παρακούσει τις εντολές του κυρίου Βόνκα;»

- **Dahl Roald**, Ματίλντα, Ψυχογιός

«Δεν υπάρχει παιδί πιο έξυπνο, πιο λογικό, πιο τρυφερό, πιο αξιαγάπητο, πιο συμπονετικό απ' αυτήν. Αυτό το υπέροχο κορίτσι, το προικισμένο με μυαλό τόσο λαμπερό και εύστροφο και με καρδιά τόσο μεγάλη, ας γίνει το φωτεινό παράδειγμα για όλα τα παιδιά, τους γονείς, τους δασκάλους. Παραμύθι και πραγματικότητα, υπερβολή και δεξιότητες, γνώση και ταλέντο, να τα μέσα που χρησιμοποιεί ο σπουδαίος αυτός συγγραφέας για να μας οδηγήσει σ' έναν κόσμο όπως θα 'πρεπε να είναι ο κόσμος μας και που ίσως μια μέρα τον κερδίσουμε».

Γ. Ιστότοποι

Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

<http://www.cinemuseum.gr/frontend/index.php>

Ταινιοθήκη της Ελλάδος > Μουσείο Κινηματογράφου

<http://www.tainiothiki.gr/v2/index/index/>

Μουσείο Κινηματογράφου στο Λονδίνο

<http://www.cinemamuseum.org.uk/>

Ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/index.aspx>

Δ. Θεωρητικά κείμενα

Τα θεωρητικά κείμενα που ακολουθούν αποτελούν ενημερωτικό υλικό για τον εκπαιδευτικό.

- **Ανδριοπούλου Ειρήνη**, Η κινηματογραφική παιδεία στην εκπαίδευση – Μοντέλα λειτουργίας και προκλήσεις, <http://blogs.sch.gr> (παράρτημα, σελ. 73).
- **Κωστάκη, Ι.** (2009) ,Ο ήρωας ως αναγνώστης στο μυθιστόρημα του Roald Dahl Ματίλντα και την κινηματογραφική του μεταφορά, *Περιοδικό Διαδρομές*, Τεύχος 93 (παράρτημα, σελ. 82).
- **Κωστάκη, Ι.** (2008), Η μεταφορά λογοτεχνικών κειμένων στον κινηματογράφο: Ζητήματα και μεθοδολογία προσέγγισης», *ηλεκτρονικό περιοδικό www.lexima.gr* (παράρτημα, σελ. 93).

Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του project

Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση

(4 διδακτικές ώρες)

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να τονιστεί ότι καλό θα είναι η τάξη να έχει προετοιμαστεί από πριν καθώς πάντα υπάρχει ο κίνδυνος η δραστηριότητα να θεωρηθεί λιγότερο σοβαρή από άλλες. Οι παιδαγωγικοί χειρισμοί του εκπαιδευτικού είναι δυνατόν να ποικίλλουν, φυσικά, ανάλογα με την τάξη, τη δουλειά που έχει προηγηθεί καθώς και τη σχέση του με τους μαθητές και τις μαθήτριές του.

Οι μαθητές, αρχικά, με την προτροπή του εκπαιδευτικού συζητούν για τις εμπειρίες τους, για τις ταινίες που προτιμούν, για τα είδη κινηματογραφικών ταινιών.

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός προβάλλει εικόνες από κινηματογραφικές μηχανές του παρελθόντος (παράρτημα, σελ. 10) και ακολουθεί συζήτηση για την ιστορία του κινηματογράφου. Τέλος, οι μαθητές παρακολουθούν αποσπάσματα από την ταινία βωβού κινηματογράφου *The Circus* (Το Τσίρκο), του Charles Chaplin, παραγωγής 1928 (<http://www.youtube.com/watch?v=7qTXcWpEwv0&feature=related>). Με τη συζήτηση που θα ακολουθήσει μετά την προβολή αναμένεται να αναδειχθούν οι τρόποι που μεταδίδονται η πλοκή, η αφηγηματική γωνία και τα συναισθήματα των ηρώων σε μία ταινία χωρίς λόγια.

Β΄ Φάση: Ανάγνωση

(10 διδακτικές ώρες)

1. Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες και η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να συγκρίνει ένα λογοτεχνικό κείμενο με την ανάλογη μεταφορά του στον κινηματογράφο ή την τηλεόραση. Στο παράρτημα παρατίθενται αποσπάσματα από τα λογοτεχνικά βιβλία «Το καπλάνι της βιτρίνας», και «Ο θησαυρός της Βαγίας» που έχουν μεταφερθεί στην τηλεόραση από κρατικά κανάλια. Ο εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να αντλήσει τα ανάλογα επεισόδια των σειρών από το ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ (οι ακριβείς διευθύνσεις δίνονται στην αρχή του παρόντος διδακτικού σεναρίου, στην ενότητα «οπτικοακουστικό υλικό»). Προκειμένου για αλλόγλωσσους μαθητές με χαμηλή αναγνωστική ικανότητα, προτείνονται αποσπάσματα από τα βιβλία «Ο μικρός Νικόλας» του **Gosciny Rene** και το βιβλίο του Ευγένιου Τριβιζά «Ένα δέντρο, μια φορά» που έγινε ταινία κινουμένων σχεδίων (<http://www.youtube.com/watch?v=Voz9S4xb0xM>). Η έρευνα των μαθητών θα κατευθύνεται από ερωτήματα όπως τα ακόλουθα:

- Τι παραλείπεται κατά τη μεταφορά του λογοτεχνικού έργου στον κινηματογράφο ή την τηλεόραση;
- Τι προστίθεται;
- Γιατί;
- Ποια στοιχεία της ταινίας ή της τηλεοπτικής σειράς μας δίνουν να καταλάβουμε την ιστορία και τους χαρακτήρες;
- Πού εστιάζει η κάμερα;
- Τι φωτισμός υπάρχει;
- Ποιο είναι το χρώμα που κυριαρχεί στο σκηνικό;

- Πώς αλλάζουν οι σκηνές;
- Πώς καταλαβαίνουμε τις σκέψεις των ηρώων;
- Τι εντύπωση μας δημιουργεί η μουσική;
- Ο σκηνοθέτης στην επιλογή των ηθοποιών που ενσαρκώνουν τους ρόλους ακολουθεί ή όχι τις περιγραφές του συγγραφέα;

2. Άλλες προτεινόμενες δραστηριότητες σ' αυτήν τη φάση είναι η εξής:

- Σύγκριση της αφίσας της ταινίας με το εξώφυλλο του αντίστοιχου βιβλίου (παράρτημα, σελ. 14).
- Σύγκριση δύο κινηματογραφικών εκδοχών του ίδιου λογοτεχνικού έργου.

Προτείνονται δύο από τις κινηματογραφικές εκδοχές του μυθιστορήματος του Charles Dickens, “Oliver Twist” :

- Σε σκηνοθεσία Roman Polanski.
- Σε σκηνοθεσία David Lean.

Και οι δύο εκδοχές είναι διαθέσιμες σε dvd.

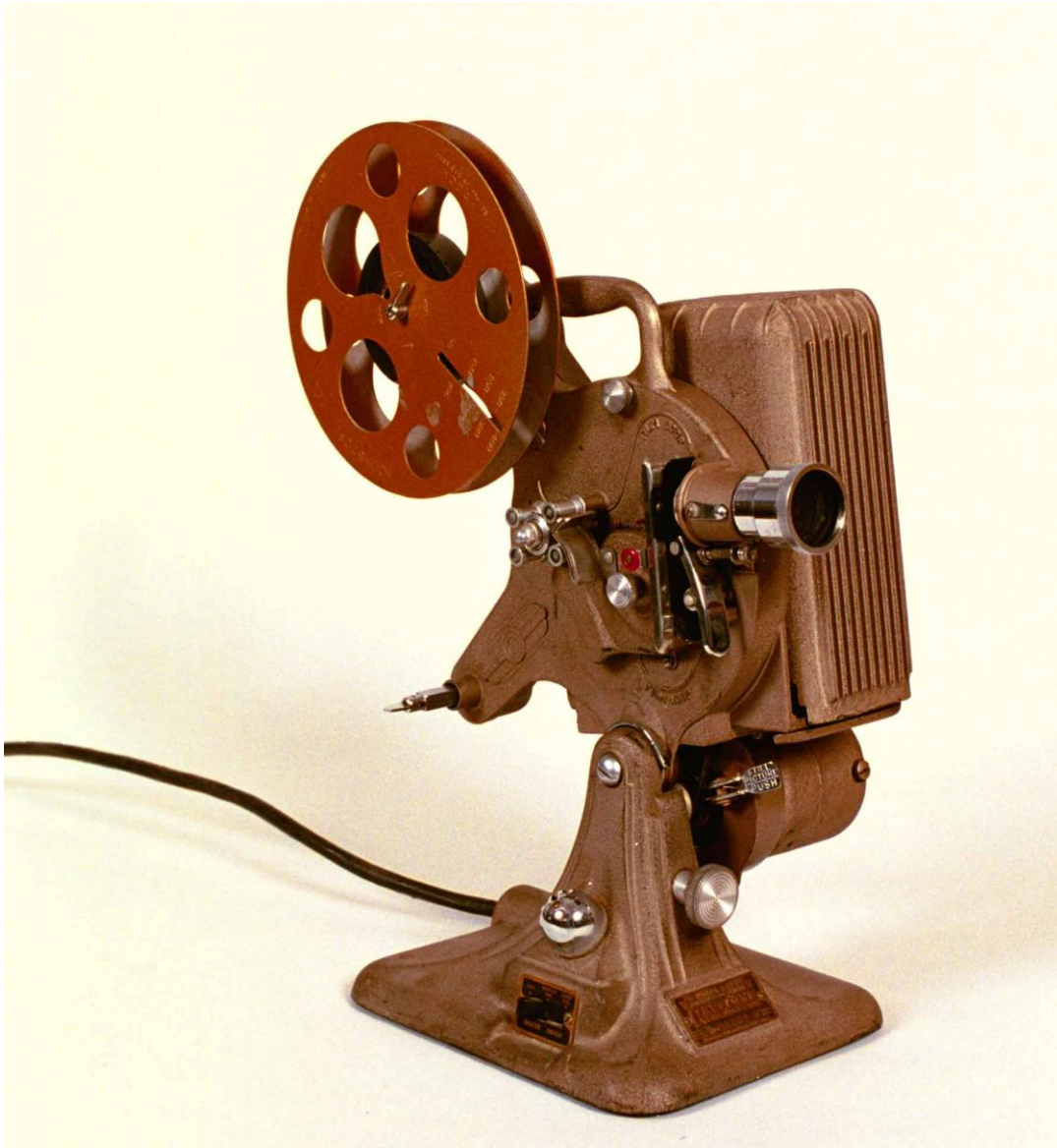
Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση

(6 διδακτικές ώρες)

1. Οι μαθητές στη φάση αυτή έρχονται σε επαφή με το κειμενικό είδος του σεναρίου. Οι ομάδες αναλαμβάνουν να μετατρέψουν ένα απόσπασμα λογοτεχνικού κειμένου σε σενάριο για μια σκηνή κινηματογραφικής ταινίας. Στο παράρτημα (σελ. 47 και 62) διατίθενται αποσπάσματα λογοτεχνικών βιβλίων με θέμα τη διαφορετικότητα και τη μετανάστευση που μπορούν να χρησιμοποιηθούν γι' αυτό το σκοπό. Οι μαθητές στη συνέχεια μπορούν να κινηματογραφήσουν τη σκηνή αναλαμβάνοντας ο καθένας κάποιο ρόλο: ηθοποιός, σκηνοθέτης, κινηματογραφιστής. Για τη δραστηριότητα αυτή αρκεί μια ψηφιακή φωτογραφική μηχανή ή ακόμη κι ένα κινητό τηλέφωνο.
2. Οι μαθητές φιλοτεχνούν την αφίσα για την προώθηση της ταινίας τους.
3. Εναλλακτικά, οι μαθητές είναι δυνατόν να ασχοληθούν με τη συγγραφή σεναρίου με πρωτότυπο θέμα.
4. Στην τελική φάση οι ομάδες προβάλλουν στην ολομέλεια της τάξης τα αποτελέσματα των ερευνών τους καθώς και τις αφίσες και τις σκηνές από την κινηματογραφική ταινία που δημιούργησαν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κινηματογραφικές Μηχανές

Κινηματογραφική μηχανή προβολής (16 mm)

Είναι της δεκαετίας του 1950, αμερικανικής κατασκευής.

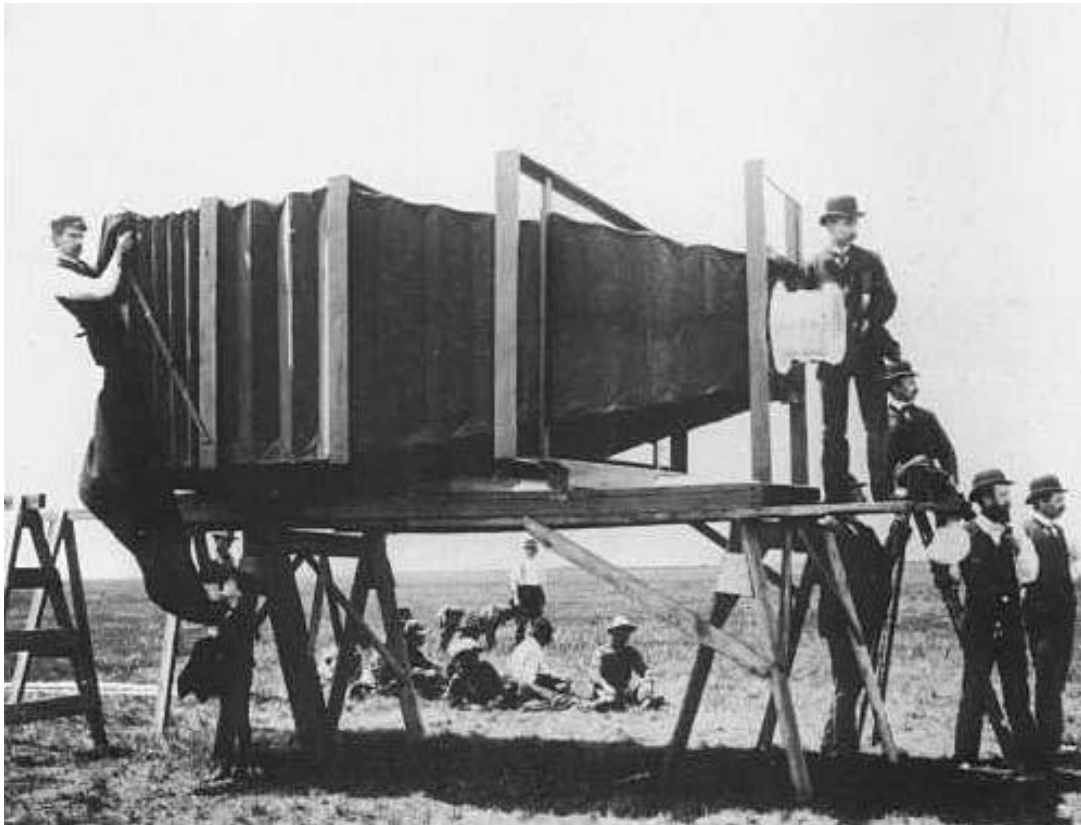
Πηγή: <http://1gym-chiou.chi.sch.gr/provoli.htm>

Κινηματογραφική μηχανή προβολής σε ξύλινη βάση

Είναι της εποχής του βωβού κινηματογράφου. Έχει κατασκευαστεί στη Γερμανία στις αρχές του 20ου αι. από τον οίκο Carl Reiss.

Πηγή: <http://1gym-chiou.chi.sch.gr/provoli.htm>

Πηγή: http://juliasmagazino-julia.blogspot.gr/2012/01/blog-post_4895.html

Στιγμιότυπο από την ταινία «Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή».

Πηγή: <http://www.onair24.gr/news/category/53/content/48894>

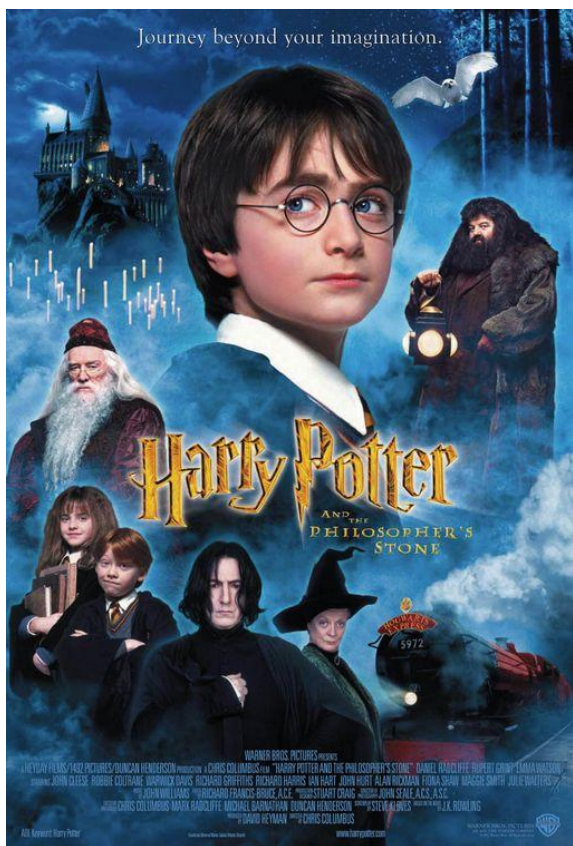

Στιγμιότυπο από την ταινία «Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή».

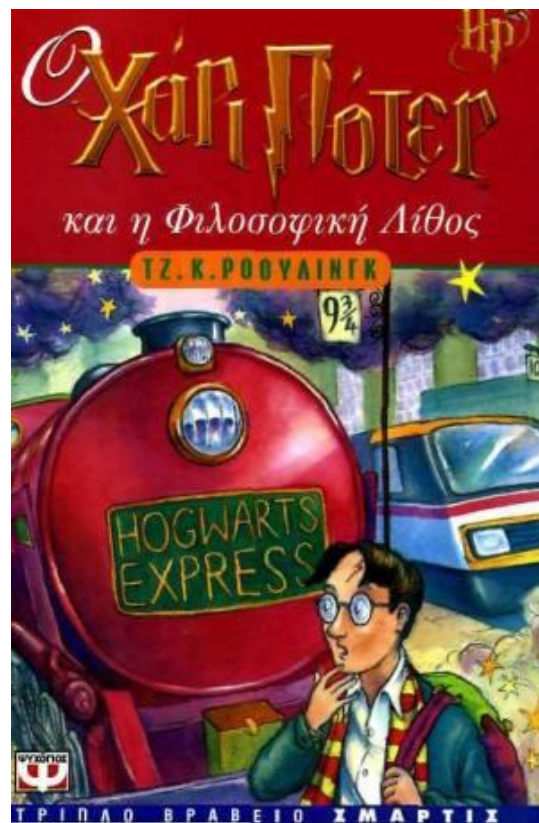
Πηγή: <http://www.onair24.gr/news/category/53/content/48894>

Πηγή: <http://mouseio.wordpress.com/mixanes>

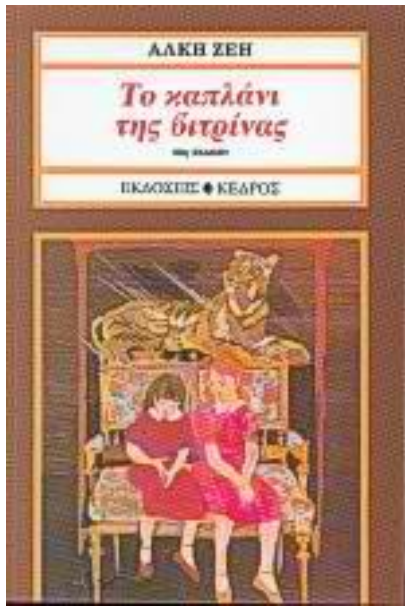

Πηγή: <http://potter-harry4ever.pblogs.gr>

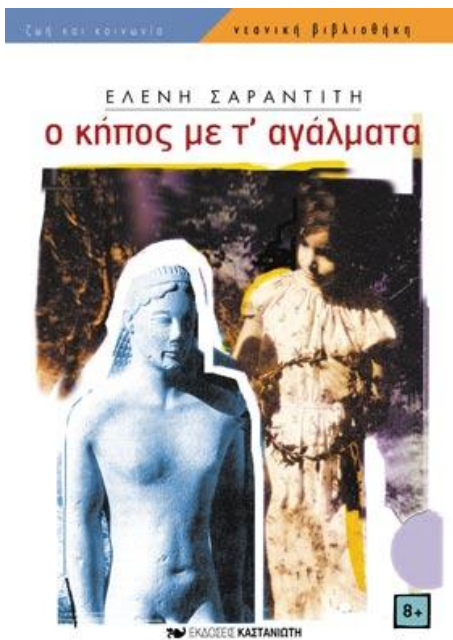
Πηγή: http://www.kedros.gr/product_info.php?manufacturers_id=&products_id=7992
<http://soundtrackbeat.com/2011/11/14/the-lord-of-the-rings-the-fellowship-of-the-ringo->

Πηγή: <http://www.livemovies.gr/series/to-kaplani-tis-bitrinas>

<http://www.papasotiriou.gr/product.gbook.asp?pfid=344508&prid=32933&deid=0>

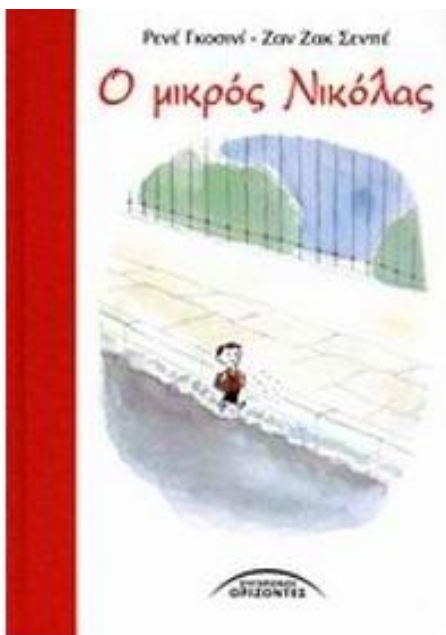

Πηγή: http://paidiki-logotexnia.blogspot.gr/2010/11/blog-post_19.html

Πηγή: <http://www.sevenart.gr/news-detail.php?catid=17&id=1649>

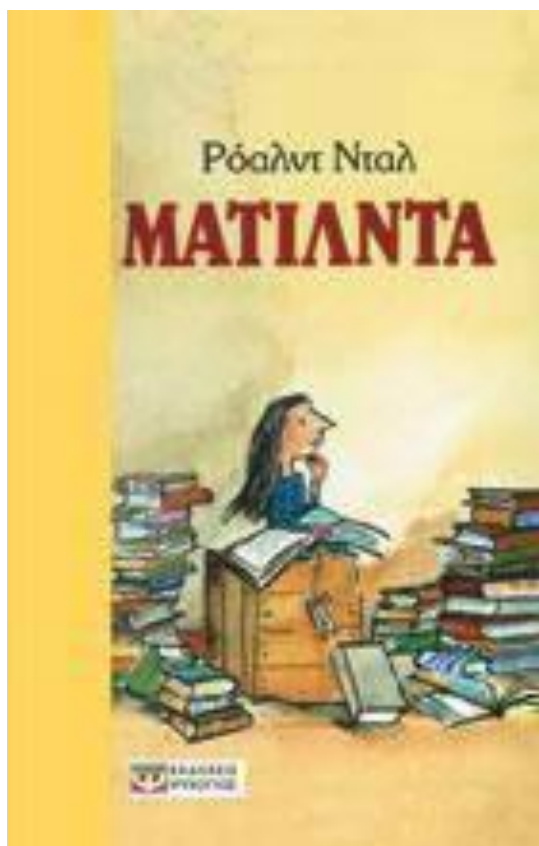
<http://www.greekbooks.gr/books/pedika/neanika/o-thisairos-tis-vagias.product>

Πηγή:

<http://www.rhodes.com.gr/html/modules.php?name=News&file=article&sid=1874>

<http://www.hartorama.gr/displayITM2.asp?ITMID=67647>

Πηγή: http://www.filmboy.gr/2011/12/8_26.html

<http://www.greekbooks.gr/books/pedika/matilnta.product>

Πηγή:

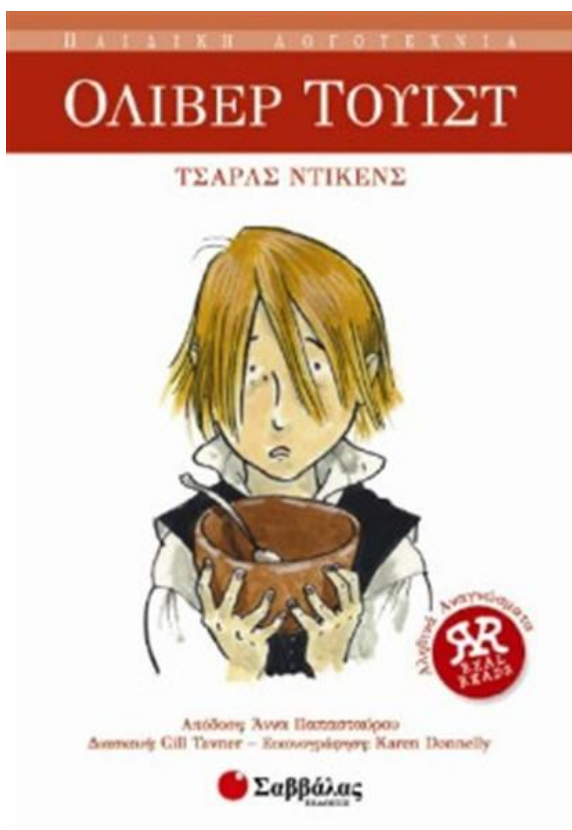
<http://www.hellenica.de/Griechenland/Film/GR/TaDelfinakiaTouAmvrakikou.html>

<http://www.rhodes.aegean.gr/atlas/writers/Dimopoulos%20Ntinios.htm>

Πηγή: <http://www.perizitiito.gr/product.php?productid=121658>
<http://sevenart.gr/movie.php?id=1167>

Πηγή: <http://www.videosun.gr/dvd>
<http://www.ibid.gr/ViewItem.asp?itemid=6225912>
<http://www.go-out.gr/biblia/oliber-touist>

Το καπλάνι της βιτρίνας

Άλκη Ζέη

Οι βαρετές Κυριακές, ο Ίκαρος και η προπαίδεια

Η Κυριακή το χειμώνα είναι η πιο βαρετή μέρα. Θα 'θελα να ξέρω αν όλα τα παιδιά του κόσμου περνούν τόσο βαρετά, όσο η Μυρτώ κι εγώ. Το απόγευμα μάλιστα, όταν αρχίζει να σκοτεινιάζει νωρίς νωρίς, δεν ξέρουμε τι να κάνουμε. Από το πρωί έχουμε παίξει, έχουμε τσακωθεί, ύστερα ξαναμονοιάσει, έχουμε διαβάσει – εγώ το «Δαβίδ Κόπερφηλντ» και η Μυρτώ τον «Τζακ» - και δε μένει πια τίποτα, μα τίποτα να κάνεις.

Ο μπαμπάς και η μαμά, τις Κυριακές, παίζουν χαρτιά στο σπίτι του κυρίου Περικλή, που είναι διευθυντής του μπαμπά στην Τράπεζα. Η θεία Δέσποινα, η αδελφή του παππού, πάει επίσκεψη στις φίλες της κι η Σταματίνα, η υπηρέτρια, έχει έξοδο. Έτσι μένουμε τα κυριακάτικα απογεύματα στο σπίτι μόνες με τον παππού. Αν είναι καλός καιρός, ο παππούς μας πάει περίπατο κι ύστερα, μόλις σκοτεινιάσει, γυρνάμε πίσω. Τότε αρχίζει η μεγάλη βαρεμάρα. Ο παππούς κλείνεται στο γραφείο του, με τους «αρχαίους» του. Έτσι λέμε, με την αδερφή μου τη Μυρτώ, τα βιβλία του παππού, γιατί είναι όλα αρχαία ελληνικά.

Εμείς πάμε στην τζαμωτή βεράντα και κοιτάμε τη θάλασσα. Όταν έχει τρικυμία, τα κύματα σπάνε στους βράχους, πιτσιλάνε τα τζάμια κι έτσι όπως κυλάνε οι στάλες απάνω τους μοιάζουν με δάκρυα. Τότε είναι που συλλογιζόμαστε τις πιο θλιβερές ιστορίες. Τάχατες πως πέθανε ο μπαμπάς, η μαμά ξαναπαντρεύτηκε κι ο πατριός μας είναι πιο κακός και από του Δαβίδ Κόπερφηλντ.

Ή, πάλι, σκεφτόμαστε πως ο παππούς είναι ένας φτωχός ζητιάνος και μεις, ντυμένες κουρέλια, γυρίζουμε μαζί του μέσα στο κρύο και ζητιανεύουμε, από πόρτα σε πόρτα, ψωμί. Καθετί που συλλογιζόμαστε του δίνουμε και τίτλο, λες και είναι ολόκληρο παραμύθι.

Τούτη όμως την Κυριακή είχαμε τόσο βαρεθεί, που σαν είπα στη Μυρτώ να παίξουμε «Ο παππούς ζητιάνος», μου απάντησε πως πιο σαχλή ιστορία δεν είχαμε ξανασκεφτεί. Καθίσαμε κάμποση ώρα μουτρωμένες και ύστερα πήρε καθεμιά ένα τζαμάκι για δικό της και είπαμε, σ' όποιο πέσουν οι πιο πολλές σταγόνες εκείνη θα κερδίσει. Επειδή όμως κέρδιζα συνέχεια εγώ, η Μυρτώ είπε πως πιο κουτό παιχνίδι δεν ξαναπαίξαμε.

- Δε φτιάχνουμε μια ιστορία με το καπλάνι; έκαμα, μα το μετάνιωσα αμέσως, πριν καλοτελειώσω τη φράση μου και μούδιασα.
- Σαν δεν ντρέπεσαι! Αυτό μονάχα σου λέω, αγρίεψε η Μυρτώ. Έχεις τόσο μεγάλη ιδέα για τον εαυτό σου , που νομίζεις πως μπορείς να φτιάχνεις ιστορίες για το καπλάνι!

Ίσως να 'χε δίκιο. Γιατί για το καπλάνι, που είναι βαλσαμωμένο μέσα σε μια βιτρίνα κάτω στο μεγάλο σαλόνι, μονάχα ο ξάδελφός μας ο Νίκος ξέρει να διηγείται. Ο Νίκος μένει στην Αθήνα και σπουδάζει χημικός στο Πανεπιστήμιο. Κάθε καλοκαίρι έρχεται στο νησί και πηγαίνει μαζί μας εξοχή.

Μπορεί, βέβαια, η θεία Δέσποινα να έλεγε πως το σκότωσε το καπλάνι ο άντρας της, γιατί περνούσε κολυμπώντας από την Τουρκία και έτρωγε τα πρόβατα στο νησί – αυτό όμως είναι ιστορία για τους μεγάλους και κανένα παιδί δεν την πιστεύει. Ο Νίκος ξέρει ένα θαυμαστό παραμύθι για το καπλάνι της βιτρίνας, που δεν τελειώνει ποτέ και κάθε καλοκαίρι το συνεχίζει.

Είχε σκοτεινιάσει για τα καλά. Η θάλασσα δεν ξεχώριζε μήτε τα κύματα. Μονάχα ακούγαμε ένα «παφ» κι γέμιζαν ξαφνικά τα τζάμια δάκρυα. Ο δρόμος έξω ήτανε έρημος. Τότε πήγαινα να πιστέψω πως το νησί μας άδειαζε τις χειμωνιάτικες Κυριακές, οι άνθρωποι έφευγαν κάπου μακριά κι απόμεινε μόνο η τζαμωτή βεράντα με μας τις δυο, που, θαρρείς, έπλεε μέσα στην αφρισμένη θάλασσα.

- Σαν δεν ντρέπεσαι, ξανάπε η Μυρτώ.

Κατάλαβα πως το 'λεγε πιο πολύ για να ξαναπιάσουμε κουβέντα, έστω κι αν ήτανε για να τσακωθούμε. Κι εγώ έψαχνα αφορμή να πάω κοντά της, γιατί ήτανε πολύ σκοτεινά και φοβόμουνα. Τότε ακούστηκαν τραγουδιστά τα μαγικά λόγια: ΠΑ ΒΟΥ ΓΑ ΔΕ ΚΕ ΖΩ ΝΗ...

Ήτανε ο παππούς, που σαν τελείωνε τη μελέτη του, έψελνε σε μια παράξενη γλώσσα που τη λένε βυζαντινή. Η Μυρτώ κι εγώ, άμα θέλαμε να κάνουμε τις σπουδαίες στ' άλλα παιδιά, μιλούσαμε τάχα, μεταξύ μας, μια ξένη γλώσσα. Έλεγε η μια: ΠΑ ΒΟΥ ΓΑ και απαντούσε η άλλη: ΔΕ ΚΕ ΖΩ ΝΗ. Τότε κείνα μας ρωτούσανε: « Μα τι γλώσσα μιλάτε;». Εμείς απαντούσαμε καμαρωτά: «Δεν καταλαβαίνετε; Βυζαντινά».

Ο παππούς ήρθε στην τζαμωτή και μας πήρε να πάμε στην τραπεζαρία. Μας έσπασε καρύδια και μας έδωσε να τα φάμε με μέλι. Όταν η Μυρτώ ζήτησε και τρίτη φορά να της γεμίσει το πιατάκι, ο παππούς της είπε:

- Μυρτώ, τι προτιμάς; Κι άλλα καρύδια ή α σου διηγηθώ ένα μύθο;

- Φυσικά, καρύδια! απάντησε εκείνη. Αφού ο μύθος δεν τρώγεται!

Παράξενος που είναι ο παππούς μας! Δε μοιάζει με τους παππούδες των άλλων παιδιών. Ψηλός ψηλός, περπατάει κρατώντας ένα καλάμι αντί για μαστούνι, χωρίς να καμπουριάζει καθόλου τη ράχη του. Όλοι στο νησί τον λένε «Ο ΣΟΦΟΣ».

Ξέρει όλο τον Όμηρο απέξω. Ποτέ δε μας λέει παραμύθια για δράκους και βασιλιάδες, παρά μύθους για τους αρχαίους θεούς και θρύλους για τους ήρωες. Καμιά φορά πιστεύω πως ο παππούς είναι αρχαίος Έλληνας, δεν τολμώ όμως ούτε στη Μυρτώ να το πω, γιατί θα μου απαντήσει: «Σαχλαμάρες».

- Λοιπόν, τι θα κάνετε τώρα; ρώτησε ο παππούς, αφού τελειώσαμε με τα καρύδια.

Εμείς δεν είπαμε τίποτα, γιατί, αν του λέγαμε πως θέλαμε να παίξουμε μαζί του τόμπολα, εκείνος θα μας απαντούσε: «Να σας πω καλύτερα ένα μύθο. Τόμπολα παίζετε και με τη Σταματίνα».

- Λοιπόν, θα σας πω ένα μύθο, είπε ο παππούς κι άρχισε την ιστορία του Δαίδαλου και του Ίκαρου.

«... Ο Δαίδαλος, με τα φτερά που του έφτιαξε ο πατέρας του ο Δαίδαλος, άρχισε να πετά σαν πουλί. Μα πέταξε τόσο ψηλά, σχεδόν κοντά στον ήλιο, κι έλιωσε το κερί που μ' αυτό ήτανε κολλημένα τα φτερά του. Έτσι έπεσε στη θάλασσα και πνίγηκε. Γι' αυτό το πέλαγος, όπου έπεσε, λέγεται Ικάριον...»

Μέσα στο Ικάριον πέλαγος είναι το νησί μας. Τι μικρό που φαίνεται πάνω στην υδρόγειο! Σαν μια μικρή τελεία. Πέρα, τ' άλλα νησιά, κι ύστερα ολόκληρη η Ελλάδα κι οι άλλες χώρες απέραντες.

Τι όμορφα που θα 'ναι να βάζεις δυο φτερά στην πλάτη σου και να πετάς! Να 'ναι, ας πούμε, μια βαρετή Κυριακή κι εσύ να λες: Δε βάζω τα φτερά μου να πεταχτώ, μια στιγμή, στην Ιαπωνία ή στην Κίνα ή στην Αφρική, να δω αν τα Γιαπωνεζάκια, τα Κινεζάκια και τα Αραπάκια περνούνε κι αυτά βαρετές Κυριακές; Να δω αν παίζουνε σαν και μας κουτσό, σκοινάκι, πεντόβολα;

- Μπορεί στ' αλήθεια, παππού, να πετάξει καμιά φορά ο άνθρωπος; ρώτησα.
- Σαχλαμάρες! πρόλαβε ν' απαντήσει η Μυρτώ.

Μα ο παππούς δεν την άφησε να συνεχίσει:

- Μπορεί, άμα περάσουν πενήντα, ίσως εκατό χρόνια, να γίνει κι αυτό. Τώρα έχουμε Γενάρη του 1936 και ίσως ως το Γενάρη του 1986 οι άνθρωποι να

πετάνε, σαν τον Ίκαρο, κοντά στον ήλιο, χωρίς όμως να ξεκολλάνε τα φτερά τους.

- Ουουου, ως τότε τι να το κάνουμε, λέει η Μυρτώ. Εμείς πια θα είμαστε γριές κι έτσι κι αλλιώς δε θα μπορούμε να πετάμε.

Ο παππούς τη μάλωσε πως είναι εγωίστρια. Αν, λέει, σκεφτότανε έτσι όλοι, δε θα 'χε γίνει καμιά ανακάλυψη στον κόσμο. Οι επιστήμονες θα λέγανε: Γιατί να κουραστούμε να βρούμε τούτο ή εκείνο, αφού ώσπου να τελειοποιηθεί η εφευρέσή μας εμείς θα είμαστε γέροι ή θα 'χουμε πεθάνει.

- Αλλά οι επιστήμονες, κυρία Μυρτώ, συνέχισε ο παππούς, σκέφτονται την ανθρωπότητα κι όχι τον εαυτό τους. Οι ίδιοι μπορεί να μην υπάρχουν, αλλά το όνομά τους μένει αθάνατο.
- Θα 'θελα να γίνω εφευρέτης, λέει η Μυρτώ.
- Αν οι... εφευρέτες ξέρανε τόσο άσχημα την προπαίδεια, όπως εσύ, της πέταξε ο παππούς, δε θα γινότανε καμιά εφεύρεση στον κόσμο.

Δε φανταζόμασταν πως θα τέλειωνε τόσο άσχημα η Κυριακή. Ο παππούς άρχισε να ρωτάει τη Μυρτώ το 7X7 κι εκείνη θαρρείς το έκανε επίτηδες κι όλο τα μπερδευε. Επέμενε μάλιστα τόσο πως 7X8 κάνει 46 – ενώ ο παππούς έλεγε 56 -, που έκανε τον παππού να θυμώσει.

- Αν δε μάθεις την προπαίδεια απέξω κι ανακατωτά, δε θα πας ποτέ σου σε αληθινό σχολείο, είπε ο παππούς και μας έστειλε να κοιμηθούμε.

Εγώ πηγαίνω στη δεύτερη τάξη και η Μυρτώ στην τέταρτη. Δεν πηγαίνουμε όμως σχολείο, μας κάνει ο παππούς μάθημα στο σπίτι. Κάθε χρόνο δίνουμε εξετάσεις, σαν «διδαχθείσες κατ' οίκον», και περνούμε τις τάξεις. Σε δημόσιο σχολείο δε θέλουν να μας στείλουν, γιατί εκεί, λέει ο παππούς, είναι τόσα παιδιά σε κάθε τάξη, που μπορεί να περάσει μισός χρόνος και να μη σε σηκώσουν για μάθημα. Είναι και το ιδιωτικό σχολείο του κυρίου Καρανάση στη γειτονιά μας, μα αυτό, λέει ο μπαμπάς, δεν είναι για το βαλάντιό μας.

Όταν πέσαμε πια στα κρεβάτια μας να κοιμηθούμε, άρχισε η Μυρτώ να λέει πως εγώ έφταιγα και την κατσάδιασε ο παππούς για την προπαίδεια: που ρώτησα αν θα μπορέσει στ' αλήθεια να πετάξει ο άνθρωπος. Πού να το 'ξερα πως για να πετάξει ο άνθρωπος, χρειάζεται κανείς να ξέρει την προπαίδεια απέξω κι ανακατωτά κι έτσι θα θυμότανε ο παππούς να ρωτήσει τη Μυρτώ;

Μπορούσε, όμως, ποτέ κυριακάτικα να πάνε όλα καλά; Αν πηγαίναμε σχολείο, θα μας άρεσε η Κυριακή, που θα μέναμε στο σπίτι. Ενώ τώρα...

- Αχ, να πηγαίναμε σχολείο! λέω δυνατά.

Μα η Μυρτώ έχει κουκουλωθεί από το κεφάλι και κάνει πως δεν ακούει. Τότε είπα ακόμα πιο δυνατά:

- ΕΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ;
- ΛΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ, απάντησε εκείνη πειστωμένα, κάτω από τα σκεπάσματα.

Αυτά δεν ήτανε βυζαντινά, αλλά μια δική μας γλώσσα, που μόνο οι δυο μας την καταλαβαίναμε. ΕΥ-ΠΟ θα πει: πολύ ευχαριστημένη. ΛΥ-ΠΟ: πολύ λυπημένη. Αν δεν το ρωτούσαμε κάθε βράδυ η μια στην άλλη, δεν μπορούσαμε να κοιμηθούμε. Δεν ξέρω γιατί τις Κυριακές σχεδόν πάντα απαντούσαμε: ΛΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ.

Να 'χα τώρα φτερά σαν του Ίκαρου, θα μπορούσα να πέταγα από χώρα σε χώρα και να ρώταγα όλα τα παιδιά του κόσμου: ΕΥ-ΠΟ; ΛΥ-ΠΟ;

Οι Πέμπτες, το καπλάνι, ο δεσπότης και ο κύριος Αμστραντάμ Πικικικιράμ

Αν οι Κυριακές ήτανε οι πιο βαρετές μέρες, οι Πέμπτες είναι οι πιο διασκεδαστικές. Γιατί κάθε Πέμπτη δεχόταν επισκέψεις η θεία Δέσποινα. Τότε ανοίγει τη μεγάλη σάλα, που όλες τις άλλες μέρες είναι κλειστή και κανείς δεν πατάει εκεί μέσα. Έτσι, τις Πέμπτες μπορούσαμε να δούμε το καπλάνι, που στέκει βαλσαμωμένο σε μια βιτρίνα μέσα στη σάλα. Όταν ήμασταν μικρές, η θεία Δέσποινα μας φοβέριζε: «Για κάνετε καμιά ζημιά και θα σας κλείσω στη βιτρίνα με το καπλάνι.» Τότε φοβόμασταν, τώρα όμως που παρακαλούμε να μας ανοίξει τη βιτρίνα, για να τ' αγγίξουμε, να δούμε από κοντά τα παράξενα μάτια του, που το ένα είναι μαύρο και τ' άλλο καταγάλανο, δε μας κάνει τη χάρη.

Εκείνη επιμένει πως τα μάτια του καπλανιού είναι χάντρινα. Σαν το βαλσάμωσαν, έκαναν λάθος και του έβαλαν παράταιρα. Λέει έτσι, γιατί δεν ξέρει τη θαυμαστή ιστορία που μας διηγείται ο Νίκος:

...Μια φορά κι έναν καιρό, ζούσε στο δάσος ένας τίγρης, ένα καπλάνι όπως το λένε στο νησί μας (αυτό που είναι μέσα στη βιτρίνα), κι είχε ένα μαύρο μάτι κι ένα καταγάλανο. Έτσι είχε γεννηθεί. Τη μια μέρα είχε ανοιχτό το γαλάζιο μάτι και το μαύρο κοιμότανε, την άλλη μέρα έβλεπε με το μαύρο και το γαλάζιο έμενε κλειστό.

Σαν έβλεπε με το γαλάζιο μάτι, ήτανε ήμερο σαν γάτα, τριγύριζε ανάμεσα στους ανθρώπους, τους βοηθούσε κι έπαιζε με τα παιδιά και τα ζώακια στο δάσος.

Όταν όμως άνοιγε το μαύρο μάτι, γινόταν άγριο, χαλούσε τις δουλειές των ανθρώπων και τα ζωάκια έτρεχαν να κρυφτούνε στις τρύπες τους, σαν το άκουγαν να περνά. Ο Νίκος μας διηγείται ένα σωρό περιπέτειες του καπλανιού κι όχι μόνο σε μας, αλλά και σε άλλα παιδιά, όταν πηγαίνουμε στην εξοχή το καλοκαίρι.

Μόλις ξυπνήσαμε, θυμήθηκα αμέσως πως είναι Πέμπτη, γιατί η Μυρτώ με ρώτησε:

- Δε μου θυμίζεις καμιά εξυπνάδα μου;

Η Μυρτώ είναι «το καμάρι της θείας Δέσποινας». Έτσι τη φωνάζει πειραχτικά ο Νίκος. Τις Πέμπτες, η θεία Δέσποινα μας φωνάζει να κατεβούμε στο σαλόνι, όταν έρθουν οι επισκέψεις της. Τότε βάζει τη Μυρτώ να πει τις *εξυπνάδες* της (εμείς τις βαφτίσαμε έτσι).

- Λοιπόν, θα μου θυμίσεις καμιά εξυπνάδα; ξαναρωτά η Μυρτώ.
- Πες, της λέω, που, σαν ήσουνα τεσσάρω χρονώ, ρώτησες το δεσπότη αν κατουριότανε απάνω του, σαν ήτανε μικρός.
- Τρελάθηκες; Σήμερα θα 'ναι κι ο δεσπότης!
- Τότε, πες αυτό που είπες στον παππού την Κυριακή, όταν σε ρώτησε αν θέλεις να σου δώσει κι άλλα καρύδια ή να σου πει ένα μύθο κι εσύ είπες: «Φυσικά, καρύδια, αφού ο μύθος δεν τρώγεται».
- Κι αυτό είναι εξυπνάδα; απόρησε η Μυρτώ.
- Φαίνεται είναι, κάνω εγώ, γιατί άκουσα τον παππού που το διηγιότανε στη θεία Δέσποινα κι εκείνη είπε: «Τι έξυπνο!»
- Καλά, συμφωνεί η Μυρτώ. Μια, όμως, δε φτάνει.
- Βρήκα, φώναξα. Θυμάσαι που, σαν είχε σπάσει ο μπαμπάς το πόδι του, εσύ τον ρώτησες: «Αν πεθάνεις, μπαμπά, πού θα βρίσκουμε λεφτά να τρώμε;»
- Ευχαριστώ, Μέλια, που μου το θύμισες, λέει η Μυρτώ με ένα ύφος, μα τι ύφος!

Αλήθεια! Δεν είπα πως με λένε Μέλια! Ίσως γιατί ντρέπομαι λιγάκι για τ' όνομά μου. Όλοι με φωνάζουν Μέλια. Το πραγματικό μου όμως όνομα είναι Μέλισσα. Ο παππούς ήθελε να με βγάλουν έτσι, γιατί έλεγαν τη γιαγιά. Στο σπίτι έχουμε ένα άλμπουμ με φωτογραφίες. Σε μια είναι ένα μωρό, με κεφάλι κουρούπι. «Η βασίλισσα Μέλισσα» γράφει από κάτω. Κι αυτή είμαι εγώ!!

Ο παππούς λέει πως Μέλισσα ήτανε μια αρχαία βασίλισσα. Μα φαίνεται, έξω από τον παππού, κανείς δεν το ξέρει. Γιατί μικροί και μεγάλοι μόλις πω πως με λένε Μέλισσα με ρωτάνε: «Μέλι γλυκύτατο;»

Η μαμά μπήκε στο δωμάτιό μας και, σα μας είδε με τις νυχτικές ακόμα, έβαλε τις φωνές:

- Ο παππούς σας περιμένει για μάθημα κι εσείς τριγυρίζετε ακόμα με τα νυχτικά. Αν δεν πάτε σχολείο, δε θα στρώσετε.
- Λες και δε θέλουμε να πάμε, μου λέει η Μυρτώ την ώρα που πλενόμασταν στα βιαστικά.

Κατεβαίναμε τρεχάτες τις σκάλες να πάμε στον παππού, που μας περίμενε, κι η Μυρτώ μουρμούριζε το 7Χ7. Μια στιγμή μπερδεύτηκε το πόδι της και πήρε κουτροβάλα τις σκάλες.

- Είδες, της φωνάζω, που είχε δίκιο ο παππούς; Δεν πρόλαβες να μάθεις καλά καλά την προπαίδεια και πέταξες κιόλας!
- Σα-χλα-μά-ρες, λέει εκείνη φουρκισμένη. Να κοιτάς τον εαυτό σου, που δεν ξέρεις ακόμα ούτε πόσους στήμονες έχει η μηλέα.
- Μα εσύ με περνάς δυο τάξεις, γι' αυτό ξέρεις...

Καλά που με φώναξε ο παππούς, γιατί αλλιώς θα είχαμε πιαστεί στα γερά.

Έτσι είναι η Μυρτώ. Άμα μάθει κάτι καινούριο, όλο κοκορεύεται. Από τότε, μάλιστα, που μαθαίνει για τα φυτά, δεν αφήνει κανένα σε ησυχία. Ως και τη Σταματίνα ρωτάει: «Ξέρεις πόσους στήμονες έχει η μηλέα ή η αγλαδέα;»

Μα η Σταματίνα η καημένη ούτε το όνομά της δεν ξέρει να γράφει.

Το απόγευμα καθόμασταν στο δωμάτιό μας και περιμέναμε τη Σταματίνα να μας φωνάξει να κατέβουμε στη σάλα. Την περασμένη Πέμπτη ήμουν άρρωστη και δεν πήγαμε. Έτσι είχαμε δεκαπέντε ολόκληρες μέρες να δούμε το καπλάνι.

Η Σταματίνα μας είχε υποσχεθεί πως όταν ήτανε να κάνουν γενική καθαριότητα, πριν φύγουμε για την εξοχή, θα κατάφερνε τη θεία Δέσποινα να της δώσει το κλειδί της βιτρίνας, για να την ξεσκονίσει, και τότε θα μας φώναζε να δούμε το καπλάνι από κοντά. Πόσα δε θα 'χουμε να διηγηθούμε στα παιδιά στην εξοχή, σαν τ' αγγίζουμε με το χέρι μας και δούμε αν τα μάτια του είναι χάντρινα ή αληθινά;

Η Σταματίνα μπήκε στο δωμάτιο φουρκισμένη.

- Τι με στέλνει, λέει, αφού κάθε φορά αρνιέται να κατέβει!

Η θεία Δέσποινα, κάθε Πέμπτη, στέλνει τη Σταματίνα να πει του παππού να 'ρθει Χέρμαν Βάλτερ (1864-1941) Γερμανός φυσικοχημικός, ερευνητής της θερμοδυναμικής (βραβείο Νόμπελ) στη σάλα στις επισκέψεις της. Μα κάθε φορά ο παππούς δεν ερχόταν.

- Σήμερα, μάλιστα, συνεχίζει η Σταματίνα, που θα 'ναι και ο τράγος! Ο παππούς σας ούτε να τον δει δεν μπορεί.
- Ποιος τράγος; πεταχτήκαμε εμείς.
- Ο δεσπότης, είπε η Σταματίνα κι αμέσως μας κοίταξε αυστηρά. Δείτε τώρα να το μαντατέψετε στην κυρία, πως τον είπα έτσι.

Η Μυρτώ τότε θύμωσε για καλά.

- Το ξέρεις πως εμείς δε μαντατεύουμε!
- Καλά, ντε, γέλασε η Σταματίνα. Είπα μόνο.

Ύστερα, ξέπλεξε την κοτσίδα της Μυρτώ κι άρχισε να τη χτενίζει. Η Μυρτώ έχει ξανθά μαλλιά και πράσινα μάτια. Είναι πολύ όμορφη. Έτσι λένε όλοι. Μοιάζει στη θεία Δέσποινα, σαν ήτανε νέα. Γι' αυτό είναι η αγαπημένη της. Σαν πεθάνει η θεία Δέσποινα, θα της αφήσει το σπίτι που μένουμε, που είναι τώρα δικό της. Εγώ έχω μαύρα σγουρά μαλλιά και μοιάζω του μπαμπά. Μα εκείνος δεν έχει τίποτα να μου αφήσει. Έξω από το χαρτοφύλακά του, που είναι πέτσινος κι έχει ανάγλυφο ένα ελάφι. Η Μυρτώ λέει πως θα μένουμε πάντα μαζί. Τι να το κάνει μόνη της ένα τόσο μεγάλο σπίτι!

- Για σκέψου, της λέω, να 'ναι ολοδικό μας το σπίτι! Θ' ανοίγουμε τη βιτρίνα, όταν το καπλάνι βλέπει με το γαλάζιο μάτι, και θα τ' αφήνουμε να τριγυρνάει όσο θέλει.

Όταν κατεβήκαμε στη σάλα, ήτανε γεμάτη κόσμο. Ο δεσπότης καθότανε μαζί με τρεις κυρίες και παίζανε χαρτιά. Η θεία Δέσποινα μας έγνεψε να πάμε να του φιλήσουμε το χέρι. Εμείς περιμέναμε λιγάκι, γιατί μοίραζε την τράπουλα. Ύστερα μας το έδωσε να το φιλήσουμε, χωρίς καν να μας κοιτάξει. Το χέρι του ήταν κρύο και μαλακό σαν ψωμί.

Μετά τρυπώσαμε γρήγορα γρήγορα πίσω από τη βιτρίνα και κανείς δε θυμήθηκε, αυτή τη φορά, να ζητήσει από τη Μυρτώ να πει τις *ζυπνάδες* της, γιατί συζητούσανε όλοι μαζί και φωνάζανε τόσο, που μια στιγμή νομίσαμε πως ζωντάνεψε το μαύρο μάτι του καπλανιού και τους κοίταζε άγρια.

Ήτανε παράξενο να κοιτάμε τις επισκέψεις μ'εσά από τα τζάμια της βιτρίνας. Ο νομάρχης, που είναι κοντός και αδύνατος, μια γινότανε ψηλός ψηλός, μια κοντός και παχουλός.

Έλεγε πως η πατρίδα κινδυνεύει και πως μόνος ο βασιλιάς δεν μπορεί να τη σώσει. Ύστερα, είπε πως θα 'ρθουν οι μπολσεβίκοι. Εμάς, τα παιδιά, θα μας πάρουνε από τους γονείς μας και το δεσπότη θα τον κρεμάσουνε στη μέση της πλατείας!

Η κυρία νομάρχου φορούσε πάντα άσπρα πέτσινια γάντια, ως τους αγκώνες. Δε τα 'βγαζε ούτε για να πιεί τον καφέ της. Κουνούσε τα χέρια της κι έλεγε με ψιλή, τραγουδιστή φωνή:

- Τιιιιι φρίιιιικηηηη. Τιιιιι φρίιιιικηηηη.
- Κοίταξε, λέω στη Μυρτώ, από αυτή τη γωνία, μέσα από το γυαλί και θα δεις πως τα χέρια της μοιάζουν με κλαδιά.

Η Μυρτώ στριμώχτηκε κοντά μου, για να δει. Τότε κάποιος μίλησε με τόσο δυνατή φωνή, που τραντάχτηκε η βιτρίνα και μας φάνηκε πως το καπλάνι σάλεψε από τη θέση του. Ήτανε ο κύριος Αμστραντάμ Πικικικιράμ. Δεν είναι αυτό το όνομά του, εμείς τον βαφτίσαμε έτσι. Είναι πρόξενος της Ολλανδίας στο νησί μας και σε κάθε φράση που λέει πρέπει χωρίς άλλο να προσθέσει: «Λοιπόν, που λέτε στο Αμστερνταμ...» κι ας μην έχει πάει ούτε μια φορά εκεί πέρα.

Μπορεί το Αμστερνταμ να είναι πρωτεύουσα της Ολλανδίας, μα εμάς μας θυμίζει το ακαταλαβίστικο τραγουδάκι, που λέμε, όταν τα «βγάζουμε», στο κρυφτό:

Αμ-στρα-νταμ

Πίκι-πίκι-ραμ

Πούρι- πούρι –ρα

Αμ-στρα-νταμ.

- Ένα Χίτλερ, ένα Χίτλερ χρειάζεται η Ελλάδα, ξεφώνιζε λοιπόν ο κύριος Αμστραντάμ Πικικικιράμ.

Ύστερα ακούστηκε η σιγανή φωνή της μαμάς:

- Ε, όχι δα και Χίτλερ, κύριε πρόξενε!

Τότε, ο μπαμπάς έγνεψε της μαμάς να σωπάσει και η θεία Δέσποινα άρχισε να προσφέρει καφέ και γλυκό. Εμείς βγήκαμε πίσω από τη βιτρίνα, για να δούμε αν σερβίρισε το γλυκό στο σερβίτσιο που πάνω ήτανε ζωγραφισμένα κάτι παράξενα πολύχρωμα πουλιά. Ο μπαμπάς όμως, μόλις μας πήρε είδηση, μας είπε να πάμε στο

δωμάτιό μας. Εγώ πρόλαβα και είδα τα χέρια του που τρέμανε, όπως όταν είναι πολύ θυμωμένος.

Εμείς δεν πήγαμε στην κάμαρά μας, αλλά τρέξαμε κατευθείαν στον παππού.

Ο παππούς ήτανε ανεβασμένος στο πάνω πάνω σκαλί της σκαλίτσας, που είχε για να φτάνει τα ψηλά ράφια της βιβλιοθήκης, και ξεφύλλιζε έναν «αρχαίο».

- Παππού, θα κρεμάσουνε το δεσπότη στη μέση της πλατείας, λέει η Μυρτώ. Και σα φυσάει αέρας το ράσο του θ' ανεμίζει.
- Παππού, λέω κι εγώ με τη σειρά μου, εμάς τα παιδιά θα μας πάρουνε από σας κι ίσως μας ρίξουνε σ' ένα λάκκο με ασβέστη και...

Δε μ' άφησε ο παππούς ν' αποτελειώσω κι έκλεισε θυμωμένα τον «αρχαίο» του.

- Τι κουταμάρες είναι αυτές που λέτε!
- Δεν τις λέμε μεις, ο νομάρχης τις λέει, έκανε η Μυρτώ. Είπε μάλιστα πως θα γίνουνε όλα αυτά σαν έρθουν οι μπολσεβίκοι.

Ο παππούς τότε αγρίεψε πάρα πολύ, ποτέ δεν τον είχαμε δει έτσι. Κατέβηκε από τη σκαλίτσα και ήρθε κοντά μας. Ύστερα μας είπε πολύ σοβαρά:

- Αυτά όλα είναι κουταμάρες κι ας τα είπε ο νομάρχης! Δεν τους φτάνει, βλέπεις ο βασιλιάς, θένε και χειρότερα.
- Τι χειρότερα, παππού;

Τότε, ο παππούς άρχισε να μιλάει για τους αρχαίους Έλληνες, που είχανε έναν αρχηγό και τον λέγανε Περικλή (σκέψου: σαν το διευθυντή του μπαμπά!) κι είχανε δημοκρατία κι όλοι οι άνθρωποι ζούσανε καλά κι ευτυχισμένα. Γι' αυτό, εκείνη η εποχή λέγεται: *ο χρυσός αιώνας του Περικλέους*. Έτσι και μεις είχαμε δημοκρατία, μα τώρα είναι ο βασιλιάς. Το χειρότερο όμως απ' όλα είναι η δικτατορία... Θα 'λεγε κι άλλα ο παππούς, μα εμείς νυστάξαμε και χασμουριόμαστε τόσο, που μας είπε:

- Τρεχάτε τώρα στα κρεβάτια σας κι όνειρα γλυκά!

Την ώρα που πλέναμε τα δόντια μας, πριν κοιμηθούμε, η Μυρτώ είπε να πλύνουμε τα χείλια μας με σαπούνι, γιατί είχαμε φιλήσει το χέρι του δεσπότη. Ύστερα κάναμε «χου» και ρωτούσαμε η μια την άλλη: «Μυρίζω δεσποτίλα;»

Όταν ξαπλώσαμε να κοιμηθούμε η Μυρτώ μου λέει:

- Ας λέει ο παππούς για τον Περικλή του, εγώ αγαπώ τους βασιλιάδες. Η θεία Δέσποινα είπε πως αν δεν ήτανε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, η Ελλάδα θα 'τανε ακόμα σκλάβοι στους Τούρκους.

- Τι λες, καλέ, θύμωσα εγώ. Ο παππούς είπε πως αν δεν ήτανε ο Βενιζέλος, θα 'χαμε ακόμα τουρκοκρατία.
- Όχι, ο βασιλιάς, πειστωμένη εκείνη.
- Ο Νίκος είπε πως όλοι οι βασιλιάδες είναι βλάκες.
- Στα παραμύθια!
- Όχι, στ' αλήθεια!
- Είσαι μικρή και δεν καταλαβαίνεις τίποτα!
- Κι εσύ είσαι ζαβολιάρρα, ζαβολιάρρα, ζαβολιάρρα, της λέω όλο θυμό. Πέρυσι ήσουν βενιζελικιά, έκοβες τις φωτογραφίες του Βενιζέλου κι έλεγες μάλιστα πως ήθελες να τον είχες παππού.
- Ε, και τι μ' αυτό; Τώρα θέλω το βασιλιά! φωνάζει η Μυρτώ.
- Ξέχασες, συνεχίζω, που σαν ήμασταν μικρές κι ήρθε ο Βενιζέλος στο νησί μας, στα εγκαίνια του ταχυδρομείου, έδωσε το χέρι του στον παππού κι εμάς μας χάιδεψε τα κεφάλια. Θυμάσαι, που ύστερα τα μαλλιά μας μυρίζανε σαπούνι «Κοτικούρα»... όχι δεσποτίλας.
- Σπουδαίο το πράγμα, λέει κοροϊδευτικά η Μυρτώ. Ο βασιλιάς θα πλένεται με τριανταφυλλόνερο και γιασεμόνερο και θα 'χει ολόχρυση κορόνα στο κεφάλι.

Εκείνη την ώρα μπήκε η Σταματίνα στην κάμαρά μας να κλείσει τα παραθυρόφυλλα και τη ρωτήσαμε:

- Σταματίνα, εσύ με ποιον είσαι; Με το Βενιζέλο ή το βασιλιά;
- Με τον κακό μου τον καιρό είμαι, απάντησε εκείνη. Ορίστε κουβέντες που βρήκατε να κάνετε βραδιάτικα.

Ύστερα έκλεισε τα παράθυρα βροντώντας τα με δύναμη και συνέχισε:

- Όποιος και να 'ρθει, μονάχα εμένα που δε θα ρωτήσει. Εγώ, έτσι κι αλλιώς, δούλα κι αγράμματη θα 'μαι.

Πολύ μπερδεμένα κι ακαταλαβίστικα είναι όλα, συλλογίστηκα σαν έφυγε η Σταματίνα.

- ΕΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ; φωνάζει η Μυρτώ από το κρεβάτι της.
- ΛΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ, λέω εγώ πειστωμένα και ρωτώ με τη σειρά μου: ΕΥ-ΠΟ, ΛΥ-ΠΟ;
- ΕΥ-ΠΟ, ΕΥ-ΠΟ, σχεδόν τραγουδιστά απαντάει η Μυρτώ.

Ο θησαυρός της Βαγίας

Ζωρζ Σαρή

Ο «Πορτοκαλής Ήλιος»

Ο «Πορτοκαλής Ήλιος» ξεμάκρυνε από το λιμάνι του Πειραιά. Οχτώ το πρωί και η ζέστη κιάλας ίδρωνε το κορμί, κολλούσε πάνω στο δέρμα. Η θάλασσα ασάλευτη θα 'μοιαζε αληθινό γυαλί, αν δεν ήταν οι άσπροι αφροί που ξεσήκωνε το καράβι χαράζοντάς την.

Κόσμος πολύς, περισσότερες γυναίκες με παιδιά, που ξεκινούσαν για κάποιο νησί του Σαρωνικού, την Αίγινα, τον Πόρο, την Ύδρα ή τις Σπέτες. Τα σχολεία είχαν κλείσει κι οι μητέρες είχαν ετοιμάσει τις καλοκαιριάτικες αποσκευές: βατραχοπέδιλα, μάρσκες, σαγιονάρες, ψάθινα ή πάνινα καπέλα...

Στο κατάστρωμα οι πολυθρόνες ήταν όλες πιασμένες κι ούτε ένα σκαμνί αδειανό. Στα σαλόνια έκανε τόση ζέστη, που όλοι οι επιβάτες προσπαθούσαν να βουλευτούν έξω με την ελπίδα να δροσιστούν από τον αέρα της θάλασσας.

Σε μια άκρη της κουπαστής, δυο αγόρια, θα ήταν δεκατεσσάρων χρόνων, κοιτούσαν στ' ανοιχτά και συζητούσαν.

- Πέρσι, την ίδια ακριβώς μέρα, ταξιδεύαμε με το «Καμέλια». Τούτο το καράβι φαίνεται πιο μεγάλο, πιο καλό, έλεγε ο Κλου, σγουρόξανθος, ψηλός, με ωραία μελιά μάτια.
- Ναι, αλλά πέρσι πηγαίναμε στον Πόρο, ενώ φέτος...

Ο Αλέξης άφησε τη φράση του ατέλειωτη, η φωνή του έμοιαζε πικραμένη. Ίδιο ανάστημα με το φίλο του, είχε καστανά μαλλιά, λίγο μακριά, φορούσε γυαλιά που έκρυβαν κάπως τα μεγάλα γκριζοπράσινα μάτια του.

- Και λοιπόν; Τόσο το καλύτερο, καινούριο νησί, καινούριες εντυπώσεις.

Ο Κλου ήταν Γάλλος, κι όμως μιλούσε τα ελληνικά με πολλή ευκολία. Από μικρός ερχόταν α καλοκαίρια στην Ελλάδα και είχε μάθει τη γλώσσα χωρίς κόπο. Φυσικά, συχνά έκανε λάθη, μπερδευε τις λέξεις ή έψαχνε να βρει τη σωστή έκφραση, κάνοντας τους φίλους του να γελάνε.

Ο Αλέξης, σχεδόν δακρυσμένος, του απάντησε:

- Το περσινό καλοκαίρι δε θα ξαναγυρίσει ποτέ..., ποτέ.
- Την είπες πάλι τη σοφία σου! Και βέβαια δε θα ξαναγυρίσει, ο χρόνος πάει προς τα μπρος και όχι προς τα πίσω.

Ο Αλέξης γύρισε και κοίταξε το φίλο του απορημένος:

- Δε σε καταλαβαίνω, δε θα σου λείψουν οι περσινοί μας φίλοι, η Ρηνούλα, ο Πέτρος, το σπίτι με τις καμάρες, η παράγκα του Βασίλη, που κρυφά πηγαίναμε τα μεσημέρια, η σπηλιά που πιάσαμε εκείνο το χταπόδι;

Γέλασε ο Κλου, τα μάτια του λαμπύρισαν στο φως του ήλιου:

- Θα μου λείψουν, βέβαια, οι φίλοι, αλλά παράγκες και σπηλιές θα βρούμε άλλες. Μ' αρέσει η αλλαγή, η περιπέτεια, θέλω να γνωρίσω καινούρια τοπία, άλλη θάλασσα. Φτάνει ο Πόρος, ζήτω η Αίγινα, κι ας μην την ξέρω. Άλλωστε μας περιμένουν τα κορίτσια...

Ο Αλέξης νευρίασε, λες κι ο ενθουσιασμός του Κλου τον ενοχλούσε:

- Και πού ξέρεις εσύ τι σόι πλάσματα είναι αυτά τα κορίτσια; Μπορεί να 'ναι τίποτε ηλίθια όντα και να μας χαλάσουν τις διακοπές.
- Σαχλαμάρες, η μητέρα σου μας είπε πως είναι μια χαρά κοπέλες, ρώτησέ την ξανά.

Ο Κλου γύρισε το κεφάλι και κοίταξε μια γυναίκα που ήταν καθισμένη λίγο πιο κει. Μιλούσε σ' ένα κοριτσάκι.

- Δε βαριέσαι, του απάντησε ο Αλέξης. Άλλα τα δικά της γούστα κι άλλα τα δικά μου. Κοίτα το Λινάκι πώς την ακούει, σαν να χάζεψε. Λοιπόν, παράξενο παιδί η αδερφή μου. Πάντα η ίδια, όπως την ξέρεις. Ζωηρή, άταχτη, σκανταλιάρα, αλλά διψάει ν' ακούει. Φτάνει να της μιλάς και γίνεται φρόνιμη σαν Παναγιά.

Τα δυο αγόρια γύρισαν ξανά προς τη θάλασσα και κοίταξαν την Αίγινα που καθαρά ξεπρόβαλε στον ορίζοντα.

- Σε μισή ώρα θα μπαίνουμε στο λιμάνι, είπε ο Κλου.

Ο Αλέξης έμεινε σιωπηλός. Σκεφτόταν: κι αυτή τη φορά θα κατεβούμε. Πέρσι κοιτούσαμε την παραλία από το κατάστρωμα κι ύστερα τραβούσαμε για τον Πόρο.

Η μητέρα του Αλέξη, η Ζωή, μιλούσε στην κόρη της τη Λίνα, που, όπως πολύ σωστά είχε πει ο Αλέξης, την άκουγε σαν φρόνιμη Παναγιά. Ήταν δέκα χρονών, πολύ ψηλή για τα χρόνια της, μελαχρινή, με μακριά μαλλιά πιασμένα αλογοουρά.

- Ναι, Λίνα μου, η Αίγινα για μένα είναι το πιο ωραίο νησί. Στη Βαγία πέρασα τα πιο όμορφα καλοκαίρια μου, θα ήμουν όσο είσαι κι εσύ τώρα, όταν μας πρωτόφερε η γιαγιά σου. Το χωριό είχε όλα κι όλα έξι σπίτια, μπιστάνια, μουριές, μαγκανοπήγαδα και συκιές. Σε κείνο το μέρος του νησιού η θάλασσα είναι συχνά φουρτουνιασμένη, γιατί το πιάνει ο βοριάς. Με τη θεία σου την

Ειρήνη κάναμε πολλές τρέλες κι είχαμε συχνά περιπέτειες... ελπίζω να μη μου κάνεις τα ίδια, κακομοίρα μου. Δεν έχω καμιά διάθεση να σε κυνηγώ πάνω στα βουνά και να λαχταρά η καρδιά μου.

Η Λίνα γέλασε:

- Όλες οι μαμάδες ίδιες είστε. Κάνατε του κόσμου τις τρέλες, όταν ήσαστε παιδιά, και τώρα θυμώνετε με τις δικές μας.

Γέλασε η μητέρα και χάιδεψε το μάγουλο της κόρης της.

- Τα ίδια θα λες κι εσύ στα δικά σου παιδιά – αναστέναξε – έτσι γίνεται πάντα.

Εκείνη τη στιγμή, μια ψηλή κομπουντυμένη κυρία πέρασε από μπρος τους.

Η Ζωή βλέποντάς την έβγαλε μια χαρούμενη φωνή:

- Η Βέρα!

Η κυρία κοντοστάθηκε και γύρισε προς το μέρος της:

- Η Ζωή μου!

Οι δυο φίλες αγκαλιάστηκαν, ενθουσιασμένες για τη συνάντησή.

- Για ποιο νησί; τη ρώτησε ανυπόμονα η Ζωή.
- Στην Αίγινα πάμε φέτος, κι εσείς; Τη ρώτησε το ίδιο ανυπόμονα η Βέρα.
- Κι εμείς, κι εμείς, της απάντησε χαρούμενα η φίλη της, αλλά σε ποιο μέρος;
- Στο Μούντι, στο ξενοδοχείο.

Η Ζωή ενθουσιάστηκε και δεν το 'κρυψε καθόλου.

- Θαύμα! Το σπίτι που νοικιάσαμε είναι τρία λεπτά από το Μούντι, θα περάσουμε μαζί το καλοκαίρι.

Οι δύο γυναίκες δεν είχαν ξεσφίξει τα χέρια κι η χαρά τους ακτινοβολούσε.

Η Λίνα τις άκουγε και σκεφτόταν: «Λες κι είναι κοριτσάκια, για δεξ πώς κάνουν, όλος ο κόσμος τις κοιτάει». Πόσες φορές η Λίνα είχε ξεφυλλίσει το άλμπουμ με τις φωτογραφίες, τότε που η μαμά της ήταν στο σχολείο, στο γυμνάσιο. Τις ξαναείδε και τις δύο με την ποδιά του σχολείου. Η μητέρα της, αδύνατη, με κοντά μαλλιά κι αγορίστικο ύφος, η άλλη, η κυρία Βέρα, πιο ψηλή, λίγο παχιά, με ύφος πάντα σοβαρό. Έβαλε τα γέλια. Η Βέρα γύρισε και την πρωτοείδε:

- Το Λινάκι, δε σε είδα, χρυσό μου. Πόσο μεγάλωσες, πόσο ομόρφυνες!

Έσκυψε και τη φίλησε.

- Πού είναι ο Άγγελος; τη ρώτησε η Λίνα.
- Μέσα στο σαλόνι... εκεί στην πόρτα, φυσικά διαβάξει – αναστέναξε – τρέχα να τον φωνάξεις.

Η Λίνα είχε φτάσει κιόλας κοντά στο αγόρι που ήταν βυθισμένο σε κάποιο βιβλίο. Δεκαπέντε χρονών, μεγαλόσωμος, με σκούρα μαλλιά κι άσπρο δέρμα. Φορούσε κι αυτός γυαλιά σαν τον Αλέξη και φαινόταν μεγαλύτερος από τα χρόνια του, ίσως γιατί ήταν τόσο ψηλός κι είχε πάντα σοβαρό ύφος.

Όταν τον άγγιξε η μικρή, το πρόσωπό του πήρε μια έκφραση απορίας, αλλά μόλις τη γνώρισε, χαμογέλασε:

- Λινάκι..., τι γυρεύεις εδώ;

Η Λίνα τον τράβηξε από το χέρι:

- Έλα... έλα, ο Αλέξης κι ο Κλου είναι μαζί μου, εκεί. Πάμε κι εμείς στην Αίγινα, θα μένουμε κοντά, θα περάσουμε μαζί το καλοκαίρι, έλα να σε δουν τ' αγόρια και να τους πούμε το νέο.

- Ποιο νέο;

Ο Άγγελος δεν πολυκαταλάβαινε τι του έλεγε η Λίνα, έτσι γρήγορα και λαχανιασμένα που μιλούσε. Σηκώθηκε, όμως, κι ακολούθησε τη μικρή. Όταν βρέθηκαν κοντά στ' αγόρια, πριν προλάβει καλά καλά να τα χαιρετήσει, η Λίνα μπήκε πάλι στη μέση.

- Το μάθατε το νέο; Ο Άγγελος θα μείνει στο Μούντι, δυο βήματα από το σπίτι μας, θα κάνουμε μπάνιο μαζί, το Μούντι είναι ξενοδοχείο, το είπε η μαμά.

Τ' αγόρια σφίξαν το χέρι του φίλου τους. Μπορεί να μη συναντιόνταν πολύ συχνά στην Αθήνα τώρα που είχαν μεγαλώσει, αλλά και ο Αλέξης κι ο Κλου τον αγαπούσαν και τον θαύμαζαν για την «πολυγλωσσία» του. Όταν ήταν μικρός τους ζάλιζε με τις «σοφίες» του, αντί να παίζει μαζί τους, αλλά τον κάναν κέφι και πάντα τον ξανάβλεπαν με χαρά.

- Εσύ που τα ξέρεις όλα, θα μας πεις για τα καλά και τα στραβά του νησιού, του είπε ο Αλέξης.

- Τη Ράνια και τη Σόφη τις ξέρεις; τον ρώτησε ο Κλου.

- Τις Καρυώτη; Από τη Θεσσαλονίκη; Έχω ακουστά από τη μαμά, ο πατέρας τους είναι καθηγητής μαθηματικών και, όταν ήμουν μικρός, τον θαύμαμι...

Ο Αλέξης τον έκοψε:

- Μας φώτισες, δε σε ρωτάμε για τον πατέρα, τα κορίτσια είναι ο μπελάς...

Στο μεγάφωνο ακούστηκε μια φωνή: «Παρακαλούνται οι κύριοι επιβάτες, που προορίζονται για την Αίγινα, να ετοιμαστούν για την αποβίβαση, το πλοίο θα αναχωρήσει αμέσως».

- Αλέξη, Κλου, κατεβείτε, πάρτε τις βαλίτσες. Λίνα, μην ξεχάσεις το σάκο σου. Μη σπρώχνετε, παιδιά, Λίνα, μην απομακρύνεσαι. Αλέξη, πιάσ' την απ' το χέρι.

Ο Αλέξης φουρκίστηκε:

- Τι να πρωτοπιάσω, μαμά; Τη Λίνα ή τη βαλίτσα; Ο Θεούλης μου 'δωσε μόνο δυο χέρια!

Η κυρία Βέρα σκούνηξε τον Άγγελο:

- Μην είσαι αφηρημένος, ξέχασες το βιβλίο σου πάνω στην πολυθρόνα.

Ο «Πορτοκαλής Ήλιος» έμπαινε στο λιμάνι, ανάμεσα στο κάτασπρο εκκλησιάκι του Αϊ-Νικόλα και το κεντράκι του μόλου με τις πάνινες πολύχρωμες πολυθρόνες.

Στην προκυμαία, δίπατα σπίτια με καφενεία στο ισόγειο, και καταστήματα με εγχώρια προϊόντα. Δεξιά, η Παναγιά με το καμπαναριό της. Αριστερά, ο λόφος με την αρχαία κολόνα από το ναό του Απόλλωνα.

Όλοι μαζί βρέθηκαν μπροστά στη έξοδο με άλλους πολλούς επιβάτες.

Το καράβι, απαλά, πλεύρισε το μουράγιο, μπήκε η ξύλινη σκάλα κι άρχισε να ξεχύνεται ο κόσμος στην αποβάθρα. Έκανε ζέστη, ο ήλιος πύρινος έκαιγε την παραλία.

- Θα χωρέσουμε όλοι σ' ένα ταξί; Ρώτησε η Βέρα.
- Να στριμωχτούμε, απάντησαν μ' ένα στόμα όλα τα παιδιά.

Σήκωσαν τις βαλίτσες και προχώρησαν. Λίγα μέτρα παρακάτω, μια σειρά από ταξί περίμεναν πελάτη. Ο σοφέρ του πρώτου, που έπινε τον καφέ του, καθισμένος στο απέναντι καφενείο, πετάχτηκε:

- Για πού;
- Για την Αιγινίτισσα.
- Σαν πολλοί δεν είστε;
- Η μικρή δε μετράει, είπε ο Άγγελος.

Η Λίνα ψευτοθύμωσε:

- Κι εσύ μετράς για δύο.

Καλόβολος ο σοφές έπιασε τις βαλίτσες για να τις βάλει στο πορτ μπαγκάζ.

- Θα βουλευτούμε, είπε.

Στοιβάχτηκαν κυριολεκτικά μέσα στο αυτοκίνητο, που πήρε τον παραλιακό δρόμο προς τη δυτική πλευρά του νησιού.

- Ξεραϊλα..., μουρμούρισε ο Αλέξης. Πού τα δέντρα του δάσους στο Νεώριο!
- Ναι, αλλά εδώ έχει φιστίκια, που αρέσουν σ' όλους μας, είπε ο Κλου.

- Και μπόλικη ιστορία, είπε ο Άγγελος, κάπου εδώ πρέπει να 'ναι ο κόλπος του Μαραθώνα, που μαζεύτηκαν τα ελληνικά καράβια μετά τη μάχη της Σαλαμίνας και οι μαχητές μοίρασαν μεταξύ τους τα λάφυρα και τ' αριστεία...
- Καημένε Άγγελε, ο Μαραθώνας είναι αλλού, έχει και λίμνη, εγώ την είδα, κρίμα τα όσα ξέρεις, τον έκοψε η Λίνα.
- Ξέρω τι λέω, αγράμματη, και μελέτησα πολύ την ιστορία της Αίγινας πριν έρθω. Πού είναι ο κόλπος του Μαραθώνα, κύριε; ρώτησε ο Άγγελος το σοφέρ.

Πρόθυμα εκείνος του απάντησε:

- Λίγο πιο κάτω, νεαρέ μου, θα σου τον δείξω μόλις φτάσουμε. Σωστά, πολύ σωστά τα λες. Παλιός Αιγινήτης είμαι και κάτι ξέρω κι εγώ, στο κόλπο του Μαραθώνα ήρθε ο Καποδίστριας και του 'καναν τιμές και μεγαλεία.
- Ποιος είναι ο Καποδίστριας; Ρώτησε ο Κλου.
- Ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας, του απάντησε ο Άγγελος.
- Τόσο παλιά είναι η Αίγινα; Παραξενεύτηκε η Λίνα.
- Περισσότερο παλιά απ' ό,τι φαντάζεσαι, θα 'ναι 4.000 χρόνια πάνω κάτω, βιάστηκε να συνεχίσει ο Άγγελος, μη και τον διακόψει κανένας.

Είχε τόσα να τους πει...

Οι μητέρες κοιτάχτηκαν χαμογελώντας. Χαίρονταν τα παιδιά τους και τη ζωντάνια τους.

Ο Άγγελος συνέχισε μονορούφι.

- Πριν από τους Περσικούς Πολέμους γνώρισε χρόνια δόξας και πλούτου, κι εδώ κατασκευάστηκε και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το νόμισμα η «χελώνη». Κι όλοι οι Αιγινίτες, επειδή ο τόπος ήταν φτωχός, έγιναν έμποροι και πρόκοψαν στα ξένα.

Η Ζωή άκουγε προσεκτικά τον Άγγελο. Κάτι θυμήθηκε από τα χρόνια του σχολείου.

- Δωριείς δεν ήταν εδώ; τον ρώτησε.
- Βέβαια, Δωριείς, γι' αυτό και δεν τα πήγαιναν καθόλου καλά με την Αθήνα, μόλο που στη Σαλαμίνα πολέμησαν μαζί τους με γενναιότητα. Στο τέλος οι Αθηναίοι τους νίκησαν κοντά στην Κεκρυφάλεια, το σημερινό Αγκίστρι.
- Να το, έδειξε με το δάχτυλο ο σοφέρ, αυτό το νησάκι εκεί, και εδώ είναι κι ο Μαραθώνας.

Άκουγε και κείνος με πολύ ενδιαφέρον και χαμογελούσε συνέχεια μ' ένα καλοκάγαθο ύφος.

- Και τι έγιναν οι κακόμοιροι οι Αιγινήτες; φώναξε η Λίνα.
- Έπαθαν μεγάλη συμφορά... γκρέμισαν τα τείχη τους και τους ανάγκασαν να παραδώσουν τα πλοία και να πληρώσουν φόρο, 30 τάλαντα, και πλήρωνε η Αίγινα δεκαοχτώ χρόνια συνέχεια, ευτυχώς που ήταν τόσο πλούσιοι. ... Αργότερα...
- Να το Μούντι, είπε η Βέρα, φτάνει, Άγγελε, για σήμερα, θα τα ζαλίσεις τα δύστυχα τα παιδιά, τα σχολεία έκλεισαν...

Όλοι γέλασαν, ο Άγγελος κάτι θέλησε να συμπληρώσει, αλλά όλοι τώρα είχαν την προσοχή τους στραμμένη αλλού.

Τα σπιτάκια του Μούντι ξεπρόβαλαν σαν κύβοι από ζάχαρη. Και στην άκρη του κόλπου της Αιγινήτισσας, το ψαροχώρι της Πέρδικας στραφτάλιζε στον ήλιο.

- Είναι δυνατό να μην περάσουμε όμορφα σ' έναν τόπο με τόση πολλή ιστορία; είπε ο Κλου κοιτάζοντας τον Αλέξη μ' ένα πονηρό χαμόγελο.
- Και δε σας τα είπα όλα, πετάχτηκε πάλι ο Άγγελος, η Αφαία, ο ναός της...
- Φτάνει, φτάνει, Άγγελε, του φώναξαν όλοι μαζί.

Ο Αλέξης με την παλάμη τού έκλεισε το στόμα, η Λίνα θέλησε να του το τραβήξει και το αυτοκίνητο γέμισε φωνές και γέλια. Το καλοκαίρι άρχιζε...

Στο σπίτι του Καζαμιά

Η άσφαλτος τελείωνε μπροστά στο Μούντι. Μπανγκαλούς χτισμένα πάνω σε μια κατηφορική πλαγιά, ανάμεσα σε παρτέρια γεμάτα λουλούδια. Ο σοφέρ κουβάλησε τις βαλίτσες της Βέρας ως την υποδοχή του ξενοδοχείου, τα παιδιά συμφώνησαν να βρεθούν σε λίγη ώρα στην πλαζ, και το ταξί συνέχισε πάνω σ' ένα χωματόδρομο, στενό, γιατί κι από τις δυο πλευρές του είχαν ρίξει λόφους από χαλίκι, σίγουρα για να συνεχιστεί η άσφαλτος. Διακόσια μέτρα πιο πέρα ο σοφέρ έστριψε δεξιά και κατέβηκε προς το μέρος της θάλασσας. Σε δυο λεπτά σταμάτησε μπροστά σ' ένα κατάσπρο φρεσκοβαμμένο σπίτι. Με το θόρυβο της μηχανής παρουσιάστηκε στην πόρτα ένας ψηλός άντρας, με γκρίζα μαλλιά και καλοσυνάτο πρόσωπο.

- Καλωσορίσατε, καλωσορίσατε, φώναξε στα παιδιά που πετάχτηκαν από το αυτοκίνητο.

Η Ζωή του έσφιξε το χέρι:

- Καλημέρα σας. Παιδιά, χαιρετήστε τον κύριο Καζαμιά. Δώστε το χέρι σας.

Ο Κλου, πρώτος, πολύ θερμά, έδωσε το χέρι του, ο Αλέξης, μουτρωμένος, έκανε μια μικρή υπόκλιση, αλλά η Λίνα, περίεργη και βιαστική, ίσα ίσα που πέταξε ένα «γεια σας» και κατέβηκε δύο δύο τις σκάλες, σε μια αυλή που τη σκέπαζε μια κληματαριά. Προχώρησε στην άκρη της κι αντίκρισε τη θάλασσα.

- Ω! Παιδιά, τρέξτε... τρέξτε, φώναξε λαχανιασμένη από τον ενθουσιασμό της.

Ο Κλου κι ο Αλέξης βρέθηκαν αμέσως κοντά της.

Μια τσιμεντένια, φαρδιά σκάλα κατέβαινε ως τη θάλασσα, μια θάλασσα γυαλί, καταπράσινη, με βαθιά πεντακάθαρα νερά.

Ο Κλου γύρισε και κοίταξε το φίλο του:

- Λοιπόν, τι λες; Γι' αρχή η έκπληξη δεν είναι και τόσο δυσάρεστη. Να που η Αίγινα έχει θάλασσα και μάλιστα πολύ ωραία.

Ο Αλέξης δεν απάντησε, με τη σιωπή του συμφώνησε απόλυτα με τον Κλου.

Η Ζωή που ήξερε καλά το σπίτι, μια κι είχε έρθει να το δει για να το νοικιάσει, μπήκε κατευθείαν μέσα. Έριξε μια γρήγορη ματιά νοικοκυράς και χάρηκε τα φρεσκοπλυμένα σεντόνια των κρεβατιών, την καθαριότητα των δωματίων. Σ' ένα βάζο, πάνω στο τραπέζι, με το κεντητό τραπεζομάντιλο, λίγα όμορφα λουλούδια. Συγκινήθηκε.

- Σίγουρα η γυναίκα σας, έτσι δεν είναι; Ρώτησε τον Καζαμιά. Πολύ ευγενικό εκ μέρους της. Μα πού είναι; Δε θα τη δούμε;

- Κατέβηκε στην Αίγινα για ψώνια, αλλά πείτε μου εμένα ό,τι θέλετε, να σας εξυπηρετήσω.
- Μα δε χρειαζόμαστε τίποτε, όλα είναι μια χαρά. Θ' ανοίξω τις βαλίτσες να συγυρίσω πρόχειρα τα πράγματα, αργότερα θα τα βάλω σε τάξη.
- Τότε να σας ψήσω έναν καφέ και να φάνε τα παιδιά κανένα φρούτο...

Δεν περίμενε απάντηση και πήγε στην κουζίνα.

Τα παιδιά μπήκανε και κείνα μέσα στο σπίτι και το τριγύρισαν παντού.

Η Λίνα μπροστά στο καθετί ξεφώνιζε από ενθουσιασμό. Στο ένα από τα δωμάτια υπήρχε ένα τεράστιο τζάκι, χτισμένο με κοκκινωπά τούβλα.

- Κρίμα, δε θ' ανάψουμε φωτιά, κάνει πολλή ζέστη, να ξανάρθουμε τα Χριστούγεννα.
- Λίνα, μας ζάλισες, δεν άρχισε το καλοκαίρι και πήδησες κιόλας στο χειμώνα. Πάμε να βάλουμε το μαγιό μας, είπε ο Κλου.

Η Ζωή είχε ανοίξει τις βαλίτσες κι έβγαζε τα ρούχα, κρεμούσε όπως όπως τα φορέματα ή τ' άπλωνε στις καρέκλες.

- Να τα μαγιό σας, φώναξε στα παιδιά, το δωμάτιο το δικό σας είναι το άλλο, τούτο είναι το δικό μου και του πατέρα, για σας θα 'ναι πιο βολικά, θα μπορείτε να μπαινοβγαίνετε πιο εύκολα, χωρίς να μας ενοχλείτε, γιατί έχει μια πίσω πόρτα, στη βεράντα σας.
- Σπουδαία, φώναξε η Λίνα, θα μπορούμε να το σκάμε τις νύχτες και να τριγυρνάμε στα βουνά, όπως έκανες κι εσύ μικρή, με τη θεία Ειρήνη.

Η Ζωή της έριξε μια ψευτοθυμωμένη ματιά και συνέχισε το συγύρισμά της.

Σε λίγο όλοι τους, με το νοικοκύρη, κάθονταν στις πολυθρόνες της αυλής, με τους πολλούς βασιλικούς και τα γεράνια. Έτοιμοι για μπάνιο, έπιναν καφέ και έτρωγαν σύκα, πρώιμα σύκα, από το κτήμα του Καζαμιά.

- Όχι πολλά, παιδιά, μην ξεχνάτε πως θα κάνετε μπάνιο, άλλωστε θα 'πρεπε να πηγαίνουμε, οι Καρυώτη θα μας περιμένουν, τα κορίτσια θ' ανυπομονούν.

Σηκώθηκαν.

- Ευχαριστούμε, είπαν με μια φωνή.
- Να πάρετε το μονοπάτι μέσα απ' το χωράφι, κόβετε δρόμο, κι αμέσως θα βρεθείτε στο Μούντι.

Ο Καζαμιάς τους ξεπροβόδισε μέχρι την πόρτα και τους έδειξε με το χέρι το στενό αγκαθωτό δρομάκι.

- Και προσοχή τις τσουκνίδες, κυρία Καρά.

Προχωρούσαν ο ένας πίσω από τον άλλο, και τα δύο αγόρια πιο πίσω.

- Και τώρα τι γίνεται; ρώτησε ο Αλέξης τον Κλου. Κι αν είναι αντιπαθητικές, τι θα τις κάνουμε; Θα είμαστε αναγκασμένοι να τις κάνουμε παρέα, μια και οι μητέρες μας είναι φίλες.
- Άσε πρώτα να τις γνωρίσουμε, κι ύστερα γκρινιάζεις. Το σπίτι είναι πολύ ωραίο, η θάλασσα θαυμάσια, προς το παρόν η Αίγινα βγαίνει ίσα, δηλαδή... πώς το λένε, το ίδιο δυνατή... όχι... δηλαδή... ουφ, βρες μου τη λέξη.
- Ισόπαλη θέλεις να πεις, κι ο Αλέξης γέλασε με τη φούρκα του Κλου, που δεν έβρισκε τη σωστή έκφραση.

Σε δυο λεπτά βρεθήκανε στην αμμουδιά του Μούντι. Εδώ η θάλασσα ήταν διαφορετική, ρηχά νερά, κάμποσα φύκια, αλλά με ψιλή κοσκινισμένη άμμο, με ομπρέλες και αναπαυτικά πολυθρόνακια. Πιο πάνω από την αμμουδιά είχε γρασίδι και στην άκρη του το εστιατόριο του ξενοδοχείου με πολλά τραπέζια και πολύχρομα τραπεζομάντιλα.

Η Ζωή στάθηκε και κοίταξε γύρω της. Είχε αρκετό κόσμο. Περασμένες δέκα και πολλοί ένοικοι παίρναν ακόμη το πρωινό τους. Άλλοι έπαιζαν τάβλι, κι άλλοι, ιδίως γυναίκες και παιδιά, κολυμπούσαν.

- Μαμά, η Λίνα τράβηξε τη μητέρα της από το χέρι, με τι μοιάζει η κυρία Καρυώτη; Να σου τη βρω εγώ.
- Δε θα κατέβηκε ακόμη, το σπίτι τους είναι λίγο πιο πάνω, θα πεταχτώ. Εσείς περιμένετε με εδώ, μην κουνήσετε, δε θ' αργήσω, θα σας φέρω τα κορίτσια να τα γνωρίσετε.

Γύρισε την πλάτη της και με βιαστικό βήμα προχώρησε στο δρομάκι που ανέβαινε την πλαγιά. Δεν πρόλαβε να δει τα χείλια του Αλέξη που ζωγράφισαν ένα έκδηλο φ... γεμάτο περιφρόνηση.

Ο Κλου, όμως, τούτη τη φορά φουρκίστηκε για τα καλά με το φίλο του:

- Είσαι ανυπόφορος. Τι έχεις, τέλος πάντων; Τι σου έκαναν τα κορίτσια πριν ακόμη τα γνωρίσεις;
- Τα κορίτσια, προς το παρόν, δε μου 'καναν τίποτε, η μαμά όμως με νευριάζει. Θέλει πάντα να κανονίζει κάθε λεπτομέρεια της ζωής μας. «Θα σας πάω στην Αίγινα», «θα γίνετε φίλοι με τα κορίτσια των Καρυώτη», «θα κολυμπάτε κάθε μέρα μαζί», «θα κάνετε τούτο», «θα κάνετε τ' άλλο». «Μην κουνήσετε». Βαρέθηκα. Νομίζω πως είμαστε αρκετά μεγάλοι πια για να 'χουμε το

δικαίωμα να διαλέγουμε μόνοι μας τους φίλους μας και να φροντίζουμε για την ψυχαγωγία μας. Δε νομίζεις;

Το πρόσωπο του Κλου πήρε μια σοβαρή έκφραση:

- Έχεις δίκιο. Η μαμά σου σίγουρα έχει το χαρακτήρα της, της αρέσει να συγυρίζει τις ζωές των άλλων, αλλά συχνά τα καταφέρνει θαύμα. Αν δεν είχε αποφασίσει για μας, τότε που ήμασταν έξι χρονών, θυμάσαι, στο Παρίσι, δε θα πήγαινε να βρει τη μαμά μου, δε θα με προσκαλούσε σπίτι σας, δε θα επέμενε και σήμερα δε θα 'μασταν φίλοι.

Σταμάτησε για λίγο. Έμοιαζε συγκινημένος. Δυο κορίτσια πέρασαν μπροστά τους, κοντοστάθηκαν, άπλωσαν μια πολύχρωμη πετσέτα λίγο πιο κει και κάθισαν, συνεχίζοντας μια αρχινισμένη κουβέντα. Η Λίνα τσαλαβουτούσε τα πόδια της στη θάλασσα, ανυπόμονη να φτάσει η ώρα να βουτηχτεί.

Ο Κλου συνέχισε:

Εγώ την ευγνωμονώ γι' αυτή τη σιγουριά της, μεγαλώσαμε μαζί και κάθε καλοκαίρι έρχομαι στην Ελλάδα και περνώ παραμύθι διακοπές. Κανένας φίλος μου στο Παρίσι δεν έχει τέτοια τύχη.

Με τα λόγια του Κλου, ο θυμός του Αλέξη διαλύθηκε. Κοίταξε το φίλο του. Τα σγουρά ξανθά μαλλιά του χρύσιζαν στο φως του ήλιου. Τον θυμήθηκε μικρό, επτά οχτώ χρονών, σε κάποια άλλη πλαζ, να χτίζουμε μαζί πύργους στην άμμο, και η καρδιά του πλημμύρισε από τρυφερότητα.

- Ίσως να έχεις δίκιο, αλλά δε λένε παραμύθι διακοπές. Παραμυθένιες διακοπές.

Τα δυο αγόρια γέλασαν.

- Ας καθίσουμε τότε κι ας περιμένουμε, είπε ο Αλέξης με καλή διάθεση, κι ας παίξουμε ένα παιχνίδι: να φανταστούμε πως θα 'ναι οι δεσποινίδες Καρυώτη: ψηλές, κοντές, ασχημομούρες;

Ο Κλου έκλεισε τα μάτια του κι έκανε πως σκέφτεται:

- Θα είναι η μία ψηλή σαν γίγας και η άλλη νάνος.
- Άσε τις σαχλαμάρες, φώναξε ο Αλέξης. Σοβαρά να πούμε, για να δούμε ποιος θα πέσει λιγότερο έξω στην περιγραφή. Εγώ λέω πως η Ράνια θα 'χει μέτριο ανάστημα και για να 'ναι πρώτη στο σχολείο, όπως μου είπε η μαμά μου, θα φοράει γυαλιά, ίσως ν' αλληθωρίζει λίγο, σχολαστική και ασουλούπωτη. Η Σόφη θα είναι λίγο καλύτερη, ψηλή, με ύφος μοιραίο, θα κοιτάει τ' αγόρια

αφ' υψηλού, άλλωστε είναι και πιο μεγάλη, σαν και μας, δεκατεσσάρων χρονών. Εσύ τι λες;

- Ω, με παραζάλισες με το παιχνίδι σου, θα 'ναι όπως θα 'ναι.

Χαμήλωσε τη φωνή του και σχεδόν ψιθυριστά είπε στον Αλέξη:

- ... και μη φωνάζεις, κοίταξε αυτές τις δύο που ακούσανε και χασκογελάνε.

Ο Αλέξης γύρισε και κοίταξε τα δυο κορίτσια πάνω στην πολύχρωμη πετσέτα. Οι ματιές τους συναντήθηκαν. Η μία, η μεγαλύτερη, είχε μακριά καστανόχρωμα μαλλιά ριγμένα πάνω στους ώμους, η άλλη είχε κάτι τεράστια μάτια, καταγάλανα, που εντυπωσίασαν τον Αλέξη. Κι οι δυο τους, τώρα, φανερά γελούσαν, σαν να κορόιδευαν τα δυο αγόρια.

«Καρακάξες» σκέφτηκε ο Αλέξης. «Τι γελάνε έτσι κουτά;»

Σηκώθηκε απότομα:

- Πάμε να βουτήξουμε;

Ο Κλου τον ακολούθησε ενοχλημένος κι αυτός από τα γέλια των κοριτσιών. Πέρασαν μπροστά τους δείχνοντας τέλεια αδιαφορία, αλλά σταμάτησαν απότομα, όταν άκουσαν τη φωνή της μιας:

- Σταθείτε μια στιγμή, τους μιλούσε η μικρή με τα γαλανά μάτια και τις μακριές βλεφαρίδες. Για τις Καρυώτη μιλάτε; Τις ξέρουμε, μένουν λίγο πιο πάνω, εμείς να σας πούμε πώς είναι.

Και σκάσανε κι οι δυο πάλι στα γέλια. Η άλλη τώρα με τα γυαλιά συνέχισε:

- Η μεγάλη, η Σόφη, είναι καμπούρα και η Ράνια κουτσαίνει, γιατί έχει ένα ξύλινο πόδι.

Ο Κλου δε μίλησε, ο Αλέξης όμως φουρκίστηκε:

- Δε σας ζητήσαμε να μας πείτε πώς είναι.

Εκείνη τη στιγμή κατέβαινε από το δρομάκι η Ζωή με μια ψηλή κυρία, που φορούσε ένα πράσινο μπουρνούζενιο φουστάνι. Ήταν μόνες. Τ' αγόρια τρέξαν προς τα κει, ευχαριστημένα που ξέφευγαν από τα κοροϊδευτικά γέλια των κοριτσιών.

- Ζωή, φώναξε ο Κλου- πάντα τη φώναζε με το μικρό της όνομα, από μικρό παιδί- πού είναι τα κορίτσια;
- Ελάτε να σας γνωρίσω την κυρία Καρυώτη. Σάσω, να τ' αγόρια μου, ο Αλέξης και ο Κλου.

Τα δυο παιδιά χαιρέτησαν την κυρία και ο Κλου ξαναρώτησε:

- Πού είναι τα κορίτσια;

Η Σάσω έριξε μια ερευνητική ματιά:

- Μα κατέβηκαν, δεν είναι πολλή ώρα, κάπου στην πλαζ θα βρίσκονται. Α, να τες, εκείνες οι δυο που μιλάνε...

Τ' αγόρια γύρισαν το κεφάλι να κοιτάξουν. Δεν υπήρχε περίπτωση να γελαστούν. Το δάχτυλο της κυρίας Καρυώτη έδειχνε καθαρά τα δύο κορίτσια που κάθονταν πάνω στην πολύχρωμη πετσέτα.

Και των δύο αγοριών τα πρόσωπα αναγοκοκκίνησαν, φούντωσαν μέχρι τ' αυτιά.

Η Ζωή πρόσεξε την ταραχή τους και ρώτησε περίεργη:

- Μα τι συμβαίνει;

Ο Αλέξης δε μίλησε, ο Κλου προσπάθησε κάτι να πει:

- Τίποτε, τίποτε, δηλαδή τις είδαμε... αλλά δεν ξέραμε... και μας μίλησαν, αλλά εμείς επειδή νομίζαμε, δεν καταλάβαμε και... δηλαδή τίποτε.
- Κλου, κινέζικα μιλάς; Τι δεν ξέρατε; Τι δεν καταλάβατε;

Ο Αλέξης δεν τον άφησε ν' απαντήσει, τον τράβηξε απότομα από το χέρι:

- Εμείς πάμε να κολυμπήσουμε και, χωρίς να περιμένει άλλο, άρχισε να τρέχει προς τη θάλασσα.

Ο Κλου, για μια στιγμή, δίστασε, αλλά τον ακολούθησε κι αυτός τρέχοντας. Οι δύο γυναίκες κοιτάχτηκαν με κάποια έκπληξη. Η Ζωή, κάπως πειραγμένη με το φέρσιμο των αγοριών, θέλησε να τα δικαιολογήσει:

- Ξέρεις, Σάσω μου, τ' αγόρια είναι συνήθως πολύ ευγενικά, δεν καταλαβαίνω τι τους έπιασε ξαφνικά.

Η φίλη της γέλασε:

- Μη στενοχωριέσαι, παιδιά είναι, ίσως και να ντρέπονται, σ' αυτή την ηλικία τ' αγόρια ξαναγίνονται ντροπαλά. Ας τους αφήσουμε, μόνοι τους θα πιάσουν φίλια. Πάμε να πιούμε το καφεδάκι μας, βιάζομαι να δω και τη Βέρα, χρόνια έχω να τη δω, από τότε που φύγαμε για τη Θεσσαλονίκη, πώς είναι ο Άγγελος;

Οι δυο γυναίκες κατέβηκαν το δρομάκι, διασχίσανε το φρεσκοποτισμένο γρασίδι και πήγανε να καθίσουν στη σκιά, στη βεράντα του εστιατορίου.

Ο Αλέξης και ο Κλου μαζί με τη Λίνα κολυμπώντας φτάσανε ως το άσπρο γιοτ που ήταν αγκυροβολημένο λίγο στ' ανοιχτά του Μούντι. Πιάστηκαν από τη χοντρή αλυσίδα της άγκυρας. Μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν είχαν πει κουβέντα.

- Και τώρα, ρώτησε ο Κλου, τι θα γίνει; Τα κάναμε μουσκίδι.
- Μουσκίδι; Τι θέλεις να πεις, κακόμοιρε Κλου μου, ότι είμαστε μούσκεμα; Ε, φυσικά, μια και κολυμπάμε, τον πείραξε η Λίνα που δεν ήξερε τι είχε συμβεί.

- Πάψε εσύ, δεν ξέρεις, της απάντησε ο Αλέξης ξεφυσώντας το νερό από τη μύτη του.
- Τι δεν ξέρω; Κι αν δεν ξέρω, ας μάθω.
- Ας της εξηγήσουμε, είπε ο Κλου και άρχισε να της εξηγεί τι έγινε..., και τώρα πώς τα μπαλώνουμε;

Ο Αλέξης φουρκίστηκε πάλι:

- Τι να μπαλώσουμε; Είναι καρακάξες και σαχλές, ποιος θα μας αναγκάσει να κάνουμε παρέα μαζί τους;
- Σαχλαμάρες, φώναξε η Λίνα, γιατί καρακάξες, ποιος άρχισε πρώτος να μιλάει; Και τι φταίνε, αν ακούσανε; Εγώ θα πάω να τις βρω τώρα αμέσως.
- Έχει δίκιο η Λίνα, εμείς φταίμε, άσ' τη να πάει να τις βρει, είναι διάολος και θα τις τουμπάρει.
- Κάνετε ό,τι θέλετε, εμένα πάντως δε μου κάνουν κέφι για παρέα. Πάμε τώρα, θα 'χει κατέβει ο Άγγελος και θα μας ψάχνει.

Τα τρία παιδιά άρχισαν να κολυμπάνε προς την αμμουδιά, η Λίνα με τα βατραχοπέδιλά της κολυμπούσε γρήγορα κι ακολουθούσε χωρίς κόπο.

Όταν φτάσανε, τους βρήκαν όλους μαζεμένους κάτω από την ομπρέλα Η Βέρα μιλούσε με τη Σωσώ και τη Ζωή, τα κορίτσια είχανε πιάσει κουβέντα με τον Άγγελο.

- Α, να τα παιδιά, φώναξε η Ζωή, ελάτε να γνωριστείτε με τα κορίτσια.

Η Λίνα, ξεσηκώνοντας την άμμο με τα βατραχοπέδιλά της, έτρεξε προς τα κει χωρίς να περιμένει συστάσεις, έσφιξε τα χέρια των δύο κοριτσιών που σηκώθηκαν.

- Ποπό! Πολύ μεγάλες είστε για μένα, πώς θα μου κάνετε παρέα;

Η Σόφη και η Ράνια γέλασαν και με μια κίνηση χάιδεψαν το βρεμένο κεφάλι της Λίνας.

Αδέξια τα δυο αγόρια στέκονταν παράμερα. Ο Κλου για λίγα δευτερόλεπτα δίστασε, αλλά ύστερα προχώρησε κι άπλωσε το χέρι του.

- Ας γνωριστούμε, τους είπε με ύφος επίσημο.

Τα κορίτσια δε γελούσαν, είχαν πάρει μια έκφραση σοβαρή. Είπαν ένα «χαίρω πολύ» μασημένο. Ο Αλέξης έκανε δυο βήματα, σταμάτησε, έσκυψε το κεφάλι και κάτι μουρμούρισε που κανένας δεν άκουσε.

Οι μητέρες συνέχισαν την κουβέντα τους χωρίς να δίνουν σημασία στα παιδιά και χωρίς να προσέξουν την αμηχανία τους.

Μιλούσε η Σάσώ:

- Μα δεν ξέρετε πόσο νοσταλγούσα την Αθήνα, όσο κι αν είναι όμορφη η Θεσσαλονίκη. Καταλαβαίνετε, λοιπόν, τη χαρά μου, ότα κατάφερε ο Βύρων να τον μεταθέσουν.
- Και τι σύμπτωση να βρεθούμε κι οι τρεις στην Αίγινα, είπε η Βέρα. Εκεί που νόμιζα πως θα ήμουν μόνη... Τυχερό θα είναι το καλοκαίρι μου. Και για τον Άγγελο, που θα 'χει παρέα τα παιδιά σας.

Γύρισε το κεφάλι να κοιτάξει το γιο της. Δε συζητούσε πια, διάβαζε, ξαπλωμένος πάνω στο γρασίδι. Η Ράνια κι η Σόφη κάτι λέγανε με τη Λίνα, ο Κλου με το πόδι του χάραζε γεωμετρικά σχέδια πάνω στην άμμο, κι ο Αλέξης, καθισμένος σε μια πολυθρόνα, κοιτούσε πέρα μακριά, αφηρημένος.

- Μα δε μου φαίνονται και πολύ κεφάλια, συνέχισε η Βέρα. Τι έχουν; Οι δύο φίλες της γύρισαν και κείνες το κεφάλι. Το θέαμα ήταν αποκαρδιωτικό.

Η Ζωή σηκώθηκε. Πήγε κοντά τους:

- Τι είδους παρέα είναι αυτή που κάνετε, γιατί δεν κολυμπάτε; Παίζετε ρακέτες, γνωριστείτε τέλος πάντων.

Τα κορίτσια δε μίλησαν, ο Αλέξης σηκώθηκε:

- Εγώ θα πάω να βουτήξω.
- Μόνος σου; τον μάλωσε σχεδόν η Ζωή.
- Γιατί, μαμά, φοβάσαι μην πνιγώ;
- Ξέρεις, Αλέξη, του φώναξε η Λίνα, η Ράνια μου είπε πως το σκάφος εκείνο είναι δικό τους, θα κάνουμε σπουδαίες βόλτες...
- Δε μ' αρέσουν τα καΐκια, της απάντησε ο Αλέξης.
- Δεν είναι καΐκι, είπε η Σόφη θιγμένη, είναι μικρό γιοτ.
- Το ίδιο κάνει... μουρμούρισε ο Αλέξης.

Η Ζωή νευρίασε:

- Μα τέλος πάντων, Αλέξη, τι συμβαίνει;
- Τίποτε, μαμά, απλούστατα βαριέμαι.

Τα δύο κορίτσια τον κοίταξαν και μέσα στα μάτια τους άστραψε ο θυμός. Ο Κλου συνέχιζε να φτιάχνει σχέδια πάνω στην άμμο, σαν να ήταν η προσοχή του όλη συγκεντρωμένη σ' αυτά.

Η Λίνα θέλησε να εξηγήσει, αλλά η Σόφη της έσφιξε δυνατά το χέρι.

Η Ζωή κάθισε κοντά στα κορίτσια:

- Από το Σάββατο είμαι σίγουρη πως δε θα βαριέστε πια. Θα 'ρθει μια καταπληκτική κοπέλα, ένας άνθρωπος εξαιρετικός, που θα μας διασκεδάσει όλους.
- Ξέρω, ξέρω, πετάχτηκε η Λίνα, λες για τη Νικόλ, είναι θαύμα, θα τα περάσουμε μαζί της καταπληκτικά. Καταπληκτικά σου λέω, Ράνια μου, είναι μια μάγισσα από το Παρίσι..., θα δεις, Σόφη, θα δεις, ξέρει ένα σωρό παιχνίδια κι όλο έχει κέφια, θα 'ρθει με τον μπαμπά το Σάββατο και θα τη δείτε, θα μείνει σπίτι μας.

Τα κορίτσια σάστισαν με τον ενθουσιασμό της μικρής και σχεδόν μαζί ρώτησαν απορημένα:

- Μα ποια είναι αυτή η Νικόλ;

Από την κερασιά στο Ίντερνετ

Γεωργακούδη, Θ.

Απόσπασμα 1

Ο Λεωνίδας σε μια βόλτα του στο παζάρι της πόλης γίνεται μάρτυρας μιας σκηνής όπου ένας από τους μικροπωλητές φέρεται με άσχημο τρόπο σε ένα μικρό κορίτσι. Επεμβαίνει για να το υπερασπιστεί με αποτέλεσμα να προκαλέσει την οργή του μικροπωλητή. Τα δυο παιδιά τρέχουν για να γλυτώσουν από τη μανία του.

Το σπίτι ήταν διώροφο με το ισόγειό του υπερυψωμένο. Μπορούσες να ανέβεις στην είσοδο από δυο μεριές, μιας και μπροστά της υπήρχε μια μεγαλόπρεπη διπλή σκάλα. Σκαλιά ξεκινούσαν από τη δεξιά κι από την αριστερή πλευρά μιας χαμηλής μικρής πόρτας, που οδηγούσε στο ημιπόγειο, και συναντιόνταν μπροστά στην είσοδο. Τη σκάλα αγκάλιαζαν περίτεχνα σκαλισμένα κάγκελα που τώρα πια είχαν σκουριάσει.

Στο πλάι του σπιτιού ήταν μια σκουριασμένη καγκελόπορτα. Ήταν δεμένη με αλυσίδα κι ο Λεωνίδας την έσπρωξε. Ακούστηκε ένα ανατριχιαστικό τρίξιμο. Γλίστρησε στο στενό άνοιγμα, σαν σαύρα ανάμεσα σε σχισμάδα του βράχου. Όταν άκουσε τη μικρή να πλησιάζει τρέχοντας, έβγαλε το κεφάλι του έξω.

- Από δω. Έλα.

Εκείνη τινάχτηκε ως επάνω. Παρ' όλ' αυτά, γλίστρησε αμέσως μέσα από το άνοιγμα.

- Με κοινοχόλιασες. Τι είναι εδώ;

- Τα ανάκτορα του Μπάκιγχαμ. Μόνο που η Αυτού Μεγαλιότης «την έχει κάνει για διακοπές και λυπάμαι πολύ που δε θα παραστεί στην υποδοχή σας. Επιτρέψτε μου να σας οδηγήσω στους πρωινούς κήπους.

Με μια θεατρική υπόκλιση έκανε χώρο να περάσει μπροστά η πιτσιρίκα, κι αυτός την ακολούθησε σ' ένα στενό διάδρομο. Εκείνη προχώρησε μπροστά μουρμουρίζοντας. Ανάμεσα στις πέτρινες πλάκες που σχημάτιζαν το μονοπάτι, είχαν φυτρώσει χορτάρια, ενώ πάνω απ' τα κεφάλια τους κρέμονταν ένας Θεός ξέρει τι φυτά.

Στο τέλος του διαδρόμου αντίκρισε ένα μεγάλο κήπο, που τον έκρυβε από τον υπόλοιπο κόσμο ένας ψηλός μαντρότοιχος. Γέρικα δέντρα έριχναν ένα βαθύ ίσκιο – ανάμεσά τους και δυο ψηλά κυπαρίσσια, που όρθωναν συντροφικά, δίπλα δίπλα, τα λυγέρα κορμιά τους. Όταν φυσούσε δυνατός αέρας, οι κορυφές τους πλησίαζαν κοντά η μια στην άλλη για να ψιθυρίσουν όρκους αιώνιας ίσως αφοσίωσης.

Οι ακτίνες του ήλιου πού και πού διαπερνούσαν το πυκνό φύλλωμα των δέντρων, χαίδευαν με το γλυκό φως τους πότε ένα λουλουδάκι και πότε ένα κομμάτι γης πιο κει.

Ο Λεωνίδας προχώρησε και σκαρφάλωσε πάνω σε μια κερασιά. Απλώσε το χέρι του, έκοψε μερικά ώριμα βαθυκόκκινα λαχταριστά κεράσια κι άρχισε να τα μασουλάει.

- Σίγουρα δε θα μας μαλώσει κανείς; Δεν μπορώ άλλη τρεχάλα για σήμερα, έκανε κάπως διστακτικά η μικρή.

- Μα αφού σας διαβεβαίωσα, δεσποσύνη μου, πως η Αυτού Μεγαλειότης...

- Σταμάτα τα αλαμπουρνέζικα, του είπε νευριασμένη. Και τι πάει να πει δεσποσύνη και μεγαλθειότης; τον ρώτησε ανυπόμονα καθώς σκαρφάλωνε στο δέντρο.

- Σοβαρά τώρα, δεν ξέρεις; τη ρώτησε κοιτάζοντάς τη με περιέργεια.

Η μικρή πήρε ύφος περήφανης αξιοπρέπειας.

- Όχι, δεν ξέρω. Αφού είμαι «Ρωσοπόντια», του αντιγύρισε ψυχρά. Κι έπειτα θυμωμένη τίναξε πίσω το κεφάλι της. Να 'σαι σίγουρος όμως ότι θα μάθω, και μάλιστα πιο γρήγορα απ' ότι θα μάθαινες εσύ, έκανε αγέρωχα.

- Καλά ντε, μην αρπάζεσαι για μια κουβέντα που σου είπε ένας που τα 'χει εντελώς χαμένα. Και, στο κάτω κάτω, τι πα να πει Ρωσοπόντια; Μια Πόντια που ζούσε πριν στη Ρωσία. Δεν είναι τίποτα κακό.

- Έτσι νομίζεις! Μια βρισιά είναι! Γι' αυτόν, και για όλους δηλαδή, «Ρωσοπόντια» είναι μια που δεν είναι Ελληνίδα. Μια ξένη! Αλλά πού να καταλάβεις εσύ! Εσένα δε σε βρίζει κανείς στο δρόμο μόνο και μόνο επειδή γεννήθηκες αλλού!

Ο Λεωνίδας σκέφτηκε λιγάκι τα λόγια της .

- Δεν είναι όλοι το ίδιο. Κι ούτε εννοούν όλοι το ίδιο πράγμα. Μια λέξη είναι μόνο. Κάποιοι θα το πουν μόνο και μόνο γι' αυτό που πραγματικά σημαίνει η λέξη.

Τα μεγάλα μάτια της μικρής ήταν συννεφιασμένες λίμνες. Ένιωσε το στομάχι του να σφίγγεται, σαν να έφταιγε αυτός για την κουβέντα που πέταξε εκείνος ο άνθρωπος.

- Έλα, ξέχασέ το. Λοιπόν, μεγαλειότητα λέγανε το βασιλιά ή τη βασίλισσα. Και δεσποσύνη κάποια ωραία δεσποινίδα. Ή κάπως έτσι, τουλάχιστον. Πώς σε λένε;

- Αναστασία, είπε καθώς βολευόταν σ' ένα κλαδί.

Της απάντησε με μια θεατρική υπόκλιση, που λίγο έλειψε να τον ρίξει κάτω.

- Στις διαταγές σας, δεσποσύνη μου. Λεωνίδα, δούλος σας.

- Το ξέρω.

- Τι ξέρεις;

- Το όνομά σου. Έχω ακούσει να σε φωνάζουν στο σχολείο.

- Στο σχολείο;

- Ναι, έκανε ανυπόμονα. Πάμε στο ίδιο σχολείο. Κι έχω ακούσει κάποιες φορές να σε φωνάζουν στο διάλειμμα, γι' αυτό ξέρω το όνομά σου, συνέχισε αργά και καθαρά σαν να μιλούσε σε κάποιον που είχε πρόβλημα να καταλάβει απλά πράγματα.

- Εκεί σ' έχω ξαναδεί, λοιπόν! Σε ποια τάξη πας;

- Στην Πέμπτη. Κι εσύ στην Έκτη, έτσι δεν είναι;

- Κι αυτό το ξέρεις, λοιπόν! Και, αν επιτρέπεται, πώς σας φαίνεται ο κήπος μου;

- Μούρλια. Πεντανόστιμος, του απάντησε μασουλώντας μερικά κεράσια. Δεν μένει κανείς σ' αυτό το σπίτι;

- Μπα, είναι εντελώς έρημο. Και πρέπει να 'χουν περάσει πολλά χρόνια από τότε που κατοικούσε κάποιος εδώ. Το χάλι του το μαύρο έχει.

- Κρίμα. Τόσο όμορφο σπίτι είναι άδικο να είναι άδειο. Αραγε πού να πήγαν αυτοί που το κατοικούσαν;

Έκλεισε τα μάτια του κι έκανε πως συλλογίζεται.

- Λοιπόν, μετά από σοβαρή σκέψη, μπορώ με βεβαιότητα να πω πως το εγκατέλειψαν άρον άρον οι τελευταίοι ιδιοκτήτες του, μετά την εμφάνιση του φαντάσματος του πρώτου ιδιοκτήτη του. Το οποίο, εκτός των άλλων, ήταν ακέφαλο κι έψαχνε εναγωνίως να βρει το κεφάλι του...

Κι ενώ η Αναστασία τον κοίταζε με μάτια ορθάνοιχτα, εκείνος έσκυψε προς το μέρος της και χαμηλώνοντας τη φωνή του της είπε ψιθυριστά, λες κι ανακοίνωνε κάποιο μυστικό που δεν έπρεπε κανείς ν' ακούσει:

- Τον είχε αποκεφαλίσει ο αντίζηλός του με το σπαθί του, για χάρη της αγάπης μιας πανέμορφης κοπέλας. Ποια ήταν αυτή κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα, μα λέγεται πως ήταν πριγκίπισσα της Μολδοβλαχίας.

Το κορίτσι τον κοίταζε κάτω απ' τις χαμηλωμένες βλεφαρίδες της ειρωνικά.

- Τώρα πρέπει να πω κι εγώ κάποια χαζομάρα ή δεν είναι υποχρεωτικό;

- Έχεις δίκιο, έκανε ο Λεωνίδας φανερά στενοχωρημένος. Λέω πραγματικά χαζομάρες. Δεν ξέρω τι με πιάνει ώρες ώρες, συνέχισε έτοιμος να κλάψει. Η αλήθεια είναι, και πήρε το πιο σοβαρό του ύφος, πως οι ιδιοκτήτες δεν τρόμαξαν και τόσο απ' το φάντασμα. Μόνο λίγο στην αρχή. Αυτό όμως που πραγματικά έκανε κουρέλι τα νεύρα τους ήταν όταν το φάντασμα βρήκε το κεφάλι του κι άρχισε να παίζει με αυτό μπάσκετ. Κάτι τέτοιο πράγματι δεν μπόρεσαν να το αντέξουν.

Η Αναστασία του πέταξε τα κεράσια που κρατούσε στο χέρι της. Εκείνος άπλωσε αμέσως το δικό του, κι έπιασε δυο που τα κοτσάνια τους ήταν ενωμένα. Τα κρέμασε στο αυτί του.

- Ω! ευχαριστώ, ωραία μου δεσποσύνη. Θα κρατήσω τους καρπούς αυτούς ως πολύτιμο φυλακτό, μέχρι τη στιγμή που θα κλείσω τα μάτια μου και θα εγκαταλείψω για πάντα το μάταιο τούτο κόσμο.

Διπλώθηκε πάνω απ' το κλαδί, έφερε μια τούμπα, έπειτα κρεμάστηκε απ' τα χέρια του και πήδησε κάτω.

- Και τώρα, μόλο που ραγίζει η καρδιά μου, πρέπει να σας εγκαταλείψω. Το καθήκον με καλεί. Η μαμά μου θα μου τις βρέξει αν αργήσω για φαγητό, και γύρισε να φύγει.

Η Αναστασία χτύπησε με το δείκτη του χεριού της τον κρόταφό της.

- Και πού 'σαι... του φώναξε. Μη χαθούμε. Να ξαναβρεθούμε οπωσδήποτε.

Λίγο αργότερα στην κουζίνα του σπιτιού του ο Λεωνίδας βοηθούσε τη μητέρα του να στρώσει το τραπέζι.

- Μου έχεις πει πολλές φορές πως όλοι οι άνθρωποι είμαστε ίσοι, απ' όπου κι αν είμαστε, ό,τι χρώμα κι αν έχουμε, αλλά ότι ο κόσμος φοβάται το ξένο, και για το λόγο αυτό βλέπει τους ανθρώπους που είναι διαφορετικοί με προκατάληψη. Γι' αυτό μη μου τα ξαναπείς όλα αυτά... Σώπασε για λίγο και μετά συνέχισε: Αλλά εξήγησέ μου, σε παρακαλώ, γιατί κάποιοι φέρονται άσχημα στους ανθρώπους που έχουν έρθει απ' αλλού, ακόμη κι όταν αυτοί έχουν το ίδιο χρώμα και δεν είναι καν ξένοι αλλά Έλληνες σαν και μας, όπως είναι οι Πόντιοι;

Η μητέρα του άφησε κάτω το μαχαίρι που έκοβε το ψωμί και κοίταξε το γιο της.

- Είναι στη φύση του ανθρώπου να φοβάται καθετί ξένο. Και δεν κάθεται να σκεφτεί πως ο κάθε άνθρωπος, απ' όπου και να κατάγεται, είναι πλασμένος όπως κι ο ίδιος. Κι εκείνος φοβάται, κι εκείνος έχει προκαταλήψεις. Μα κι εκείνος αγαπάει, κι είναι πλασμένος και για μεγάλα πράματα.

- Λίγο πιο απλά, χωρίς πολλές θεωρίες; Θέλω να πω, αν ρωτήσω κάποιον που βρίζει τους Ρωσοπόντιους, τι θα μου πει; Γιατί το κάνει;

Η Αντιγόνη χαμογέλασε με την ανυπομονησία του γιου της.

- Γιατί είναι εύκολο, Λεωνίδα, να έχουμε ένα μαύρο πρόβατο και να ρίχνουμε εκεί το φταίξιμο για όλα τα προβλήματά μας. «Μας φταίει» ο Ρωσοπόντιος που ήρθε εδώ και βρήκε δουλειά. Αυτός «φταίει» για την ανεργία, αυτός «φταίει» για όλα. Δε λέμε πως τις δουλειές που κάνουν οι άνθρωποι αυτοί, είτε είναι ομογενείς Έλληνες είτε Βορειοηπειρώτες ή άνθρωποι άλλων εθνικοτήτων, τις κάνουν για ένα κομμάτι ψωμί κι από μεγάλη ανάγκη, για να μπορέσουν ίσα ίσα να θρέψουν τα παιδιά τους. Απλά βρίσκουμε κάποιον που να «φταίει για όλα», είτε Ρωσοπόντιος είναι είτε Αλβανός, κι αποφεύγουμε να δούμε το πραγματικό μας πρόβλημα, για να μη φορτώνουμε με σκοτούρες το κεφαλάκι μας. Τα είπα απλά ή μήπως πάλι σ' έμπλεξα με θεωρίες;

Ο Λεωνίδας κούνησε καταφατικά το κεφάλι του και πήρε τα μαχαιροπίρουνα από το συρτάρι για να τα στρώσει στο τραπέζι. Ήξερε πως μπορούσε να βασιστεί στη μαμά του. Ποτέ δεν τον θεωρούσε πολύ μικρό για να του εξηγήσει κάτι.

-Υπάρχει συγκεκριμένος λόγος ου με ρώτησες; του χαμογέλασε εκείνη κοιτώντας τον ερευνητικά.

- Πρόκειται για μια φίλη μου. Δεν την ξέρεις, απάντησε αμέριμνα.

Από την κερασιά στο Ίντερνετ

Γεωργακούδη, Θ.

Απόσπασμα 2

Ο Λεωνίδας συνοδεύει τον πατέρα του σε ένα φιλικό σπίτι.

Το ίδιο απόγευμα, περασμένες επτά, βρέθηκαν πατέρας και γιος, στολισμένοι και σενιαρισμένοι, μπροστά στην πόρτα των Παυλοπουλαίων. Τους άνοιξε μια ηλικιωμένη γυναίκα με ποδιά στη μέση και βλέμμα χαμηλωμένο.

«Η καινούρια υπηρέτρια σίγουρα», σκέφτηκε ο Λεωνίδας. Στο σπίτι των Παυλοπουλαίων υπήρχε απαραίτητως μια υπηρέτρια, παρόλο που η κυρία Παυλοπούλου δε δούλευε. Όμως, απ' ό,τι είχε καταλάβει, καμιά δεν έμενε για πολύ καιρό.

Πέρασαν στο σαλόνι. Το σπίτι μύριζε αντισηπτικό και θύμιζε νοσοκομείο. Ένα σωρό ακριβά πράγματα, χρυσά και κρυστάλλινα, ήταν τοποθετημένα με ακρίβεια σε περίοπτες θέσεις, τόσο πολλά όμως, που του θύμιζαν τη στολισμένη λατέρνα του μπαρμπα-Μήτρου, που την κούννιζε και την έβγαζε τσάρκα στην πόλη τους γιορτές και Κυριακές. Το πορσελάνινο και σε φυσικό μέγεθος ντόμπερμαν που στεκόταν καμαρωτό δίπλα στο μαρμάρινο τζάκι – κι από κάποια περίεργη διάθεση του δημιουργού του χαμογελούσε ειρωνικά – του ανακάτευε τα σωθικά.

Ο κύριος Παυλόπουλος σηκώθηκε να τους χαιρετήσει. Από πίσω, μες στην καλή χαρά, ο Σταυράκης. Μπούκωσε το στόμα του με το γλυκό που κρατούσε, λες και φοβήθηκε ότι θα του το πάρουν.

- Κύριε Τσαπάνη, πόσο χαίρομαι! έτεινε το χέρι του ο κύριος Παυλόπουλος κι ο Λεωνίδας σκέφτηκε πως ο μπαμπάς του Σταυράκη ήταν καλοαναθρεμμένος σαν το γιο του. Τι κάνεις αγαπητέ Λεωνίδα; Ο Σταυράκης σε περιμένει πώς και πώς για να παίξετε. Σταυράκη, δώσε το χέρι σου, πού είναι οι τρόποι σου;

Φαίνεται πως οι τρόποι του ήταν κάπου εκεί κοντά, γιατί το καλό παιδί αμέσως έδωσε το χέρι του στον κύριο Τσαπάνη. Ο Λεωνίδας κρυφογέλασε, βλέποντας τον πατέρα του να διαπιστώνει έκπληκτος πως το χέρι του είχε γεμίσει σοκολάτες και να το κρύβει διακριτικά πίσω από την πλάτη του!

Ο Σταυράκης έπειτα άπλωσε το χέρι του προς το Λεωνίδα.

«Λέω να μην πάρω», σκέφτηκε ο φίλος μας κι αμέσως τον χτύπησε στην πλάτη.

- Έλα βρε. Πάμε να μου δείξεις εκείνο το καταπληκτικό ηλεκτρονικό που μου 'λεγες στο διάλειμμα.

Κατευθύνθηκαν προς το παιδικό δωμάτιο. Ο Σταυράκης, περιχαρής, βάλθηκε να του αναλύει τα πάντα γύρω απ' το νέο του παιχνίδι και του εξιστόρησε με ιδιαίτερη περηφάνια πως του το αγόρασε ο πατέρας του ως ανταμοιβή για τον καλό βαθμό του στο τεστ των μαθηματικών.

Ο Λεωνίδας σκέφτηκε πως μάλλον θα αντέγραψε, αλλά δεν το σχολίασε. Είχε καθίσει πάνω στη μοκέτα και τον άκουγε υπομονετικά να μη βάζει γλώσσα μέσα κι αναρωτιόταν πόση ώρα άραγε θα έπρεπε να υπομείνει αυτό το μαρτύριο. Κάτω απ' το κρεβάτι, με έκπληξη είδε μια μισοφαγωμένη πάστα και για λίγο η προσοχή του αποσπάστηκε, καθώς προσπαθούσε να αναλύσει ποιος λόγος μπορεί να οδηγήσει μια πάστα σ' αυτή την παράξενη θέση.

- Άκουσες τι σου είπα; Ο πατέρας μου είπε πως αν γράψω καλά στο τεστ της ιστορίας, θα μου πάρει έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή. Το καλύτερο μοντέλο. Κανένας δε θα έχει καλύτερο από το δικό μου, κόμπασε χαιρέκακα το στρουμπουλό παιδί.

- Να μην ξεχάσουμε να κάνουμε δηλώσεις στον Τύπο, μουρμούρισε ο Λεωνίδας.

- Τι είπες;

- Καταπληκτικό, λέω. Σε ζηλεύω από τώρα.

Ο Σταυράκης χαμογέλασε ικανοποιημένος.

- Λοιπόν, έχω μια καταπληκτική ιδέα. Θες να πάμε εδώ παραδίπλα, στις κυρα-Μαρίας, να τρομάξουμε τις γάτες της; Έκανε μ' ενθουσιασμό.

Ο Λεωνίδας άρχισε να συγχίζεται.

- Μπα, πού να τρέχουμε τώρα!

- Ωχ, μα έλα, θέλω να βγούμε έξω. Έσκασα εδώ μέσα, έκανε κλασιάρικα. Θα πω του πατέρα μου πως δε θέλεις να παίξουμε!

- Ποιος; εγώ δε θέλω να παίξουμε; έκανε δήθεν έκπληκτος, ενώ μέσα του κόνευε να εκραγεί. Όλη μέρα περίμενα πώς και πώς. Άντε πάρε την μπάλα του μπάσκετ και πάμε στο πάρκο, είπε με ψεύτικο ενθουσιασμό.

Μες στην καλή χαρά ο Σταυράκης έτρεξε και ανακοίνωσε στο σαλόνι πως θα πήγαιναν στο πάρκο. Από πίσω τον ακολουθούσε με ύφος μελλοθανάτου ο Λεωνίδας.

- Να μην αργήσετε, είπε ο κύριος Λευτέρης. Σε λιγότερο από μία ώρα να είστε πίσω, για να φύγουμε.

Έφυγαν από το σπίτι και σε λίγο βρέθηκαν στο πάρκο. Αρκετά παιδιά έπαιζαν, άλλα στις κούνιες και στην τσουλήθρα, άλλα κρυφτό και κυνηγητό. Προχώρησαν προς την πίσω μεριά του, όπου υπήρχε ένα μικρό γήπεδο του μπάσκετ.

Στο ένα έπαιζαν δυο μεγάλα παιδιά και στο άλλο, με χαρούμενες φωνές, μερικά παιδιά της ηλικίας τους. Δυο αγόρια κι ένα κορίτσι. Ο Λεωνίδας κοντοστάθηκε. Κοίταξε καλύτερα. Το κορίτσι είχε κοντά σκούρα μαλλιά και μεγάλα βαθυκάστανα μάτια. Εκείνη τον πρόσεξε και γύρισε προς τη μεριά του.

- Μα ναι, αυτή είναι, είπε φωναχτά στον εαυτό του και κίνησε προς τα εκεί. Ο Λεωνίδας πλησίασε την Αναστασία, αλλά πάγωσε πριν προλάβει να πει οτιδήποτε.

- Φύγετε από δω. Θα παίξουμε εμείς τώρα, έλεγε ο Σταυράκης.

Όλοι τον κοίταζαν λες και είχε πέσει από το διάστημα. Ο Λεωνίδας ήθελε να ανοίξει η γη να τον καταπιεί. Η Αναστασία κοιτούσε μια το Λεωνίδα και μια το Σταυράκη κατάπληκτη. Για καλή του τύχη όμως, τα δυο αγόρια θεώρησαν πως το στρουμπουλό παιδί δεν ήταν δυνατόν να μιλάει σοβαρά, και συνέχισαν το παιχνίδι τους.

- Δεν πάμε να δούμε τη λίμνη; έκανε ο Λεωνίδας κρατώντας με κόπο τα νεύρα του. Άκουσα πως ρίξανε μέσα κάτι ψάρια με τα πιο παράξενα χρώματα που μπορείς να φανταστείς.

- Όχι, του απάντησε μ' εκείνο το πειστωμένο ύφος που παίρνουν τα κακομαθημένα παιδιά. Αφού ήρθαμε να παίξουμε μπάσκετ.

Και ξαναγύρισε προς τα παιδιά:

- Ε, κουφοί είστε; Είπα να φύγετε αμέσως από δω, για να παίξουμε εμείς.

Τώρα τα αγόρια βεβαιώθηκαν πως ο στρουμπουλός πιτσιρικός δεν έκανε πλάκα, και κατευθύνθηκαν προς το μέρος του. Ο πιο ψηλός, ένας με σκούρα καστανά μαλλιά, στάθηκε μπροστά του.

- Για πες μας, όμορφε, τι σε κάνει να πιστεύεις πως θα φύγουμε εμείς για να παίζεις εσύ;

Ο Σταυράκης έμεινε καρφωμένος στη γη, με ανοιχτό το στόμα και το δεξιό δείκτη να σκαλίζει τη μύτη του, λες κι η κίνηση αυτή θα τον βοηθούσε να βρει την απάντηση στην ερώτηση που του απευθύνανε. Έπειτα, σαν να συνήλθε, απάντησε φωναχτά:

- Γιατί το πάρκο είναι δικό μας. Εσείς είστε Ρωσοπόντιοι, έσμιξε τα φρύδια του με περιφρόνηση.

Η Αναστασία έκανε ένα βήμα μπροστά. Τα αγόρια κοιτάχτηκαν μεταξύ τους. Το ύφος τους φανέρωνε απορία.

- Βρε Γρηγόρη, είδες καμιά πινακίδα που να λέει «Απαγορεύονται οι Ρωσοπόντιοι»; ρώτησε ο πρώτος, που είχε κι αυτός τα ίδια μαλλιά και μάτια με την Αναστασία.

Το βλέμμα του Γρηγόρη έλαμψε πονηρά.

- Όχι, είδα όμως μια πινακίδα που έλεγε «Απαγορεύονται οι σκύλοι», έκανε, κρατώντας το ύφος του σοβαρό, όχι όμως και τα μάτια του, που γελούσαν. ΚΞαι συνέχισε: Μήπως είναι το ίδιο;

Η Αναστασία άρχισε να χασκογελάει. Ο Λεωνίδας προσπαθούσε να κρατηθεί σοβαρός, μα δε θα τα κατάφερνε για πολύ ακόμη. Ο Σταυράκης κοκκίνισε σαν ηφαίστειο έτοιμο να εκραγεί.

- Αυτό το πάρκο δεν σας ανήκει. Όπως δε σας ανήκει και τίποτε άλλο. Ο μπαμπάς μου λέει ότι οι Ρωσοπόντιοι δεν πληρώνουν φόρο, γι' αυτό δε δικαιούνται τίποτα. Κανονικά ούτε σχολείο δεν έπρεπε να έρχεστε. Οι ζητιάνοι έχουν περισσότερα δικαιώματα από σας, είπε με μια ανάσα.

Τα αγόρια άρχισαν να τον πλησιάζουν κι ο Λεωνίδας πρόσεξε πως οι προθέσεις τους δεν ήταν και οι καλύτερες.

- Ωστε έτσι λέει ο μπαμπάς σου! Κι εσύ; Τι λες εσύ γι αυτό; ρώτησε με φαινομενική ηρεμία το παιδί που έμοιαζε της Αναστασίας.

- Εγώ λέω..., είπε κομπιάζοντας ο Σταυράκης, εγώ λέω πως έχει δίκιο. Όμως η φωνή του δεν ήταν και τόσο δυνατή όσο στην αρχή. Έκανε ένα βήμα προς τα πίσω. Και να φύγετε, να πάτε από εκεί που ήρθατε.

Τα αγόρια τον κοίταξαν χαμογελαστά, τον πλησίασαν περισσότερο και τον ρώτησαν μελιστάλαχτα αν θα ήθελε να τους διώξει μόνος του.

- Μη με πλησιάζετε! Λεωνίδα! Ούρλιαξε υστερικά το μοσχαναθρεμμένο παλικάρι.

Ο Λεωνίδας τον κοίταξε με απελπισία, όπως ένας σκύλος κοιτάζει τα τσιμπούρια του. Τα παιδιά στάθηκαν δίπλα του.

Τι λες, Βασίλη; Να του κάνουμε το μαρτύριο της βελόνας ή το μαρτύριο του πυρωμένου σίδερου, ρώτησε με μυστηριώδες ύφος το φίλο του. Αυτός που λεγόταν Βασίλης έδειξε να συλλογίζεται.

Ο Σταυράκης χλόμιασε. Ο Λεωνίδας τον λυπήθηκε. «Του 'φυγε όλη η μαγκιά του συμπέθερου...» σκέφτηκε.

Με μια τελευταία ξεψυχισμένη προσπάθεια πρόσταξε αδύναμα το Λεωνίδα να πάει αμέσως κοντά του.

Ο Λεωνίδας δεν κουνήθηκε.

- Του πυρωμένου σίδερου, λέω εγώ, είπε βαθυστόχαστα ο Βασίλης.

Ο Σταυράκης ξεροκατάπιε.

- Αν δεν έρθεις, θα το πω στον μπαμπά μου. Ακουσ τι σου λέω;

Ο Λεωνίδας σήκωσε αδιάφορα τους ώμους του.

Τότε ήταν που ο Σταυράκης έκανε τη γενναία έξοδο του Μεσολογγίου. Έτσι νόμισε εκείνος δηλαδή, γιατί κανένας δεν προσπάθησε να τον σταματήσει. Από μακριά γύρισε και φώναξε:

- Όλα θα τα πω στον μπαμπά μου, Πως έκανες κόμμα μ' αυτούς τους αλήτες και με δείρατε. Θα δεις εσύ..., κι έφυγε τρέχοντας.

Ο Λεωνίδας σήκωσε με απελπισία τα μάτια του στον ουρανό.

- Θα βρεις τον μπελά σου τώρα, έτσι δεν είναι; ρώτησε η Αναστασία. Τα αγόρια πλησίασαν.

- Μάλλον. Δε βαριέσαι!

- Αυτός είναι που σας έλεγα, απ' το παζάρι. Παρά τρίχα τη γλίτωσα εκείνη τη μέρα, είπε στ' αγόρια και γυρίζοντας προς το Λεωνίδα συνέχισε:

- Αυτός εδώ είναι ο αδερφός μου ο Βασίλης, είπε κι έδειξε το παιδί που της έμοιαζε. Κι αυτός είναι ο Γρηγόρης.

Ο Γρηγόρης ήταν στο μπόι της, με κατάμαυρα μαλλιά και μάτια, και μελαψό πρόσωπο.

- Στο άλλο τμήμα της Έκτης δεν πηγαίνετε; ρώτησε περίεργα, καθώς τα πρόσωπά τους του θύμιζαν έντονα κάτι.

- Ναι, κι έχουμε τον Τσακίρη, είπαν. Τι λες, παίζουμε ένα μονό; Διαλέγεις το ζευγάρι σου.

Κοίταξε την Αναστασία και συνεννοήθηκαν με τα μάτια.

- Εντάξει, αλλά δε θα κάτσω πολύ. Πρέπει να γυρίσω νωρίς, είπε, υπολογίζοντας πως ο πατέρας του θα έφευγε αμέσως μόλις του έλεγε τα νέα ο Σταυράκης.

Το παιχνίδι άρχισε. Στην αρχή κέρδιζαν ο Γρηγόρης με το Βασίλη, μα γρήγορα τους πέρασαν. Σταμάτησαν καταϊδρωμένοι μα ευχαριστημένοι.

- Εγώ πρέπει να πηγαίνω, είπε λυπημένα ο Λεωνίδας. Δεν ήθελε να σκέφτεται τι τον περίμενε στο σπίτι.

Χαιρετήθηκαν και κίνησε να φύγει. Άκουσε πίσω του βήματα. Ήταν η Αναστασία.

- Εμείς μένουμε εδώ δίπλα και τα απογεύματα παίζουμε στο πάρκο. Αν θες, να ξανάρθεις.

- Θα 'ρθω στα σίγουρα, κι έπειτα γέλασε και με μια υπόκλιση τη χαιρέτησε: Υψηλοτάτη!

Χώρισαν και την άκουσε που του φώναζε από μακριά.

- Αν σκοπεύεις να μου λες ακαταλαβίστικα, να φέρεις κι ένα λεξικό μαζί σου την άλλη φορά.

Από την κερασιά στο Ίντερνετ

Γεωργακούδη, Θ.

Απόσπασμα 3

Το άλλο απόγευμα ο Λεωνίδας κατευθυνόταν προς το πάρκο. Είχε τελειώσει τα μαθήματά του γρήγορα, γιατί ήθελε να συναντήσει τους καινούριους φίλους του.

Μαύρα σύννεφα, σαν απειλητικές φτερούγες αρπακτικού, σκίαζαν ξαφνικά την πόλη, τις στέγες και τις ταράτσες, τα δέντρα. Γίνανε ένα με το γκρίζο της ασφάλτου και σε λίγο ο Λεωνίδας μετά βίας διέκρινε τα περιγράμματα

Περπατούσε γρήγορα, γιατί τίποτα καλό δεν προμηγυόταν από το μουντό χρώμα τ' ουρανού και τις μακρινές αστραπές που σαν καμτσικιές χτυπούσαν αλύπητα τη γη στο βάθος του ορίζοντα. Βρήκε τη φίλη του κρεμασμένη ολόκληρη από τα κάγκελα που περιφράζανε τη λίμνη, να χαζεύει τα ψάρια της.

- Κυρία μου, έχετε πληρώσει φόρο για να κοιτάζετε αυτή τη λίμνη;

- Βρε, καλώς τον κύριο πολύξερο! Τι έγινε τις προάλλες με το φίλο σου; ρώτησε με πραγματικό ενδιαφέρον η Αναστασία.

Ο Λεωνίδας ξίνισε τα μούτρα του.

- Δεν είναι φίλος μου. Και τώρα τον ξεφορτώθηκα για τα καλά. Παίζουμε ένα μονό;

Έτρεξαν στις μπασκέτες.

Δεν είχαν παίξει ούτε πέντε λεπτά, όταν ξέσπασε η μπόρα. Το δροσερό νερό τρύπωνε μέσα απ' τα ρούχα τους κάνοντας όλο του το κορμί ν' ανατριχιάζει.

- Πάμε να φύγουμε. Θα βραχούμε ως το κόκαλο, της είπε και κίνησε για το σπίτι του.

- Έλα μαζί μου, του φώναξε η Αναστασία. Μένω εδώ δίπλα.

Αστραπιαία έτρεξαν κι οι δυο τους για να γλυτώσουν από την υγρή μανία του καιρού. Πέρασαν το δρόμο απέναντι και στρίψανε στη γωνία.

Σταμάτησαν μπροστά σε μια παλιά πολυκατοικία και μπήκαν μέσα.

Αμέσως τον χτύπησε η μυρωδιά της μούχλας. Κατέβηκαν λίγα σκαλιά από το ισόγειο και διέσχισαν ένα σκοτεινό διάδρομο. Οι τοίχοι είχαν ξεχάσει πώς είναι το φρέσκο χρώμα επάνω τους και σε πολλά σημεία οι σοβάδες είχαν πέσει. Η υγρασία είχε αφήσει τα ίχνη της σε αφηρημένα μαυριδερά σχέδια που εναλλάσσονταν με τα

ασπρισμένα από τη μούχλα σημεία. Χτύπησαν το κουδούνι σε μια ξύλινη πόρτα, που είχε γνωρίσει και καλύτερες μέρες.

Τους άνοιξε μια νέα γυναίκα. Τα μαλλιά της ήταν καστανά και τα μάτια της μεγάλα. Ο Λεωνίδας σκέφτηκε πως πρέπει να ήταν η μαμά της φίλης του.

- Καλώς τους. Βραχίκατε; Ελάτε γρήγορα μέσα, είπε κι έκανε στην άκρη για να περάσουνε.

Μπήκαν σ' ένα μικρό χολ που στη μια του γωνία είχε ένα κιτρινωμένο ψυγείο και δίπλα μια παλιά κουζίνα υγραερίου πλάι στο νεροχύτη. Από πάνω κρεμόταν ένα ντουλάπι βαμμένο με φαρδιές μπλε και άσπρες ρίγες.

«Κουζίνα να σου πετύχει», έκανε μέσα του ο Λεωνίδας. Όμως το χολ ήταν βαμμένο σ' ένα χαρούμενο κίτρινο χρώμα και κάτω απ' το νεροχύτη υπήρχε ένα αυτοσχέδιο ντουλάπι που το έκρυβε μια μπλε κουρτίνα με άσπρα συννεφάκια.

Το χολ είχε τρεις πόρτες. Η μια ήταν ενός μικρού μπάνιου. Από τις πλαστικές λεκάνες και τα ρούχα που μούλιαζαν μέσα στο νερό, ο Λεωνίδας σκέφτηκε πως η γυναίκα έβαζε μπουγάδα τη στιγμή που φτάσανε στο σπίτι. Δεν πρόσεξε κανένα πλυντήριο εκεί κοντά.

Οι άλλες δυο πόρτες ήταν δίπλα δίπλα. Η μία έβγαζε σ' ένα σαλόνι, που τα έπιπλά του ήταν ένας ξεχαρβαλωμένος πράσινος βελούδινος καναπές και δύο πολυθρόνες παράταιρες τόσο με τον καναπέ όσο και μεταξύ τους. Στη γωνία πάνω σ' ένα τραπεζάκι η τηλεόραση. Αυτά ήταν όλα κι όλα τα έπιπλα του μικρού δωματίου, και ήταν πράγματι για κλάματα.

Η γυναίκα αντιλήφθηκε τη ματιά του όπως περιεργάστηκε το χώρο, παρόλο που ήταν φευγαλέα, σχεδόν αδιόρατη.

- Ξέρω, είναι τρισάθλια, αλλά μας βρήκες πάνω που έβγαλα να πλύνω τα καλύμματά τους. Δεν είναι τόσο απελπιστικά μ' αυτά επάνω τους.

- Όχι, όλα είναι μια χαρά, πρόσθεσε βιαστικά ο Λεωνίδας, ενώ θα 'θελε να ήταν μόνος του για να μουντζώσει τα μούτρα του, που άφησε να καταλάβουν τις σκέψεις του.

Η γυναίκα του χαμογέλασε γλυκά και καθησυχαστικά.

- Καλά, δε θα μου γνωρίσεις το φίλο σου; έκανε γυρνώντας προς την κόρη της. Ξαναχαμογελώντας συνέχισε: Είμαι η Δέσποινα, η μαμά της Αναστασίας. Πώς σε λένε;

- Λεωνίδα, είπε κάνοντας ένα βήμα μπροστά και δίνοντάς της το χέρι.

Στο πρόσωπό της έβλεπε το ίδιο καθάριο βλέμμα με της Αναστασίας.

- Χάρηκα πολύ που σε γνώρισα. Πηγαίνετε να παίξετε κι εγώ θα σας ετοιμάσω λίγα πιασάκια, είπε και κατευθύνθηκε στο ψυγείο.

Η Αναστασία άνοιξε την κλειστή πόρτα και μπήκαν μέσα.

- Περάστε, αγαπητέ μου. Μόνο σκουπίστε τα πόδια σας, πριν πατήσετε το κινέζικο χαλί μας, είπε σοβαρά.

Το «κινέζικο χαλί» ήταν μια κουρελού. Στο δωμάτιο υπήρχαν ακόμη δυο κρεβάτια κι ένα τραπέζι με δυο καρέκλες, μια από κάθε πλευρά του. Τα έπιπλα ήταν όλα παράταιρα μεταξύ τους. Ο τοίχος ήταν βαμμένος γαλάζιος. Στο παράθυρο κρεμόταν μια κίτρινη κουρτίνα με μπλε και κόκκινα μπαλόνια. Ήταν στο ύψος του πεζοδρομίου. Ένα ζευγάρι πόδια πέρασε τρέχοντας μέσα από τα νερά, για να ξεφύγει προφανώς όσο πιο γρήγορα μπορούσε από την μπόρα. Η Αναστασία πήδηξε πάνω στο κρεβάτι και του 'κανε νόημα ν' ανέβει.

- Οι γονείς σου πού κοιμούνται; τη ρώτησε παραξευμεμένος που δεν είχε δει άλλη κρεβατοκάμαρα.

- Στο σαλόνι. Στον καναπέ, έκανε διστακτικά.

- Και γιατί δε μένετε σε μεγαλύτερο σπίτι; ρώτησε απορημένος.

- Μας αρέσει να παίζουμε τις σαρδέλες στο κονσερβοκούτι. Εσύ γιατί λες; Είναι πολύ ακριβά. Κι έπειτα, στα σπίτια που είναι καλύτερα δε μας θέλουνε, του απάντησε με φυσικότητα.

- Γιατί;

- Επειδή είμαστε, όπως λέτε σεις εδώ, «Ρωσοπόντιοι».

- Ε, και δηλαδή;

- Φοβούνται μήπως τους χαλάσουμε το σπίτι, έκανε αδιάφορα.

Ο Λεωνίδας δεν απάντησε. Έφερε στο νου του αυτά που του είχε πει ο πατέρας του και ντράπηκε.

Η Αναστασία που κάτι σκεφτόταν, πήρε μια βαθιά ανάσα και του είπε:

- Μόνο η μαμά μου κοιμάται στο σαλόνι. Ο μπαμπάς μου σκοτώθηκε. Πριν έρθουμε στην Ελλάδα, είχαμε πόλεμο.

Ο Λεωνίδας θύμωσε με τον εαυτό του.

«Βλάκα! Η μια γκάφα μετά την άλλη», έκανε από μέσα του. «Ορίστε τι έκανες με την περιέργειά σου». Σκεφτόταν τι να πει, για να φτιάξει τη διάθεση της φίλης του. Ευτυχώς εκείνη τη στιγμή άνοιξε η πόρτα και μπήκε η κυρία Δέσποινα.

- Έτοιμα και τα πιασάκια σας. Φάτε αυτά όσο είναι ζεστά, και γίνονται κι άλλα.

Η μυρωδιά τού έσπασε τη μύτη. Μόλις βγήκε η κυρία Δέσποινα ρώτησε:

- Τι είναι αυτά; Πώς τα είπε η μαμά σου;

- Πισία. Δοκίμασε και θα δεις.

Πήρε ένα από το πιάτο. Ήταν σαν στενόμακρις λουκουμάς και, μόλις τον δάγκωσε, ανακάλυψε μια νόστιμη γέμιση.

- Μμ, πατάτα. Τρελαίνομαι για πατάτες.

- Κι εγκώ..., έκανε μπουκωμένη η φίλη του.

.....
Σηκώθηκε ικανοποιημένος. Κοίταξε έξω απ' το παράθυρο. Η βροχή είχε σταματήσει.

- Να πηγαίνω τώρα.

Η φίλη του κούνησε με κατανόηση το κεφάλι της. Βγαίνοντας, έβαλε το κεφάλι του μέσα στο μπάνιο και χαιρέτησε την κυρία Δέσποινα.

- Αυτοί οι πατατολουκουμάδες ήταν... μουρλιονόστιμοι. Ευχαριστώ πολύ.

Βγαίνοντας έριξε με την ησυχία του μια ματιά στο διάδρομο και στην είσοδο της πολυκατοικίας, και σφίχτηκε η ψυχή του. Όχι ότι δεν ήξερε ως τότε πως υπήρχαν άνθρωποι που ζούσαν σε μικρότερα σπίτια απ' το δικό του. Γνώριζε επίσης πως πολύς κόσμος ζούσε σε διαμερίσματα χωρίς κήπο, κι ίσως όχι τόσο μεγάλα κι άνετα. Όμως αυτό του θύμιζε περισσότερο μπουντρούμι, με τη μυρωδιά της μούχλας και τη σκοτεινιά που το έδερνε. Μόνο οι κρίκοι στους τοίχους λείπανε, για να αλυσοδένουνε τους κρατούμενους. Ευτυχώς το διαμέρισμα της Αναστασίας ήταν πιο φωτεινό χάρη στα χρώματα που είχαν τα φτηνά υφάσματα κι οι τοίχοι. Και μ' αυτές τις σκέψεις έφτασε στο σπίτι του.

Ο Αόρατος Πολ

Γιώτα Φώτου

Απόσπασμα 1

«Ο Αλ γεννήθηκε στο Ελμπασάν της Αλβανίας. Ζει ευτυχισμένος με την οικογένειά του σε ένα μικρό σπίτι έξω από την πόλη. Στο διπλανό σπίτι ζουν τα ξαδέρφια του, ο Ουλμπέρ και η Έλσα. Ο Αλ και ο Ουλμπέρ είναι συνομήλικοι και είναι πολύ καλοί φίλοι»

Όταν ο Ουλμπέρ κι εγώ ήμασταν τεσσάρων χρόνων, ο μπαμπάς μάς έδειξε πώς να μεταφυτεύσουμε μια μικρή μηλιά, που είχε φυτρώσει στην αυλή του σπιτιού του Ουλμπέρ. Σκάψαμε με πολλή προσπάθεια, όσο πιο βαθιά μπορούσαμε, στην άκρη του λαχανόκηπου και βάλαμε μέσα το μικρό δεντράκι με το χώμα του.

Όταν αργότερα ο μπαμπάς του Ουλμπέρ την μπόλιασε, μας είπε:

- Λοιπόν, παλικάρια, από δω και πέρα εσείς έχετε την ευθύνη για τη μηλιά αυτή.
 - Δηλαδή, είναι μόνο δική μας; τον είχε ρωτήσει ο Ουλμπέρ.
 - Μόνο δική σας!
 - Και όταν θα κάνει μήλα, ποιος θα τα φάει; Αναρωτήθηκα εγώ.
- Ο θεός μου γέλασε.
- Ε, κάποιος θα βρεθεί να τα φάει!
 - Μάλλον θα κάνει πολλά μήλα και θα τα φάμε όλοι μαζί!
 - Μάλλον έτσι θα γίνει. Για να κάνει όμως πολλά μήλα, πρέπει να τη φροντίζετε σωστά...

Αυτό εμείς το θεωρήσαμε πολύ σοβαρό και βάλαμε τα δυνατά μας. Περνούσαμε ώρες δίπλα της και παρατηρούσαμε κάθε αλλαγή πάνω της. Την ποτίζαμε, καθαρίζαμε τα κίτρινα φυλλαράκια, της ρίχναμε κοπριά από τη Ζιν και τη Ζαν και την κλαδεύαμε με τις υποδείξεις των μεγάλων. Κοντά της φυτέψαμε και μια κόκκινη τριανταφυλλιά και κάθε άνοιξη βάζαμε και άλλα φυτά, καμιά ρίζα πιπεριάς ή καμιά ντοματιά. Έτσι σχηματίσαμε το δικό μας κήπο που τον ξεχωρίσαμε από το λαχανόκηπο της μαμάς, βάζοντας γύρω γύρω πέτρες στη σειρά, ώστε να σχηματίσουμε τα όριά του. Εκεί μέσα κάναμε και το σπιτάκι μας, ένα χαμηλό κατασκεύασμα τεσσάρων τετραγωνικών από πέτρες, ξύλα και ένα κομμάτι νάιλον για σκεπή.

Η μηλιά μεγάλωνε μαζί μας. Κοντά της είπαμε όλες τις ιστορίες που είχαμε ακούσει από τους μεγάλους και παίζαμε όλα τα παιχνίδια που ξέραμε.

Θυμάμαι μια ανοιξιιάτικη μέρα, όταν ύστερα από τη βροχή μπήκαμε μέσα στο σπιτάκι μας για να παίξουμε με τους βόλους. Η Έλσα, που καθόταν δίπλα μας ήσυχη, ξαφνικά άρχισε να φωνάζει χαρούμενη:

- Ουλμπέρ, ουλμπέρ!
- Τι θέλεις; Της απάντησε ο Ουλμπέρ.
- Ουλμπέρ, ουλμπέρ! επέμενε εκείνη.
- Σ' ακούει, δε χρειάζεται να φωνάζεις έτσι, μας ξεκούφανες! Τη μάλωσα εγώ χωρίς να σηκώσω το κεφάλι μου από τους βόλους.
- Έλα λοιπόν, πες μου! έκανε και ο Ουλμπέρ εκνευρισμένος.
- Δε μιλάω σ' εσένα, χαζούλη! Κοιτάζτε, στον ουρανό είναι ουλμπέρ!

Ουλμπέρ στα αλβανικά σημαίνει «ουράνιο τόξο», Ναι! Το φίλο μου τον λένε ουράνιο τόξο.

Αφήσαμε τους βόλους και κοιτάξαμε εκεί όπου έδειξε η Έλσα. Το ουράνιο τόξο γέμισε τον ουρανό. Καθώς το κοίταζα, ένιωσα να χάνονται όλα γύρω μου. Ξαφνικά, μέσα σε αυτό νόμισα πως είδα το φίλο μου να μου χαμογελάει. Γύρισα προς το μέρος που ήξερα ότι καθόταν. Γύρισε κι αυτός και με κοίταξε. Χαμογελούσε πάλι. Είχε γαλάζια μάτια, χρυσαφιά μαλλιά και κόκκινα χείλη, σαν τα χρώματα του ουράνιου τόξου.

- Μήπως είσαι ουράνιο τόξο;
- Μπορεί και να είμαι, μου απάντησε γελώντας. Ανεβαίνω ψηλά στον ουρανό και σε βλέπω Πάντα θα σε βλέπω, ό,τι κι αν κάνεις. Γι' αυτό μην τολμήσεις ποτέ, εξυπνάκια, να κρύψεις τους βόλους. Εγώ θα έχω δει πού τους έβαλες.

Μείναμε και οι τρεις αμίλητοι, σαν μαγεμένοι, και κοιτούσαμε το ουράνιο τόξο μέχρι που αυτό χάθηκε. Εκείνη την ώρα ένιωσα τι σημαίνει ευτυχία. Μύριζα το βρεγμένο χώμα, άκουγα μόνο τη Ζιν και τη Ζαν να βελάζουν, κοίταζα τις πολύχρωμες κορδέλες στον ουρανό και ήξερα ότι δίπλα ήταν οι φίλοι μου και απέναντι η οικογένειά μου. Μου άρεσε τόσο πολύ αυτό που είπε ο Ουλμπέρ, ότι δηλαδή θα με παρακολουθούσε από τον ουρανό! Ήξερα ότι ήταν ένα αστείο, καταλάβαινα όμως ότι στην πραγματικότητα ήθελε να πει πως θα είναι πάντα κοντά μου. Οι λέξεις ήρθαν τελείως αυθόρμητα στα χείλη μου.

- Σας αγαπώ πολύ!

Για λίγο δε μίλησε κανείς. Κατόπιν ακούστηκε η Έλσα:

- Κι εγώ σας αγαπώ! Αγαπώ και τον μπαμπά και τη μαμά, και τη θεία Αλκέτα και το θείο Άρτουρ, και τη γιαγιά Ρόζα, και τη Ζιν και τη Ζαν, και τη μηλιά μας.

Δεν περίμενα ότι και ο Ουλμπέρ θα είχε να πει κάτι, όμως η σοβαρή του φωνή με διέψευσε.

- Κι εγώ σας αγαπώ! Πάντα θα σας αγαπώ. Θα είμαστε σε όλη μας τη ζωή φίλοι.

Κοιταχτήκαμε για μια στιγμή οι τρεις μας. Δώσαμε, χωρίς να το καταλάβουμε, τα χέρια και πιαστήκαμε σε κύκλο. Κατάλαβα ότι ήταν μια σημαντική στιγμή. Ένωσα παντοδύναμος, χωρίς κανένα φόβο και γεμάτος χαρά. Αμέσως μετά ακούστηκε η γιαγιά Ρόζα να μας φωνάζει να πάμε για φαγητό.

Ο Αόρατος Πολ

Γιώτα Φώτου

Απόσπασμα 2

«Η μητέρα του Αλ του ανακοινώνει ότι θα φύγουν για την Ελλάδα...»

- Ξέρεις, Αλ... εμείς, μωρό μου, θα... φύγουμε για την Ελλάδα μαζί με τον μπαμπά.
- Θα φύγουμε; Εμείς! Μόνο εμείς οι τρεις;
- Ναι, μόνο εμείς οι τρεις! Ο θεός θα έρχεται εκεί να δουλεύει για λίγους μήνες. Η θεία Τίνα έχει εδώ καλή δουλειά και αποφάσισαν ότι δεν πρέπει να την αφήσει.
- Και ο Ουλμπέρ; Ο Ουλμπέρ, μαμά!
- Ο Ουλμπέρ θα μείνει εδώ, Αλ, κοντά στους γονείς του.
- Θα μείνει εδώ ο Ουλμπέρ! Και εμείς πότε θα γυρίσουμε;
- Δεν ξέρω, μωρό μου, θα δούμε... εξαρτάται από το τι θα βρούμε εκεί.

Ανοιξα ευθύς την πόρτα και πετάχτηκα έξω γρήγορα. Έτρεξα προς το λαχανόκηπο και έπεσα κλαίγοντας στη ρίζα της μηλιάς που είχε γίνει πια ολόκληρο δέντρο.

Δεν ξέρω πόση ώρα είχε περάσει, όταν χαμένος μέσα στα αναφιλητά μου, ένιωσα κάποιον να με ακουμπάει στον ώμο. Γυρίζοντας είδα τον Ουλμπέρ, ρίχτηκα στην αγκαλιά του και συνέχισα να κλαίω ακόμα πιο δυνατά.

- Δε θέλω να φύγω, δε θέλω να πάω στην Ελλάδα. Θέλω να μείνω εδώ, μαζί σας...
- Ούτε εγώ θέλω να φύγεις, Αλ! Κι εγώ θέλω να μείνεις...
- Ουλμπέρ, δε γίνεται να με κρατήσουν οι γονείς σου εδώ; Να τους παρακαλέσουμε... να τους μιλήσεις εσύ...
- Βέβαια και θα τους μιλήσω! Πάμε να τους το πούμε...
- Και η μαμά μου, ο μπαμπάς μου; Δε θέλω να είμαι μακριά τους, Ουλμπέρ!

Σταμάτησα να κλαίω και έμεινα αμίλητος. Αμίλητος έμεινε και ο Ουλμπέρ. Σκεφτόμουν ότι, αν οι γονείς μου αποφάσισαν να φύγουν, δεν υπήρχε τρόπος να μείνω εγώ εδώ. Τα ίδια φαίνεται σκεφτόταν και εκείνος, γιατί μου είπε:

- Νομίζω, μεγάλε, ότι θα περάσεις καλά στην Ελλάδα. Σκέψου πόσα πράγματα θα δεις! Ίσως αργότερα μπορέσουμε να έρθουμε και εμείς εκεί. Άσε που υπάρχει πιθανότητα να γυρίσετε γρήγορα.
- Λες να γυρίσουμε γρήγορα, Ουλμπέρ; Μπορεί να γυρίσουμε, έτσι δεν είναι; Ο Ουλμπέρ δεν απάντησε. Δεν ήξερε τι να πει.

.....

.....

Δεν έκλαψα ούτε το πρωί, τα χαράματα, όταν ήρθε ένα αυτοκίνητο να μας πάρει. Χαιρέτησα τη Ζιν και τη Ζαν, τη μηλιά μας, αγκάλιασα τη γιαγιά Ρόζα, το θείο Αγκίμ, τη θεία Τίνα και τους φίλησα τρεις φορές τον καθένα. Ύστερα αγκάλιασα την Έλσα που, μισοκοιμισμένη, δεν κατάλαβε τι ακριβώς γινόταν και τη φίλησα τρεις φορές. Ο Ουλμπέρ με συνόδευσε μέχρι το αυτοκίνητο μαζί με τους μεγάλους. Τον αγκάλιασα και το φίλησα τρεις φορές, κάνοντας μεγάλη προσπάθεια για να μην κλάψω.

- Να προσέχεις τη μηλιά μας, Ουλμπέρ, και τον κήπο μας και το σπιτάκι. Εγώ θα γυρίσω γρήγορα και θα είμαστε πάλι μαζί.
- Θα σε περιμένω, Αλ...

Μπήκα στην πίσω θέση του αυτοκινήτου, δίπλα στη μητέρα μου. Τότε ένιωσα τα δάκρυα να κυλούν στα μάγουλά μου και έκρυψα το κεφάλι μου στην αγκαλιά της. Το αυτοκίνητο ξεκίνησε, αλλά εγώ δεν κοίταξα πίσω μου να δω τον Ουλμπέρ, τη γιαγιά, το σπίτι μας, τη μηλιά μας. Δεν μπορούσα να κοιτάξω, έκλαιγα για πολλή ώρα χωρίς αναφιλητά. Η μαμά μου χάιδευε τα μαλλιά και ο μπαμπάς, στο μπροστινό κάθισμα, έπιασε συζήτηση με τον οδηγό για την Ελλάδα, τη χώρα που μας περίμενε. Τα χάρδια, η συζήτηση των δύο αντρών και τα δάκρυα βάρυναν τα μάτια μου και κοιμήθηκα εκεί, στην αγκαλιά της μητέρας μου, στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου που μας έπαιρνε για πρώτη φορά μακριά από τον τόπο μας, από το σπίτι μας, από όλους όσους αγαπούσαμε.

Ο Αόρατος Πολ

Γιώτα Φώτου

Απόσπασμα 3

«Ο Αλ αντιμετωπίζει την απόρριψη και την αδιαφορία των συμμαθητών του. Κάνει πολλές προσπάθειες για να ενταχθεί στο νέο περιβάλλον, μα απογοητεύεται. Ωστόσο, όλα αλλάζουν, όταν μια μέρα, γνωρίζει έναν καινούριο φίλο, τον Πολ».

Την επόμενη μέρα το πρωί, δεν ήθελα να πάω στο σχολείο. Καθυστέρησα να σηκωθώ από το κρεβάτι μου και κάποια στιγμή έκανα τη σκέψη να πω ψέματα στους γονείς μου και να μείνω κουκουλωμένος στα σκεπάσματα. Δεν ήθελα να δω τους συμμαθητές μου, δεν ήθελα να δω τη δασκάλα μου, δεν ήθελα να κάνω τίποτα. Η προοπτική όμως να περάσω όλη τη μέρα κοιτάζοντας τα πόδια των περαστικών να έρχονται κατά πάνω μου δεν ήταν καλύτερη. Έτσι τελικά πήγα. Μπήκα κακοδιάθετος στην τάξη, καθυστερημένος. Εκεί όμως με περίμενε μια μεγάλη, μια πολύ μεγάλη έκπληξη. Στην άδεια καρέκλα του θρανίου μου, δίπλα στη δική μου θέση, καθόταν ο Ουλμπέρ!

Δεν είναι δυνατόν! σκέφτηκα και προχώρησα διστακτικός. Είχα δίκιο. Όταν σήκωσε το κεφάλι του, είδα ότι δεν ήταν ο Ουλμπέρ, αλλά ένα άλλο παιδί που του έμοιαζε αρκετά.

Η δασκάλα είχε ήδη μπει στην τάξη. Κάθισα στη θέση μου χωρίς να τολμήσω να πω τίποτα.

- Γεια σου, μεγάλη, άκουσα το διπλανό μου να λέει, μιλώντας ελληνικά με μια περίεργη προφορά.
- Γεια.
- Φαίνεται ότι από σήμερα θα καθόμαστε στο ίδιο θρανίο.

Τον κοίταξα δύσπιστος. Μου χαμογελούσε. Πήρα θάρρος και γεμάτος περιέργεια ρώτησα:

- Είσαι καινούριος; Πότε ήρθες;
- Αυτή είναι η πρώτη μου μέρα στο σχολείο. Με λένε Πολ και είμαι από το Πλοτσκ της Πολωνίας
- Από το Πλοτσκ της Πολωνίας! Ξέρω πού είναι το Πλοτσκ της Πολωνίας. Είναι αρκετά μακριά.

- Έχεις πάει;
- Όχι, το είδα σ' αυτόν εδώ το χάρτη. Να το! είπα και του έδειξα στο χάρτη την πατρίδα του.
- Ναι, εκεί είναι. Εκεί γεννήθηκα και τώρα εκεί είναι οι παλιοί μου φίλοι.
- Και εγώ ξένος είμαι. Με λένε Αλ και είμαι από το Ελμπασάν της Αλβανίας.
- Λοιπόν, Αλ, ελπίζω να γίνουμε φίλοι. Ξέρεις, δεν έχω κανένα φίλο εδώ.
- Ούτε κι εγώ.
- Τότε θα έχει ο ένας τον άλλο.

Η συζήτηση σταμάτησε. Εγώ δεν μπορούσα να πιστέψω αυτό που συνέβαινε. Δίπλα μου ήταν κάποιος που ήθελε να γίνουμε φίλοι! Επιτέλους, ένα παιδί σαν κι εμένα που ήθελε να γίνουμε φίλοι!

Άνοιξα το βιβλίο, για να κρύψω την αμηχανία μου, και προσπάθησα να συγκεντρωθώ στο μάθημα. Αυτό δε μου ήταν πολύ εύκολο. Κάθε λίγο κοιτούσα προς τον Πολ. Εκείνος μου χαμογελούσε. Είχε ανοίξει το βιβλίο του και μου ζήτησε να του δείξω σε ποια σελίδα είμαστε. Όταν ήρθε η σειρά μου, διάβασα δυνατά και καθαρά. Ήθελα να κάνω καλή εντύπωση στον καινούριο μου φίλο. Εκείνος δε διάβασε. Στην τάξη το μάθημα συνεχιζόταν όπως κάθε μέρα. Δε μίλησε κανείς στον καινούριο συμμαθητή μας, ούτε ασχολήθηκε κανείς μαζί του. Δεν παραξενεύτηκα, βέβαια, μ' αυτό. Ξένος ήταν και αυτός. Ακολούθησαν λοιπόν την ίδια τακτική: δεν ήθελαν να ασχοληθούν μαζί του, όπως δεν ασχολήθηκαν μέχρι τώρα και μ' εμένα.

Εκείνο το πρωινό πέρασε πολύ γρήγορα κι όταν ήρθε η ώρα να σχολάσουμε, ο Πολ βγήκε μαζί μου στο δρόμο. Δεν ήθελα να τον αποχωριστώ.

- Εδώ μένω, του έδειξα.
- Είσαι τυχερός! Το δικό μου σπίτι είναι πολύ μακριά. Και οι γονείς μου λείπουν τώρα, είναι στη δουλειά.
- Και οι δικοί μου. Μένω αρκετή ώρα μόνος μου.
- Κι εγώ το ίδιο.

Η πρόσκληση βγήκε αυθόρμητα από τα χείλη μου και ο τόνος της φωνής μου έδειχνε τη λαχτάρα που είχα να γίνει αποδεκτή.

- Θα ήθελες να έρθεις για λίγο μέσα;

Δίστασε, επειδή δεν είχε ενημερώσει τους γονείς του. Τελικά όμως αποφάσισε να έρθει.

- Ξέρεις... μια μέρα που ήμουν στενοχωρημένος, έσκισα τις ζωγραφιές που είχα στους τοίχους, απολογήθηκα όταν τον είδα να κοιτάζει γύρω του.
- Έτσι, ε! Είχες νεύρα... Καταλαβαίνω... Τι λες; Θέλεις να ζωγραφίσουμε τώρα άλλες;

Έφερα μπογιές και χαρτιά. Έφερα και την πίτα που είχε κάνει η μαμά. Φάγαμε και ζωγραφίσαμε. Του μίλησα για το μικρό κίτρινο σπίτι στο Ελμπασάν, για τον Ουλμπέρ και την Έλσα, για τους φίλους μου στο σχολείο. Του μίλησα για τους συμμαθητές μου εδώ, για τη συμπεριφορά τους απέναντί μου, Ήθελα να προλάβω σε λίγη ώρα να πω όλα όσα δεν είχα πει σε κανέναν τόσους μήνες. Εκείνος με άκουσε πολύ σοβαρός και δεν είπε τίποτα τότε.

Όταν ήρθαν οι γονείς μου, δυο ζωγραφιές με λουλούδια στόλιζαν τον τοίχο πάνω από το κρεβάτι τους, μια με φρούτα την κουζίνα και αρκετές άλλες με αεροπλάνα, αυτοκίνητα και πλοία στόλιζαν τους τοίχους του δικού μου δωματίου. Το πρόσωπό μου φαίνεται ότι το στόλιζε ένα μεγάλο χαμόγελο, γιατί μόλις με είδαν με ρώτησαν τι έγινε και έδειχνα τόσο χαρούμενος.

- Ήρθε εδώ ο φίλος μου, ο Πολ, από το Πλοτσκ της Πολωνίας. Είμαστε συμμαθητές. Καθόμαστε στο ίδιο θρανίο. Ζωγραφίσαμε, παίξαμε και φάγαμε μαζί.
- Πού είναι τώρα;
- Έφυγε λίγο προτού έρθετε, για να τον βρουν οι γονείς του στο σπίτι όταν γυρίσουν. Θα τους ρωτήσει αν μπορεί να μείνει τα μεσημέρια μαζί μου να διαβάζουμε, αν και εσείς δεν έχετε αντίρρηση.

Φυσικά δεν είχαν αντίρρηση και έδειξαν ενθουσιασμένοι που επιτέλους κάποιο παιδί θα μου έκανε συντροφιά.

Την άλλη μέρα το πρωί, μια ηλιαχτίδα έπεσε πάνω στο πρόσωπό μου και με ξύπνησε. Πώς βρήκε το δρόμο και πέρασε από το μικρό παράθυρο του υπογείου;

Ξημέρωσε μια φωτεινή ανοιξιάτικη μέρα, σκέφτηκα με αισιόδοξη διάθεση και το βλέμμα μου έπεσε στο παράθυρο. Εκείνη τη στιγμή φάνηκαν δυο ζευγάρια παπούτσια να περνούν βιαστικά. Το πρώτο, καφέ με τακούνια, και λίγο πιο πίσω ένα ζευγάρι μικρά κόκκινα μποτάκια. Μια μαμά πηγαίνει το παιδάκι της στον παιδικό σταθμό πριν πάει στη δουλειά της, συμπέρανα. Η εικόνα αυτών των παπουτσιών δεν έδειχνε καθόλου απειλητική. Πετάχτηκα από το κρεβάτι μου νιώθοντας την ανάγκη

να βγω έξω, να χαρώ τον ήλιο, να δω την εικόνα του δρόμου ολόκληρη, όχι μισή, όπως την έβλεπα από το παράθυρό μου. Πλύθηκα, έφαγα το πρωινό που μου είχε αφήσει η μαμά στο τραπέζι της κουζίνας και ανέβηκα δυο δυο τα σκαλιά του υπογείου. Έφτασα στην εξώπορτα της πολυκατοικίας και όρμησα τρέχοντας έξω. Η μέρα ήταν πραγματικά φωτεινή, αλλά αυτό που αντίκρισα βγαίνοντας της έδωσε μια ξεχωριστή λάμψη.

Ο Πολ, καθισμένος στα σκαλιά της απέναντι πολυκατοικίας, μου χαμογελούσε γλυκά. Ήταν λίγο ψηλότερος από εμένα, με ξανθά μαλλιά και γαλάζια μάτια.

- Άντε, Αλ, πολλή ώρα σε περιμένει εγώ.
- Σε περιμένω πολλή ώρα, τον διόρθωσα γελώντας.
- Θα μάθει, θα μάθει σιγά σιγά μου απάντησε και ξεκινήσαμε για το σχολείο.

Ο Αόρατος Πολ

Γιώτα Φώτου

Απόσπασμα 4

Έτσι μπήκε στη ζωή μου ο φίλος μου ο Πολ, από το Πλοτσκ της Πολωνίας, και την άλλαξε ολοκληρωτικά.

Γίναμε αχώριστοι. Κάθε πρωί τον έβρισκα να με περιμένει στην είσοδο του σπιτιού μου. Μαζί στην τάξη, μαζί στα διαλείμματα και όταν το μάθημα τελείωνε, πηγαίναμε μαζί στο σπίτι μου και διαβάζαμε, παίζαμε, συζητούσαμε. Εκείνος περισσότερο άκουγε και λιγότερο μιλούσε. Εγώ του άνοιγα την καρδιά μου, του έλεγα όλα όσα με απασχολούσαν, τόσο τα ευχάριστα όσο και τα δυσάρεστα. Ανακάλυψα ότι στο τέλος κάθε συζήτησης τα προβλήματά μου γίνονταν πιο μικρά και οι χαρές μου πιο μεγάλες. Δεν μπορώ να πω ότι εκείνος είχε απαντήσεις στα ερωτήματα που με απασχολούσαν. Μαζί τις βρίσκαμε κάποιες φορές και όταν δεν καταφέρναμε να τις βρούμε, είχαμε συζητήσει τόσο πολύ, έτσι ώστε το πρόβλημα να μη φαίνεται πια πρόβλημα.

- Γιατί, μεγάλε, δε σηκώνεις το χέρι σου να απαντήσεις; με ρώτησε μια μέρα όταν με άκουσε να ψιθυρίζω την απάντηση σε μια ερώτηση της δασκάλας.
- Γελούν μαζί μου επειδή δεν έχω καλή προφορά, αναστέναξα. Με κοροϊδεύουν!
- Έτσι, ε! Κι εσύ όμως γελάς μαζί μου, όταν δε μιλώ σωστά.
- Εγώ, φίλε, δε σε κοροϊδεύω. Γελώ γιατί μου φαίνεσαι αστείος.
- Μπορεί να φαίνεσαι κι εσύ αστείος στους άλλους. Δεν μπορεί;

Ομολογώ ότι με μπερδέψε. Και επειδή δεν ήξερα τι να πω, άρχισα από εκείνη τη στιγμή να συμμετέχω πιο πολύ στο μάθημα. Περισσότερο για να του κάνω το χατίρι.

- Ξέρεις την απάντηση, Αλ, σήκωσε το χέρι σου να την πεις, επέμενε κάθε φορά που η δασκάλα ρωτούσε κάτι.
- Οχ, παράτα με, Πολ. Μπορεί να κάνω λάθος.
- Πλάκα έχεις, μεγάλε! Αν κάνεις λάθος, θα σε διορθώσουν και έτσι θα μάθουμε το σωστό!

Και άλλες φορές πάλι:

- Μπορείς, Αλ, να πεις το μάθημα. Το ξέρεις απέξω κι ανακατωτά! Το είπες σ' εμένα χθες!
- Τότε δε με πίεζε κανείς! Δε βιαζόμουν! Εδώ δε βρίσκω γρήγορα τις ελληνικές λέξεις.
- Δεν τις βρίσκεις, ε! Πού να πήγαν οι ελληνικές λέξεις; Λες να έπεσαν κάτω από το θρανίο ή να πήγαν στην αυλή για βόλτα; με πείραζε και έκανε δήθεν ότι έψαχνε κάτω από το θρανίο.
- Πολ, σοβαρέψου!
- Σοβαρότατος είμαι. Αν δε βρίσκεις τις λέξεις, ζήτησε από τη δασκάλα να σε περιμένει ή πες της απλά ότι δεν ξέρεις κάποιες λέξεις. Λες να σου κόψει το κεφάλι, αν το κάνεις; Καλά έλεγα εγώ ότι είσαι μεγάλος φοβητσιάρης!

Δεν ήθελα να με θεωρεί φοβητσιάρη ή δειλό. Έτσι με δισταγμό στην αρχή και με περισσότερο θάρρος αργότερα, άρχισα να κάνω ερωτήσεις για τις απορίες μου. Η αλήθεια είναι ότι έπαιρνα απαντήσεις. Η δασκάλα μου εξηγούσε ό,τι τη ρωτούσα.

Σιγά σιγά όλα άρχισαν να αλλάζουν προς το καλύτερο. Η επιμονή του Πολ και η εμπιστοσύνη που έδειχνε σ' εμένα μου έδιναν δύναμη να κάνω μεγάλες προσπάθειες, να μην υπολογίζω τα γέλια των συμμαθητών μου, να μη σκέφτομαι αν θα κάνω κάποιο λάθος. Με ένοιαζε μόνο να κάνω καλή εντύπωση σ' εκείνον.

Το μεσημέρι διαβάζαμε παρέα. Βοηθούσε ο ένας τον άλλον. Όταν εκείνος έφευγε, εγώ συνέχιζα με όρεξη τη μελέτη μου. Είχαν επανέλθει η καλή μου διάθεση και η αισιοδοξία μου.

Η δασκάλα άρχισε σιγά σιγά να κοιτάζει και προς το μέρος μου κάθε φορά που έκανε μια ερώτηση.

- Αλ, άρχισες να έχεις μεγάλη πρόοδο, παρατήρησε μπροστά σε όλα τα παιδιά μια μέρα.

Αυτό ήταν κάτι που μου έδωσε ακόμα μεγαλύτερη δύναμη για να κάνω ακόμα περισσότερη προσπάθεια και νομίζω ότι εκείνη τη στιγμή άρχισα να τη βλέπω με μεγάλη συμπάθεια.

Η κινηματογραφική παιδεία στην εκπαίδευση – Μοντέλα λειτουργίας και προκλήσεις

Ειρήνη Ανδριοπούλου

Πηγή: <http://blogs.sch.gr>

Στην εποχή του θεάματος και των διευρυμένων κωδίκων επικοινωνίας μέσα από τις νέες ψηφιακές μορφές έκφρασης (κινηματογράφος, βίντεο, πολυμέσα, διαδίκτυο), ο ρόλος του κινηματογράφου επαναπροσδιορίζεται, αποκτώντας μια νέα παιδευτική διάσταση, η οποία, αν και εφόσον χρησιμοποιηθεί σωστά από τους «πολιτιστικούς διαχειριστές» του, μπορεί να προσφέρει απεριόριστες δυνατότητες κοινωνικής μάθησης και αισθητικής καλλιέργειας στους ανήλικους θεατές. Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι η κινηματογραφική παιδεία, την οποία καλείται να εκτελέσει ο κινηματογράφος ως ένα «άλλος» παροχέας περιεχομένου, μπορεί να συμβάλλει σε μια ρεαλιστικότερη πρόσληψη της πραγματικότητας, σε μια κοινωνική νοημοσύνη, την κοινωνιογνώσια, γεφυρώνοντας τις γνώσεις των ανηλίκων με τις εμπειρίες του εξω-κινηματογραφικού κόσμου.

Σε μια απόπειρα εννοιολογικής προσέγγισης, θα λέγαμε ότι η κινηματογραφική παιδεία (film literacy, cine-literacy) αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις άξονες της οπτικοακουστικής παιδείας και της Παιδείας στα Μέσα γενικότερα (media literacy). Κατά συνέπεια, υπακούει στις ίδιες συνισταμένες που αφορούν στην ικανότητα της πρόσβασης (φυσική και τεχνική), της γνωστικής πρόσληψης και κριτικής ανάλυσης και στην ικανότητα της δημιουργίας περιεχομένου, μετατρέποντας τους θεατές σε ενεργούς και αυτόνομους χρήστες των μέσων.

Πέρα από ένα πρώτο φιλτράρισμα του κινηματογράφου, η κινηματογραφική παιδεία προσφέρει τη δυνατότητα στους θεατές να «διαβάζουν πίσω από τις γραμμές», να αποκωδικοποιούν τα υπο-κείμενα από τα οποία πηγάζει και το πραγματικό νόημα. Με άλλα λόγια, μαθαίνουν «να κατανοούν όχι μόνο τις ρητές παραδοχές αλλά και τις άρρητες ιδεολογικές συμβάσεις που υπολανθάνουν στις κινηματογραφικές ταινίες και να αντιλαμβάνονται τις οικονομικές και κοινωνικές συνιστώσες παραγωγής τους». Αν και μοιράζεται εικονοκείμενα παρόμοια σε περιεχόμενο και δομή με τα άλλα MME, η κινηματογραφική παιδεία έχει πιο έντονα

καλλιτεχνικά κριτήρια και υψηλές αισθητικές νόρμες οι οποίες συμβάλλουν τελικά και στην πολιτισμική ενηλικίωση του ανήλικου θεατή.

Η κινηματογραφική παιδεία λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, σε ένα δεδομένο κοινωνικό περιβάλλον το οποίο αλληλεπιδρά με το θεατή ως προς τον τρόπο θέασης και πρόσληψης του περιεχομένου μιας κινηματογραφικής ταινίας. Με άλλα λόγια, ένα παιδί προσλαμβάνει διαφορετικά μια ταινία στο σαλόνι του σπιτιού του, μόνο ή μαζί με την οικογένειά του, με άλλο τρόπο στο σχολείο στο πλαίσιο μιας μαζικής εκπαιδευτικής προβολής και διαφορετικά στον κινηματογράφο όταν βρίσκεται με την παρέα του. Σε κάθε περίπτωση όμως, το κομβικό σημείο εκκίνησης είναι ένα: κάθε παιδί – θεατής είναι και ένας μοναδικός αναγνώστης της ταινίας, με μοναδική ικανότητα πρόσληψης, αποκωδικοποίησης και κριτικής ανάλυσης του περιεχομένου, εν ολίγοις, η διαδικασία της κινηματογραφικής ανάγνωσης είναι διαφορετική σε κάθε παιδική ιδιοσυγκρασία. Ισχύει δηλαδή η γενική παραδοχή της Παιδείας για τα Μέσα «Δεν υπάρχει ένας τρόπος για τη σωστή ανάγνωση στα μέσα, υπάρχει μόνο ο δικός μας τρόπος».

Προϋποθέσεις για τη διδασκαλία της Κινηματογραφικής Παιδείας

Η κινηματογραφική παιδεία είναι εφικτό να ξεκινήσει από την προσχολική ηλικία, αφού είναι η ηλικία που εγγράφονται, ασυνείδητα στην αρχή και πιο συνειδητά αργότερα, οι γενικές αρχές που διέπουν τις κινούμενες εικόνες. Όπως επισημαίνουν οι επιστήμονες της παιδικής ηλικίας, τα παιδιά από πολύ νωρίς γνωρίζουν ήδη τις βασικές ερωτήσεις για την αποκωδικοποίηση ενός φιλμ, αντιλαμβάνονται δηλαδή ερωτήματα που έχουν να κάνουν με το είδος (genre) της ταινίας, τον αφηγηματικό ή μη χαρακτήρα του έργου, την τοποθεσία και το χρόνο στον οποίο λαμβάνει χώρα. Τα παιδικά κινηματογραφικά έργα δε, αποτελούν το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα εξοικείωσης με το μέσο του κινηματογράφου λόγω της επακόλουθης ταύτισης με τους ήρωες και την ιστορία. Η αντίληψη αυτή των κωδίκων επικοινωνίας είναι ασυνείδητη και σε πιο απλοϊκή μορφή στην πρώιμη παιδική ηλικία και πιο συστηματική και συγκροτημένη στις μεγαλύτερες ηλικίες, από 5 ετών και έπειτα .

Ένα πρόσθετο στοιχείο που ευνοεί την καλλιέργεια της κινηματογραφικής παιδείας είναι η εξοικείωση που έχουν ήδη τα παιδιά με το μέσο της τηλεόρασης, το οποίο χρησιμοποιεί οπτικοακουστικούς κώδικες παρόμοιους με εκείνους του

κινηματογράφου. Η πρώτη επαφή που γίνεται με τη «μικρή οθόνη» προλειαίνει το έδαφος για την κριτική επεξεργασία και πρόσληψη του μέσου του κινηματογράφου. Και οι δύο πλατφόρμες λοιπόν, έχουν το advantage του οπτικοακουστικού περιεχομένου, κύριο πόλο έλξης για την παιδική ηλικία. Όμως, η κινηματογραφική παιδεία πάει και ένα βήμα πιο πέρα από τη γραμμική ταύτιση με τα οπτικοακουστικά προϊόντα της τηλεόρασης... αφού δύναται να διευρύνει τους γνωστικούς ορίζοντες των παιδιών για το κοινωνικό γίγνεσθαι, μέσα από την επαφή με πιο επιλεκτικά κινηματογραφικά προϊόντα και είδη (πχ. ντοκιμαντέρ, εικόνες από μακρινούς, ανεξερεύνητους πολιτισμούς) με προοπτικές για μια εναλλακτική πολιτιστική εμπειρία.

Εφαρμόζοντας τα «3 Cs» της Cary Bazalgette στην Κινηματογραφική Παιδεία

Τα παιδιά στη σημερινή εποχή δεν είναι επουδενί μιντιακά αναλφάβητα, οι γνώσεις τους ξεπερνούν εκείνες των γονέων και δασκάλων τους και ως άλλοι «αυτόχθονες» γνωρίζουν πώς να χειρίζονται με δεξιοτεχνία τα νέα μέσα συγκριτικά με τους «μετανάστες» ενήλικες. Όπως επισημαίνει η Cary Bazalgette, εκείνο που χρειάζονται ουσιαστικά οι μαθητές είναι να τους δοθούν οι κατάλληλες ευκαιρίες για να εκφραστούν δημιουργικά μέσα από τα ΜΜΕ. Η νέα αυτή οπτική αφορά και τη μελέτη της κινηματογραφικής παιδείας και συνοψίζεται στην θεωρία για τα «3Cs» της Παιδείας στα Μέσα. Η οπτική αυτή στηρίζεται σε τρεις δομικούς άξονες:

- Την κριτική προσέγγιση (Critical)
- Την πολιτιστική προσέγγιση (Cultural)
- Τη δημιουργική προσέγγιση (Creative)

α) Κριτική προσέγγιση

Η κριτική προσέγγιση αποτελεί εκ των ουκ άνευ στοιχείων της Παιδείας στα Μέσα, αφού συμβάλλει στην καλλιέργεια των κριτικών δεξιοτήτων και την αξιολόγηση (αποδοχή ή απόρριψη) των προϊόντων των ΜΜΕ. Στο πλαίσιο της κινηματογραφικής παιδείας, πέρα από την αυτονόητη κριτική επεξεργασία του σημειώμενου και του υπολανθάνοντος νοήματος, είναι δυνατή η κριτική προσέγγιση και ως σύγκριση ενός λογοτεχνικού έργου με την αντίστοιχη μεταφορά του στον κινηματογράφο, με αντιπαράθεση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών για το καθένα,

διαφορές και ομοιότητες στην απόδοση της πλοκής, των ηρώων, της τοποθεσίας και του χρόνου . Εναλλακτικά, μπορεί να γίνει συγκριτική ανάλυση του ίδιου έργου ή του θέματος όπως προσεγγίζεται από διαφορετικούς δημιουργούς. Οι δυνατότητες είναι απεριόριστες και υπόκεινται στην καλλιτεχνική ευαισθησία και παιδεία του εκάστοτε εκπαιδευτικού.

Β) Πολιτιστική προσέγγιση

Η βασική παραδοχή της προσέγγισης αυτής έγκειται στην εξοικείωση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από τον παγκόσμιο κινηματογράφο. Η προσέγγιση αυτή στοχεύει όχι μόνο στην εκμάθηση της κινηματογραφικής γλώσσας αλλά και στη γνωριμία και εξοικείωση με την πολιτιστική πραγματικότητα του 20ου και 21ου αιώνα. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίσουν διαφορετικές πρακτικές αναπαράστασης του συναισθήματος, της γλώσσας του σώματος, πέρα από τις οικείες εικόνες του δυτικού κόσμου. Καλούνται προς μια εναλλακτική θέαση της πραγματικότητας, μέσα από μια νέα ματιά, ένα νέο «ανδαλουσιανό μάτι» , το οποίο προκύπτει όταν το παλαιό μάτι απελευθερωθεί από τον συμβατικό τρόπο θέασης.

Γ) Δημιουργική προσέγγιση

Η δημιουργία και παραγωγή οπτικοακουστικού περιεχομένου προβάλλεται ως η συνηθέστερη και η πιο ψυχαγωγική πτυχή της εφαρμογής της κινηματογραφικής παιδείας στην εκπαίδευση. Είναι η φάση που δεν αναλύεται πλέον ο κινηματογράφος αλλά δημιουργείται ένα νέο κινηματογραφικό προϊόν από παιδιά-δημιουργούς, λαμβάνοντας ενεργό μέρος στην πλοκή και διάθεση του έργου. Περικλείει όλα τα στάδια παραγωγής ενός φιλμ ενώ δύναται να επεκταθεί και στις διαδικασίες προώθησης και προβολής μετά την ολοκλήρωση της ταινίας. Η εκπαίδευση των μαθητών στην κινηματογραφική «γραφή», αφού έχει προηγηθεί η κριτική ανάγνωση, είναι σημαντική και για ένα πρόσθετο λόγο: όταν τα παιδιά μπαίνουν στο ρόλο του δημιουργού και φτιάχνουν παιδικές ταινίες, μπορούν να αναδείξουν νέους δρόμους ανάλυσης του έργου, νέες μορφές έκφρασης και επικοινωνίας οι οποίες πιθανόν να διαφεύγουν των ενηλίκων.

Η Κινηματογραφική Παιδεία στο σχολείο – από την θεωρία στην... τάξη

Ο διάλογος που έχει ξεκινήσει τα τελευταία χρόνια σχετικά με την εφαρμογή της κινηματογραφικής παιδείας στο σχολείο εστιάζει κυρίως στην τεχνική του διάσταση και δη, στις πρακτικές εκμάθησης των εργαλείων και επαγγελμάτων του κινηματογράφου. Στο περιβάλλον της σύγχρονης εκπαίδευσης στην Ελλάδα δεν υπάρχει συστηματική διδασκαλία των αρχών του κινηματογράφου στο σχολείο, πέραν μεμονωμένων και αποσπασματικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τοπικιστικό χαρακτήρα και σύντομη διάρκεια .

Οι προβληματικές που αφορούν στην ενσωμάτωση της κινηματογραφικής παιδείας στην τυπική εκπαίδευση δανείζονται στοιχεία από τον ευρύτερο διάλογο για την ενσωμάτωση της Παιδείας στα Μέσα στο σχολείο, όπως:

- **καταλληλότητα της βαθμίδας εκπαίδευσης: ένταξη από την πρωτοβάθμια ή την δευτεροβάθμια εκπαίδευση;**
- **αναζήτηση του συμβατού με τα ελληνικά δεδομένα, μοντέλου εφαρμογής:** Διαθεματική ένταξη σε όλο το εύρος του σχολικού προγράμματος ή πλήρης ενσωμάτωση ως αυτόνομη διδακτική ενότητα στο πλαίσιο της διδασκαλίας του κινηματογράφου; Και πως μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία το διδακτικό μοντέλο της σπειροειδούς διδασκαλίας του Bruner;

Στη συνέχεια, η προβληματική εκτείνεται και σε πιο ειδικά ζητήματα, που είναι επίσης μετέωρα και αφορούν:

- **το κινηματογραφικό είδος (genre)**

Ποιό κινηματογραφικό είδος είναι καταλληλότερο για την κινηματογραφική παιδεία στο σχολείο; Πρέπει να περιλαμβάνει μόνο παιδικά έργα και έργα κινουμένων σχεδίων (animation) ή να εκτείνεται σε μια πιο ευρεία γκάμα με δείγματα από τον παγκόσμιο κινηματογράφο; Ένα άλλο ερώτημα αφορά στην επιλογή ανάμεσα σε ταινίες μυθοπλασίας ή και λιγότερο δημοφιλή είδη, όπως ταινίες μικρού μήκους και ντοκιμαντέρ.

Η επαφή των παιδιών με τον παιδικό κινηματογράφο και τα κινούμενα σχέδια ασφαλώς και απολαμβάνει μεγαλύτερη απήχηση από τα παιδιά. Εντούτοις, η εμπειρία σε αντίστοιχα προγράμματα του εξωτερικού έχει δείξει ότι όταν η κινηματογραφική παιδεία γίνεται με τη σωστή καθοδήγηση από τους εκπαιδευτικούς, με κριτική ανάλυση και δημιουργική επεξεργασία του περιεχομένου, τα παιδιά απορροφούνται και συμμετέχουν ενθουσιωδώς στη

διαδικασία, ανεξαρτήτως του κινηματογραφικού είδους. Επιπλέον, οι ταινίες μικρού μήκους είναι ένα δείγμα κινηματογραφικής γραφής που μπορεί κάλλιστα να εφαρμοσθεί στο σχολείο και για ένα πρόσθετο λόγο: την πρακτική ευκολία που προσφέρουν λόγω της μικρής διάρκειας σε σχέση με μια ταινία μεγάλου μήκους, η οποία είναι πρακτικά αδύνατο να προβληθεί και να συζητηθεί στο πλαίσιο μιας διδακτικής ώρας στο σχολείο.

Οι ταινίες μικρού μήκους χρησιμοποιήθηκαν ευρέως στην εκπαίδευση στη Μ. Βρετανία, στο πλαίσιο του National Literacy Strategy και της εκστρατείας «Reframing Literacy» της οποίας ηγήθηκε το British Film Institute (BFI) το 1999. Για την εν λόγω εκστρατεία συστάθηκε μια ομάδα ειδικών, οι Lead Practitioners, οι οποίοι ανέλαβαν τη δημιουργία σχολικών εγχειριδίων, πηγών και πρακτικών εκμάθησης και εφαρμογής στα σχολεία. Σε συνέχεια της εκστρατείας, το 2007 η κυβέρνηση εξέδωσε αναθεωρημένη οδηγία προς τα σχολεία για τον εμπλουτισμό της διδακτέας ύλης με υλικό για την οπτικοακουστική εκπαίδευση των μαθητών (Τύπος και οθόνη) με δείγματα ταινιών μικρού μήκους από το BFI. Σύμφωνα με τα καταγεγραμμένα αποτελέσματα στη Μ. Βρετανία, τα έργα μικρού μήκους είναι καταλληλότερα σε σχέση με ένα 90λεπτο φιλμ το οποίο είναι δύσκολο να προβληθεί και να αναλυθεί στην τάξη. Επιπλέον, τα έργα μικρού μήκους λειτουργούν όπως τα ποιήματα έναντι των λογοτεχνικών κειμένων: περιέχουν έντονο, γλαφυρό λόγο και πολυσημία, είναι πυκνογραμμένα και πολυεπίπεδα και ως εκ τούτου ανοιχτά σε ποικίλες ερμηνείες. Τέλος, οι ταινίες μικρού μήκους δεν υπόκεινται σε εμπορικές πρακτικές στο βαθμό των ταινιών μεγάλου μήκους αλλά αποτελούν, κατά το μάλλον ή ήττον, πειραματικά προϊόντα, και ως εκ τούτου δεν υπάρχει το άγχος της έκθεσης σε προωθητικές τακτικές, όπως η τοποθέτηση προϊόντος (product placement), και τα παιδιά είναι πιο ελεύθερα να απολαύσουν μια φιλική εμπειρία με έμφαση στην εικόνα, το λόγο και την κίνηση.

➤ **τη θεματολογία, με κυριότερο το δίλημμα ανάμεσα στον εμπορικό και εναλλακτικό κινηματογράφο (σινεφίλ)**

Είναι ζητούμενο η επαφή των μαθητών και με άλλα είδη, πλην του εμπορικού μοντέλου, χολιγουντιανού τύπου; Η πλειοψηφία των ερευνητών πιστεύει ότι είναι προτιμότερη η επαφή των μαθητών και με άλλα είδη από τον παγκόσμιο κινηματογράφο, τα οποία υπό άλλες συνθήκες δε θα τα γνώριζαν ούτε θα τα επέλεγαν

για προσωπική προβολή. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Γαλλίας με το νέο πρόγραμμα κινηματογραφικής παιδείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με τίτλο Cinélycée, με στόχο την αξιοποίηση της παγκόσμιας κινηματογραφικής κληρονομιάς στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο Cinélycée προβάλλονται έργα αντιπροσωπευτικά των σημαντικότερων τάσεων και αισθητικών ρευμάτων στον κινηματογράφο, με ταινίες από το Νέο Κύμα του γαλλικού κινηματογράφου (Τρυφό, Ρομέρ, Γκοντάρ κ.α.) μέχρι κλασικά αριστουργήματα από τον παγκόσμιο κινηματογράφο (Πολίτης Κάιν, Θωρηκτό Ποτέμκιν) .

- **τα πνευματικά δικαιώματα για την προβολή και χρήση των ταινιών για εκπαιδευτικούς σκοπούς και τον φορέα που θα είναι αρμόδιος για τη διάθεση του υλικού αυτού**

Η προβληματική με τα δικαιώματα προβολής και εκμετάλλευσης των ταινιών για παιδαγωγική χρήση εντάσσεται στον ευρύτερο διάλογο για την προστασία των οπτικοακουστικών έργων στην ψηφιακή εποχή . Η λύση βρίσκεται στη σύσταση ενός εντεταλμένου φορέα για την παροχή κατάλληλου υλικού από μια ευρεία κινηματογραφική γκάμα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στο πρόγραμμα Cinélycée στη Γαλλία, αρμόδιος φορέας για τη διάθεση του οπτικοακουστικού και ψηφιακού υλικού είναι το Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών της Γαλλίας, INA (προσφορά περίπου 200 έργων στην ταινιοθήκη κάθε σχολείου), ενώ στη Μ. Βρετανία τον ίδιο ρόλο έχει αναλάβει το BFI. Στα ίδια πρότυπα είναι δυνατή και η εκπόνηση έρευνας στην Ελλάδα για την ανάθεση σε φορείς των αρμοδίων Υπουργείων (Παιδείας, Πολιτισμού) και σε φορείς διαχείρισης ψηφιακού υλικού (Εθνικό Οπτικοακουστικό Αρχείο, Ταινιοθήκη της Ελλάδος κ.α.).

- **το συνοδευτικό υλικό, που λειτουργεί συμπληρωματικά για την προώθηση του κινηματογραφικού έργου, ως metadata νέου τύπου (πχ. αφίσες, preview βίντεο, making of, συνεντεύξεις, κ.ο.κ.).**

Στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι σημαντική η χρήση και πρόσβαση σε προϊόντα και εποπτικά εργαλεία για την μεγαλύτερη εξοικείωση και την ευχερέστερη αφομοίωση του συνόλου της ανάλυσης μιας κινηματογραφικής ταινίας.

Σε αναζήτηση ενός θεσμικού πλαισίου...

Η διάθεση κινηματογραφικού υλικού σε συνδυασμό με την κατάρτιση των εκπαιδευτικών συνιστούν προαπαιτούμενα για την εφαρμογή της κινηματογραφικής παιδείας στην εκπαίδευση. Η προώθηση της κινηματογραφικής παιδείας πρέπει να γίνει υπό το πρίσμα ενός θεσμικού πλαισίου, το οποίο θα προωθεί την πρόσβαση και προσφορά των κινηματογραφικών ταινιών στο σχολείο. Εκτός από τον τρόπο διάθεσης, το υπό αναζήτηση θεσμικό πλαίσιο πρέπει να περιλαμβάνει και διατάξεις που να ορίζουν μια ταινία κατάλληλη για προβολή για παιδαγωγικούς σκοπούς, ενώ πρέπει να καταρτιστούν συλλογικά κριτήρια για την αξιολόγηση και σήμανση των ταινιών από ομάδα εμπειρογνομόνων (εκπαιδευτικοί, ερευνητές, κινηματογραφιστές). Πρόκειται λοιπόν για ένα πλαίσιο που θα εξετάζει το ζήτημα επί της ουσίας, και όχι ως *lex imperfecta*, δηλαδή ως ατελής κανόνας υπό την μορφή ευχολογίου. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινείται και η απόφαση της OFCOM, της βρετανικής ρυθμιστικής αρχής για θέματα επικοινωνιών, περί της διάθεσης σχολικού προγράμματος από το κανάλι Channel 4 στη Μ. Βρετανία. Σύμφωνα με το Νόμο για την Ψηφιακή Οικονομία (14.04.2010), το Channel 4 θα μπορεί να προσφέρει το σχολικό τηλεοπτικό πρόγραμμα και από άλλες πλατφόρμες, μη-γραμμικές όπως το διαδίκτυο, λόγω της μεγαλύτερης ανατροφοδότησης που προσφέρει. Τέλος, είναι σημαντική και η εκπόνηση έρευνας πεδίου για την αξιολόγηση των δράσεων και την καταγραφή της εμπειρίας από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς.

Έχει καταστεί σαφές ότι η κινηματογραφική παιδεία είναι σαφώς πιο σύνθετη από ένα πρώτο επίπεδο ανάγνωσης και εξοικείωσης με την κινούμενη εικόνα του κινηματογράφου: πέρα από μια δυνητική επαγγελματική κατεύθυνση, είναι ένας διάυλος χαρούμενης γνώσης (Νίτσε) που λειτουργεί ως κανάλι διάδοσης πολιτιστικών, ιδεολογικών, ιστορικών, κοινωνικών ιδεών και ρευμάτων, η πρόσληψη των οποίων μπορεί να προσφέρει αισθητική και κοινωνική αυτάρκεια στο μαθητή, προκειμένου να είναι σε θέση να κατανοήσει τον κόσμο γύρω του. Αυτή η παραδοχή πρέπει να είναι και η κυρίαρχη κατά την εφαρμογή πρακτικών κινηματογραφικής παιδείας για μια εκ των βάθρων ενσωμάτωση στη θεσμοθετημένη εκπαίδευση με διάρκεια και ουσία.

Δραστηριότητες κινηματογραφικής παιδείας στην τάξη

- Κάντε αναπαράσταση και παίξτε παιχνίδια ρόλων με τους ήρωες της ταινίας.

- Εντοπίστε τα εκφραστικά μέσα της ταινίας και συζητήστε για την επιρροή τους στην πλοκή, σενάριο, ύφος του έργου.
- Μοιράστε αυτοσχέδια ερωτηματολόγια στους μαθητές σχετικά με την πρόσληψη και κατανόηση της ταινίας (είδος, περιεχόμενο, σενάριο, μουσική επένδυση).
- Παίξτε παιχνίδια μνήμης, παιχνίδια γνώσεων με βάση τη μουσική επένδυση και παντομίμα (πχ. αναζήτηση τίτλων ταινιών).
- Δημιουργήστε ταινίες μαζί με τους μαθητές με χρήση της φωτογραφικής μηχανής (αλληλουχία στατικών εικόνων), της βιντεοκάμερας και άλλων υλικών (πχ. πλαστελίνη, αντικείμενα καθημερινής χρήσης).

Βιβλιογραφία – Πηγές

Bruner, J.S. (1960). *The Process of Education*. Harvard College

Κούρτη Ε. Σιδηροπούλου Χ. Τσίγκρα Μ. (2009). Ερευνώντας τον Κόσμο του Παιδιού, Αφιέρωμα' Παιδική Ηλικία και Κινηματογράφος. Επιστημονική περιοδική έκδοση της Ο.Μ.Ε.Ρ., τεύχος 09, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ο ΗΡΩΑΣ ΩΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΣΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ROALD DAHL, ΜΑΤΙΛΝΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Ιωάννα Κωστάκη

1.1. Ο ήρωας ως αναγνώστης στην παιδική λογοτεχνία

Πολλά είναι τα παραδείγματα από την παιδική και νεανική λογοτεχνία στα οποία ανιχνεύεται ο ήρωας ως αναγνώστης λογοτεχνικών κυρίως βιβλίων. Κάνοντας λόγο για ανάγνωση δεν εννοούμε απλώς τα κείμενα που ο ήρωας διαβάζει, αλλά πολύ περισσότερο την πρόσληψη και ερμηνεία τους από αυτόν¹. Εννοούμε τη συνάντηση του ήρωα με το κείμενο και το νόημα που ο ίδιος του δίνει. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του μικρού Μπάστιαν στην *Ιστορία χωρίς Τέλος* του M. Ende, του Τομ Σόγερ στο ομώνυμο έργο του M. Twain, του Μπενουά στη *Μωβ Ομπρέλα* της Α. Ζέη και πολλών άλλων μυθιστορηματικών ηρώων της ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας. Ο μυθιστορηματικός ήρωας διαβάζει για διάφορους λόγους. Είτε για να ανακαλύψει καινούργιες γνώσεις και να λύσει κάποιο μυστήριο, είτε για να πετύχει κάποιο στόχο, είτε από ενδιαφέρον, είτε γιατί αγαπά πολύ το διάβασμα². Αναμφίβολα, το τι είδους βιβλία διαβάζει ο ήρωας, μας δίνει στοιχεία για το χαρακτήρα του, τη φιλοκαλία του και τις ιδεολογικές επιρροές της εποχής του³.

Μια ενδιαφέρουσα εικόνα του ήρωα ως αναγνώστη λογοτεχνικών βιβλίων δίνεται στο μυθιστόρημα *Ματίλντα* του Άγγλου συγγραφέα Roald Dahl, γραμμένο το 1989. Η μεταφορά του μυθιστορήματος στη μεγάλη οθόνη το 1996 από τον Αμερικανό ηθοποιό και σκηνοθέτη Danny DeVito μάς δίνει την ευκαιρία για πολλαπλές συγκρίσεις μεταξύ των δύο μέσων και ανίχνευσης των λειτουργιών της ανάγνωσης και του ρόλου που στο κάθε μέσο αυτή επιτελεί.

1.2. Μεθοδολογία ανάλυσης

Η θεωρία της αφήγησης, όπως διατυπώθηκε από τον G. Genette, θεωρήθηκε απαραίτητο «εργαλείο» για την προσέγγιση του συγκεκριμένου μυθιστορήματος, καθώς μέσα από τη διερεύνηση των αφηγηματικών τρόπων και της εστίασης εξετάζεται με ευκολία η λειτουργία της ανάγνωσης. Επιπλέον, ως δεύτερο «εργαλείο» χρησιμοποιείται η θεωρία της κινηματογραφικής μεταφοράς του μυθιστορήματος στον κινηματογράφο. Η θεωρία αυτή, με βασικότερους

εκπροσώπους τους Bluestone, Wagner και Metz, δανείζεται αρκετά στοιχεία της αφηγηματολογίας για την προσέγγιση των κινηματογραφικών μεταφορών, καθώς αντιμετωπίζει την ταινία ως ένα αφήγημα, το οποίο ονομάζει φιλικό, σε αντιπαραβολή με το λογοτεχνικό αφήγημα. Κατά τον Metz το κινηματογραφικό αφήγημα είναι μια κλειστή συνέχεια λόγου, η οποία αποπραγματοποιεί μια χρονική συνέχεια γεγονότων. Η ταινία είναι ένα αφηγηματικό κείμενο, με τη διαφορά ότι αντί για λέξεις χρησιμοποιεί εικόνες, οι οποίες αντιστοιχούν σε εκφωνήματα⁴. Έτσι, αφού η ταινία αντιμετωπίζεται ως αφήγημα ανιχνεύονται σ' αυτήν το είδος της εστίασης⁵, ο αφηγητής⁶ (αφηγηματική φωνή) καθώς και οι αφηγηματικές λειτουργίες του R. Barthes⁷ που είναι δυνατόν να μεταφερθούν από το μυθιστόρημα στην ταινία. Όσον αφορά το πολυσυζητημένο ζήτημα της πιστότητας της ταινίας στο μυθιστόρημα, το οποίο θέτουν οι θεατές αλλά και αρκετοί μελετητές, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό εξαλείφεται από τον G. Wagner, ο οποίος ορίζει τρεις κατηγορίες κινηματογραφικών μεταφορών: τη μετάθεση, το σχόλιο και την αναλογία⁸. Με βάση λοιπόν τη θεωρία της κινηματογραφικής μεταφοράς, η οποία οδηγεί σε μια συγκριτική ανάλυση λογοτεχνίας και κινηματογράφου, ανιχνεύεται η λογοτεχνική ανάγνωση και στα δύο μέσα, ο τρόπος με τον οποίο ο αναγνώστης/θεατής την προσλαμβάνει αλλά και οι διαφορές στον τρόπο μετάδοσης του ρόλου της. Οι διαφορές που παρατηρούνται, πηγάζουν τόσο από το γεγονός ότι τα δύο μέσα χρησιμοποιούν διαφορετικούς τρόπους έκφρασης και μετάδοσης του μηνύματος όσο και από τον διαφορετικό τρόπο και σκοπό παραγωγής του κάθε μέσου και πρόσληψής του από τον αναγνώστη/θεατή.

1.3. Υπόθεση μυθιστορήματος

Κεντρική ηρωίδα του μυθιστορήματος είναι η μικρή Ματίλντα, ένα παιδί που μεγαλώνει σε ένα αντίξοο οικογενειακό περιβάλλον. Οι γονείς της από τη στιγμή που γεννιέται την παραμελούν και δεν δίνουν την παραμικρή σημασία στην κόρη τους. Χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και οι δύο, ένας απατεώνας έμπορος αυτοκινήτων ο πατέρας, θεωρούν την τηλεόραση αποκλειστική πηγή μόρφωσης και διασκέδασης, ενώ το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι το κέρδος και η καλοπέραση. Έτσι η Ματίλντα ουσιαστικά μεγαλώνει μόνη της, μαθαίνοντας από μικρή ηλικία να φροντίζει τον εαυτό της. Εκείνο όμως που γοητεύει τον αναγνώστη είναι η πρόωρα αναπτυγμένη ευφυΐα και ευστροφία της. Όταν ήταν ενάμισι έτους, μιλούσε ήδη με απόλυτη άνεση και ήξερε τόσο πολλές λέξεις που συναγωνιζόταν τους μεγάλους. Σε

ηλικία τριών ετών μαθαίνει μόνη της ανάγνωση από τις εφημερίδες και τα περιοδικά που βρίσκει στο σπίτι. Στα τέσσερά της, για να μη βαριέται μόνη στο σπίτι τόσες ώρες, πηγαίνει στη βιβλιοθήκη της πόλης και αρχίζει να «καταβροχθίζει» τα παιδικά αλλά και τα λογοτεχνικά βιβλία των ενηλίκων. Διαβάζει Ντίκενς, Μπροντέ, Χέμινγουει και πολλούς για τις αναγνωστικές ικανότητες της κόρης τους και για την εκπληκτική εξυπνάδα της. Αντιθέτως, την αποτρέπουν από το διάβασμα και τονίζουν την παιδευτική αξία της τηλεόρασης. Η Ματίλντα βρίσκει επιτέλους κατανόηση και αποδοχή όταν πηγαίνει σχολείο. Εκεί, μια προικισμένη και ευαίσθητη δασκάλα ανακαλύπτει το κρυφό της ταλέντο, καθώς μένει άφωνη από τις λογοτεχνικές αλλά και ποικίλες άλλες γνώσεις του μικρού κοριτσιού. Δυστυχώς η διευθύντρια του σχολείου είναι πολύ σκληρή και αυστηρή με τους μαθητές. Μισεί θανάσιμα τα παιδιά και έχει μετατρέψει το σχολείο σε τόπο βασανιστηρίων τους. Έτσι, και εκεί η Ματίλντα νιώθει στερημένη και αδικημένη, όπως και τα υπόλοιπα παιδιά. Ωστόσο, εκτός από την ευφυΐα και εξυπνάδα της, η Ματίλντα αναπτύσσει και μια μαγική/υπερφυσική ικανότητα να μετακινεί αντικείμενα. Χρησιμοποιώντας όλες αυτές τις δυνάμεις της κατορθώνει να εξυτελίσει και να διώξει από το σχολείο την απάνθρωπη διευθύντρια. Όταν οι γονείς της αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την πόλη, γιατί ανακαλύφθηκαν οι απατεωνιές του πατέρα, η Ματίλντα παρακαλεί τους γονείς της να μείνει με την αγαπημένη της δασκάλα. Εκείνοι άλλο που δεν θέλουν να την ξεφορτωθούν, οπότε με ελαφριά καρδιά την αφήνουν πίσω. Η μικρή ηρωίδα βρίσκει επιτέλους αγάπη, ζεστασιά και αποδοχή. Το πανέξυπνο αυτό κοριτσάκι κερδίζει αμέσως τη συμπάθεια του αναγνώστη, ενώ θεσμοί όπως οικογένεια και σχολείο παρουσιάζονται με την αρνητική τους όψη και του δημιουργούν κάποιο σκεπτικισμό για την αναγκαιότητα της ύπαρξής τους ή και σκέψεις για την αλλαγή του πνεύματος και του τρόπου λειτουργίας τους.

2.1. Ο ήρωας ως αναγνώστης στο μυθιστόρημα και την ταινία

Η σκιαγράφηση του ήρωα-αναγνώστη, στη δική μας περίπτωση της Ματίλντα, δίνεται κυρίως στο πρώτο κεφάλαιο, το οποίο έχει τον χαρακτηριστικό τίτλο «Η Βιβλιοφάγος». Στο κεφάλαιο αυτό ο αναγνώστης λαμβάνει όλες τις πληροφορίες που δικαιολογούν τον τίτλο. Ο τριτοπρόσωπος αφηγητής κάνει λόγο για ένα παιδί «καταπληκτικό», δηλαδή ευαίσθητο και πανέξυπνο⁹. Όπως μας αφηγείται, «η Ματίλντα όταν ήταν ενάμισι έτους μιλούσε ήδη με απόλυτη άνεση και ήξερε τόσο

πολλές λέξεις που συναγωνιζόταν τους μεγάλους». Παρακάτω ο αναγνώστης μαθαίνει ότι στα τρία της είχε μάθει μόνη της ανάγνωση, διαβάζοντας τις εφημερίδες και τα περιοδικά που βρίσκονταν στο σπίτι, ενώ στα τέσσερα «μπορούσε να διαβάσει γρήγορα και καλά και όπως ήταν φυσικό άρχισε να λαχταρά να διαβάσει και βιβλία». Όταν λοιπόν ζητά από τον πατέρα της ένα βιβλίο εκείνος της απαντά: «Και τι το θέλεις εσύ το παλιοβιβλίο; –Να το διαβάσω, μπαμπά. –Δε σου κάνει η τηλεόραση; Για όνομα του Θεού! Έχουμε μια τόσο όμορφη τηλεόραση δώδεκα ιντσών και εσύ τώρα έρχεσαι να μου ζητήσεις να σου αγοράσω ένα βιβλίο!»¹⁰ Απογοητευμένη η Ματίλντα δεν το βάζει κάτω, βρίσκει μόνη της τη διεύθυνση της δημόσιας βιβλιοθήκης του χωριού και κάθε απόγευμα που μένει μόνη στο σπίτι, ξεκινά με τα πόδια για να διαβάσει βιβλία. Η βιβλιοθηκάρια και μαζί της ο αναγνώστης ξαφνιάζεται βλέποντας ένα τετράχρονο κορίτσι να έρχεται μόνο του σε μια βιβλιοθήκη και να ζητά να διαβάσει βιβλία. Ο παντογνώστης αφηγητής παραχωρεί τη θέση του στα πρόσωπα του έργου για να ξεδιπλώσει τη σπάνια αναγνωστική ικανότητα της ηρωίδας. Αφού διάβασε κάθε παιδικό βιβλίο ζήτησε να διαβάσει και κάτι άλλο. Ο διάλογος ανάμεσα στη Ματίλντα και τη βιβλιοθηκάρια είναι αποκαλυπτικός: «–Μπορώ να σε βοηθήσω, Ματίλντα; τη ρώτησε. –Αναρωτιέμαι τι θα μπορούσα να διαβάσω στη συνέχεια. Έχω διαβάσει όλα τα παιδικά. –Εννοείς ότι έχεις δει τις εικόνες τους! –Ναι, μα παράλληλα έχω διαβάσει και τα κείμενα! Νομίζω πως μερικά ήταν πολύ κακά, αλλά υπήρχαν και άλλα που ήταν υπέροχα. Μου άρεσε πιο πολύ από όλα ο “Μυστικός Κήπος”. Ήταν γεμάτος μυστήριο. Το μυστήριο του δωματίου πίσω από την κλειστή πόρτα και το μυστήριο του κήπου πίσω από το μεγάλο τοίχο!»¹¹ Εδώ η Ματίλντα δηλώνει τις απόψεις της και κάνει κριτική στα παιδικά βιβλία. Οι κρίσεις βέβαια αυτές είναι κρίσεις του συγγραφέα-αφηγητή, ο οποίος, όπως θα φανεί και παρακάτω, χρησιμοποιεί τους ήρωες ως προσωπείο για να εκφράσει τις προσωπικές του ιδέες για τα λογοτεχνικά βιβλία και όχι μόνο. Το σπάνιο αναγνωστικό χάρισμα της Ματίλντα διευρύνεται λοιπόν παρακάτω για να συμπεριλάβει έργα κλασικά, τόσο της παιδικής όσο και της λογοτεχνίας των ενηλίκων. Διαβάζει σε ελάχιστο χρόνο τις *Μεγάλες Προσδοκίες* του Ντίκενς, το οποίο της αρέσει πολύ και ζητά να διαβάσει και άλλα βιβλία του ίδιου συγγραφέα, τον οποίο προτιμά ιδιαίτερα, κάτι που εκφράζει και την έμμεση προτίμηση του R. Dahl στον μεγάλο αυτόν Άγγλο κλασικό¹². Μέσα σε έξι εβδομάδες η Ματίλντα διαβάζει τα εξής βιβλία: *Νίκολας Νίκλεμπι* του Τσαρλς Ντίκενς, *Ολιβερ Τουίστ* του Τσαρλς Ντίκενς, *Τζέιν Έιρ* της Σάρλοτ Μπροντέ, *Περηφάνια και προκατάληψη* της Τζέιν Όστεν, *Η Τες ντ’ Ιμπερβίλ* του Τόμας Χάρντι,

*Κιμ του Ράντγιαρντ Κίπλινγκ, Ο αόρατος άνθρωπος του Χ. Τζ. Γουέλς, Ο γέρος και η θάλασσα του Έρνεστ Χέμινγουεϊ, Βουή κι Αντάρα του Γουίλιαμ Φόνκερ, Τα σταφύλια της οργής του Τζον Στάινμπεκ, Οι καλοί σύντροφοι του Τζ. Μπ. Πρίσλεϊ, Ο Βράχος του Μπράιτον του Γκράχαμ Γκριν, και Η φάρμα των ζώων του Τζορτζ Όργουελ*¹³.

Ο αφηγητής επισημαίνει ότι ήταν «ένας συγκλονιστικός κατάλογος που γέμισε την κυρία Φελπς με θαυμασμό και συγκίνηση». Ανάλογο θαυμασμό για τη μικρή ηρωίδα νιώθει και ο ίδιος ο αναγνώστης. Η ηρωίδα διατυπώνει μάλιστα ξανά τις απόψεις της για μερικά από τα βιβλία που διάβασε, οι οποίες απηχούν, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, τις απόψεις-κρίσεις του συγγραφέα-αφηγητή. «—Ο κύριος Χέμινγουεϊ λέει πολλά πράγματα που δεν καταλαβαίνω. Ιδιαίτερα για τους άνδρες και τις γυναίκες. Μα, παρ' όλα αυτά, μου άρεσε πολύ. Με τον τρόπο που τα διηγείται, νιώθω σαν να βρίσκομαι κι εγώ εκεί και να τα βλέπω την ώρα που συμβαίνουν»¹⁴. Η βιβλιοθηκάρια, η κυρία Φελπς, εκφράζει την άποψη ότι «ένας πολύ καλός συγγραφέας σε κάνει να αισθάνεσαι πάντα έτσι». Ο αφηγητής κλείνει το κεφάλαιο αυτό κάνοντας αναφορά στα νοερά ταξίδια και τους ήρωες που γνώριζε η Ματίλντα διαβάζοντας στην αναπαυτική της πολυθρόνα: «Τα βιβλία τη μετέφεραν σε καινούργιους κόσμους και της γνώριζαν καταπληκτικούς ανθρώπους που ζούσαν συναρπαστικές ζωές. Ταξίδεψε με παλιά ιστιοφόρα με τον Τζόζεφ Κόνραντ. Πήγε στην Αφρική με τον Έρνεστ Χέμινγουεϊ και στην Ινδία με τον Ράντγιαρντ Κίπλινγκ. Ταξίδεψε σ' ολόκληρο τον κόσμο, ενώ καθόταν στο μικρό της δωμάτιο, σ' ένα αγγλέζικο χωριό»¹⁵.

Μέσα από αυτό το κεφάλαιο ο αφηγητής «ζωγραφίζει» το «πορτρέτο» ενός κοριτσιού χαρισματικού, που σε πολύ μικρή ηλικία έχει διαβάσει ένα πλήθος λογοτεχνικών έργων, από τα καλύτερα και πλέον κλασικά της νεότερης λογοτεχνίας. Η πνευματική και νοητική ανάπτυξη της μικρής ηρωίδας αντιβαίνει τη λογική και ανατρέπει κάθε θεωρία ψυχολογίας για την εξελικτική ανάπτυξη των παιδιών. Στην περίπτωση μας η ηρωίδα δεν είναι απλώς μια αναγνώστρια —ή, καλύτερα, ακροάτρια— παιδικών βιβλίων, αφού τα παιδιά σε αυτή την ηλικία δεν έχουν πάει ακόμα σχολείο και δεν ξέρουν ανάγνωση. Δεν έχει καν το ρόλο του αναγνώστη-παίκτη, αν θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο του Appleyard, όπως αρμόζει στην ηλικία της¹⁶. Θα μπορούσαμε να την ονομάσουμε επαρκή αναγνώστη, δανειζόμενοι τον αντίστοιχο όρο από τη θεωρία της πρόσληψης, ή και αναγνώστη-διανοητή, ακόμα και ερμηνευτή, ρόλο που δίνει ο Appleyard στον ενήλικα. Όμως, ακόμα και αν ο αφηγητής πλάθει μια ηρωίδα με παράξενες, αδιανόητες για την ηλικία της ικανότητες, ο αναγνώστης οικειοποιείται αυτή την παράξενη μορφή, καθώς η

Ματίλντα διατηρεί την παιδική της ψυχή και παιδική της αφέλεια. Τελικά, στα μάτια του είναι απλώς ένα παιδί που αγαπά το διάβασμα. Ο συγγραφέας λοιπόν θέλει να τονίσει τη δύναμη της λογοτεχνικής ανάγνωσης, κάτι που το διατυπώνει καθαρά στις τελευταίες γραμμές του πρώτου κεφαλαίου, παρά τις υπερφυσικές δυνατότητες ενός παιδικού μυαλού.

Το αντίστοιχο κεφάλαιο έχει μεταφερθεί σχεδόν αυτούσιο στην ταινία, με εμφανείς όμως κάποιες διαφορές. Και εδώ ένας τριτοπρόσωπος αφηγητής μιλάει για την οικογένεια της Ματίλντα και για την ίδια, τονίζοντας ότι ήταν από πολύ μικρή ένα χαρισματικό παιδί, σε αντίθεση με τους βαρετούς και χαζούς γονείς της. Το σκηνικό μετατοπίζεται από το αγγλικό χωριό του βιβλίου σε μια αμερικάνικη επαρχία. Ας σημειωθεί ότι η ταινία είναι αμερικανικής παραγωγής. Στην ταινία προστίθενται βέβαια και άλλες λεπτομέρειες, όπως η ικανότητά της να μαγειρεύει και να ντύνεται. Η σκηνή, στην οποία η Ματίλντα ζητά ένα βιβλίο από τον πατέρα της είναι η ίδια, όπως και στο βιβλίο. Στη συνέχεια παρακολουθούμε τη μικρή Ματίλντα να πηγαίνει στη βιβλιοθήκη και να διαβάζει με μανία, λείπει ωστόσο ο κατάλογος των βιβλίων που υπάρχει στο βιβλίο, τα σχόλιά της για τον Ντίκενς και για άλλους συγγραφείς. Στην ταινία επίσης ο τριτοπρόσωπος αφηγητής κάνει το εξής σχόλιο για την ανάγνωση της μικρής ηρωίδας: *«Τα βιβλία έστελναν στη Ματίλντα μήνυμα παρηγοριάς. Δεν είσαι μόνη»*, και παρακάτω, όταν οι σχέσεις με την οικογένειά της γίνονται ανυπόφορες: *«Η Ματίλντα ήθελε ένα φίλο σαν τους καλούς ανθρώπους των βιβλίων της. Σκέφτηκε ότι οι δράκοι που μιλάνε και οι πριγκίπισσες ίσως υπάρχουν μόνο στα παραμύθια»*. Ο αφηγητής του βιβλίου δεν βλέπει την ανάγνωση σαν παρηγοριά στη μοναξιά της, μόλο που ο αναγνώστης θα μπορούσε έμμεσα να το συμπεράνει, αφού η Ματίλντα έμενε πολλές ώρες μόνη της και δεν είχε πώς να γεμίζει το χρόνο της, ενώ το τελευταίο σχόλιο δεν γίνεται καθόλου στο βιβλίο. Ένα σχόλιο απαισιόδοξο, που προσγειώνει το θεατή στη σκληρή πραγματικότητα.

Στα επόμενα κεφάλαια του βιβλίου σκιαγραφείται ακόμα βαθύτερα η εικόνα της μικρής ηρωίδας ως αναγνώστριας. Εδώ, η ικανότητα ανάγνωσης δεν αποτελεί απλώς ένα ιδιότυπο και αξιοπερίεργο γνώρισμά της, αλλά, πολύ περισσότερο, δρα καταλυτικά στις σχέσεις της με τα πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντός της (οικογένεια και σχολείο). Η δασκάλα της Ματίλντα ανακαλύπτει από την πρώτη κιόλας μέρα τις αναγνωστικές της ικανότητες και μένει άφωνη από τις γνώσεις της στα μαθηματικά και τη λογοτεχνία. Για να τη δοκιμάσει, της δίνει ένα σκωπτικό ποίημα και τη ρωτάει τι είδους ποίηση είναι αυτή. Η Ματίλντα αμέσως δίνει τη

σωστή απάντηση. Μάλιστα συνθέτει και η ίδια ένα ποίημα για τη δασκάλα της. Έτσι σιγά-σιγά δημιουργείται μια μυστική, θα λέγαμε, σχέση ανάμεσά τους, η οποία τροφοδοτείται από την κοινή τους φιλιαναγνωσία. Ο παρακάτω διάλογος είναι αποκαλυπτικός της σχέσης αυτής: «—Ποιος σ' έμαθε να διαβάζεις, Ματίλντα; ρώτησε η Δεσποινίς Χόνεϊ. —Μόνη μου έμαθα, Δεσποινίς Χόνεϊ. —Και έχεις διαβάσει κανένα βιβλίο, κανένα παιδικό βιβλίο, εννοώ; —Έχω διαβάσει όλα εκείνα που βρίσκονται στη δημόσια βιβλιοθήκη της Χάι Στριτ, Δεσποινίς Χόνεϊ. —Και σου άρεσαν; —Μερικά μου άρεσαν πολύ, άλλα όμως μου φάνηκαν ανιαρά. —Πες μου ένα που σου άρεσε. —Μου άρεσε “Το λιοντάρι, η Μάγισσα και η ντουλάπα”. Νομίζω πως ο κύριος Κ. Σ. Λιούις είναι ένας πολύ καλός συγγραφέας. Αλλά τα βιβλία του έχουν μια αδυναμία. Δεν έχουν αρκετά αστεία! —Έχεις δίκιο σ' αυτό, είπε η Δεσποινίς Χόνεϊ. —Το ίδιο συμβαίνει και με τα βιβλία του κυρίου Τόλκιν. —Νομίζεις πως όλα τα παιδικά βιβλία θα έπρεπε να είναι αστεία; —Έτσι νομίζω. Τα παιδιά δεν είναι τόσο σοβαρά όσο οι μεγάλοι και τους αρέσει να γελούν»¹⁷. Και παρακάτω: «Μου αρέσει πάρα πολύ ο Κάρολος Ντίκενς, είπε η Ματίλντα. Με κάνει πολύ να γελώ. Ιδιαίτερα ο κύριος Πίγκουικ». Εδώ η Ματίλντα συμπεριφέρεται πάλι σαν ένας επαρκής αναγνώστης, αντίθετα με την ηλικία της, εκφράζει ακόμα και τη γνώμη της για το πώς θα έπρεπε να είναι τα παιδικά βιβλία, η οποία απηχεί βέβαια τη γνώμη του συγγραφέα. Όσον αφορά τώρα την αντίστοιχη σκηνή στην ταινία, παρατηρείται ότι και σ' αυτήν η δασκάλα μένει άφωνη από την πρόωρη εξυπνάδα και τις γνώσεις της Ματίλντα. Τα παραπάνω όμως κομμάτια που εντοπίστηκαν στο βιβλίο απουσιάζουν από την ταινία. Αντί γι' αυτά υπάρχει ο εξής διάλογος ανάμεσα στη δασκάλα και τη Ματίλντα: «—Σ' αρέσει να διαβάζεις; —Λατρεύω το διάβασμα. Πιο πολύ Νταρς Τσίκενς. Τσαρλς Ντίκενς. Θα μπορούσα να τον διαβάζω κάθε μέρα. —Κι εγώ το ίδιο, απαντά η δασκάλα». Εδώ ο σεναριογράφος βάζει αυτόν τον αναγραμματισμό του ονόματος στο στόμα της Ματίλντα για να προκαλέσει το γέλιο, αλλά και για να τονίσει, θα λέγαμε, τη μικρή της ηλικία. Παρατηρείται επίσης ότι η φιλιαναγνωσία της Ματίλντα τονίζεται λιγότερο σ' αυτή τη σκηνή απ' ό,τι στο αντίστοιχο κεφάλαιο του βιβλίου.

Ενώ όμως η αγάπη για το διάβασμα ενώνει τη μικρή ηρωίδα με τη δασκάλα της, τη χωρίζει, αντιθέτως, με την αυστηρή και σκληρή διευθύντρια του σχολείου της. Η διευθύντρια, όπως αντιπαθεί κάθε παιδί έτσι αντιπαθεί και την ίδια τη Ματίλντα. Και φυσικά όχι μόνο δεν αναγνωρίζει τη φιλομάθεια και την εξυπνάδα της, αλλά την επιπλήττει για τις ικανότητές της και πιστεύει ότι απλώς της κάνει την «έξυπνη», αφού δεν μπορεί να πιστέψει ότι μια μαθήτρια της πρώτης δημοτικού μπορεί να ξέρει

τόσα πράγματα. Η ρήξη στη σχέση της ηρωίδας με τη διευθύντρια προκαλείται από την ανάγνωση λογοτεχνικών έργων της πρώτης. Σε μια επίσκεψη της διευθύντριας στην τάξη της Ματίλντα, δεν αργεί να προκληθεί ένταση μετά από τον παρακάτω διάλογο:

«(...) –Όταν θα έχεις διδάξει εδώ για τόσα χρόνια όσα εγώ, θα συνειδητοποιήσεις πως δεν έχει κανένα όφελος το να είσαι καλή με τα παιδιά. Διάβασε το “Νίκολας Νίκλεμπι”, δεσποινίς Χόνεϊ, του κυρίου Ντίκενς. Διάβασε για το θαυμάσιο κύριο Γουόκφορντ Σκουίρς, το διευθυντή του Ντοθμπόις Χολ. Ήξερε πώς να συμπεριφέρεται στα μικρά τέρατα (...). Ήξερε ακόμα πώς να χρησιμοποιεί τη βέργα (...). Υπέροχο αυτό το βιβλίο. Μα δεν πιστεύω πως όλα αυτά τα βλακόμετρα που έχουμε εδώ θα μπορέσουν να το διαβάσουν ποτέ (...). –Εγώ το έχω διαβάσει, είπε η Ματίλντα ήρεμα. (...) –Μου λες ψέματα, δεσποινίς μου! φώναξε η Τράντσμουλ, κοιτάζοντας τη Ματίλντα. Αμφιβάλλω αν υπάρχει έστω κι ένα μόνο παιδί σ’ όλο το σχολείο, που να έχει διαβάσει αυτό το βιβλίο. Και τώρα έρχεσαι εσύ, μια γαριδούλα που δεν έχει ακόμα βγει από το αυγό της, της πρώτης δημοτικού, και μου λες ένα τεράστιο ψέμα σαν κι αυτό!»¹⁸ Ο διάλογος αυτός είναι αποκαλυπτικός της στάσης της διευθύντριας απέναντι στα παιδιά αλλά και της ιδεολογίας που έχει για το ρόλο του δασκάλου. Η διευθύντρια εξυμνεί την καρικατούρα του διευθυντή στο έργο του Ντίκενς, κάτι που δεν ακούγεται περίεργο στα αυτιά του αναγνώστη, καθώς και εκείνη αντιπροσωπεύει την ίδια ακριβώς καρικατούρα. Ο συγγραφέας έχει επηρεαστεί φανερά από τα έργα του Ντίκενς και ενσυνείδητα το δηλώνει αυτό στο συγκεκριμένο μυθιστόρημα, στο οποίο ουσιαστικά γελοιοποιεί το θεσμό του σχολείου και της οικογένειας και εξυψώνει την ανάγνωση μέσα από ένα μικρό, χαρισματικό κορίτσι. Ας σημειωθεί ότι η αντίστοιχη σκηνή δεν υπάρχει στην ταινία. Γενικότερα, όπως παρατηρείται από τη μέχρι τώρα προσέγγιση, λείπουν από την ταινία τα σημεία που αναφέρονται στα λογοτεχνικά έργα και κυρίως εκείνα του μεγάλου Άγγλου συγγραφέα Ντίκενς.

2.2. Η λειτουργία της ανάγνωσης μέσα από τη συγκριτική μελέτη του μυθιστορήματος και της ταινίας

Όπως σημειώθηκε και στην παραπάνω μελέτη, η ταινία διαφέρει σημαντικά από το μυθιστόρημα στον τρόπο παρουσίασης και νοηματοδότησης της ανάγνωσης. Λείπει ο κατάλογος των βιβλίων που διαβάζει η μικρή ηρωίδα, καθώς και τα σχόλιά της για συγκεκριμένα βιβλία. Αντίθετα, στη μέση περίπου της ταινίας και στο τέλος

εμφανίζεται η ηρωίδα να διαβάζει το *Μόμπι-Ντικ* του Χ. Μέλβιλ. Αυτό εξηγείται πιθανόν από το γεγονός ότι η ταινία είναι αμερικανικής παραγωγής (Χόλιγουντ) και γι' αυτό ο σεναριογράφος χρησιμοποιεί ονόματα συγγραφέων που είναι γνωστά στο αμερικανικό κοινό.

Στην ταινία η ανάγνωση προβάλλεται σαν παρηγοριά στη μοναξιά της ηρωίδας και καταλήγει να μεταδώσει ένα απαισιόδοξο μήνυμα: οι ήρωες των βιβλίων υπάρχουν μόνο στη φαντασία μας. Η ζωή είναι πεζή, διαφορετική. Το νόημα της ανάγνωσης δεν είναι όμως το ίδιο στο βιβλίο. Πουθενά δεν αναφέρεται η μοναξιά της Ματίλντα. Τονίζεται, βέβαια, η διαφυγή της από την πραγματικότητα μέσα από την ανάγνωση βιβλίων. Αλλά η ανάγνωση παίρνει το νόημα της απόλαυσης, του ταξιδιού σε κόσμους που η ίδια δεν θα μπορούσε αλλιώς να γνωρίσει. Η ανάγνωση, σύμφωνα με τον παντογνώστη αφηγητή, διεύρυνε τους ορίζοντές της. Εδώ ακριβώς περικλείεται το νόημα που ο συγγραφέας επιλέγει να της δώσει. Η ανάγνωση κάνει τον άνθρωπο ανοιχτόμυαλο, καλλιεργεί τη φαντασία του, τον κάνει πνευματικό. Λαμπρό παράδειγμα η ίδια η ηρωίδα, η οποία διαθέτει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά ενός ισορροπημένου και πνευματικού ανθρώπου. Επίσης, στην ταινία λείπουν οι συχνές αναφορές στο όνομα και κυρίως στα έργα του Ντίκενς, αν και προβάλλεται ως ο συνδετικός κρίκος στη σχέση της Ματίλντας με τη δασκάλα της, αφού είναι ο αγαπημένος τους συγγραφέας. Ολόκληροι διάλογοι πάνω στα έργα του απουσιάζουν όμως από την ταινία, όπως ο διάλογος της Ματίλντα με τη διευθύντρια για το βιβλίο του *Νίκολας Νίκλεμπι*, ο οποίος αισθητοποιεί ακόμα περισσότερο τη γελοιογραφική μορφή της σκληρής διευθύντριας. Αξίζει ακόμα να σημειωθεί ότι η φιλιαναγνωσία της ηρωίδας προβάλλεται σε αρκετά σημεία του κειμένου και όχι μόνο στο πρώτο κεφάλαιο με τον τίτλο «Η Βιβλιοφάγος». Η ανάγνωση σε πολλά σημεία προωθεί την πλοκή, κυρίως μέσα από τους αποκαλυπτικούς διαλόγους, όπως αναλύθηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Στην ταινία η φιλιαναγνωσία της ηρωίδας εντοπίζεται μόνο στο πρώτο μέρος. Στη συνέχεια προβάλλεται περισσότερο η δύναμή της να κινεί αντικείμενα. Μάλιστα, στην ταινία η Ματίλντα κάνει περισσότερα μαγικά απ' ό,τι το βιβλίο, ενώ τα οπτικά εφέ, ο δυνατός φωτισμός και τα ζωντανά χρώματα κυριαρχούν δηλώνοντας έτσι τη χολιγουντιανή προέλευσή της. Στο τέλος του βιβλίου η Ματίλντα χάνει οριστικά τις μαγικές της ικανότητες γιατί, όπως εξηγεί η δασκάλα της, τώρα πια βρίσκεται σε μεγαλύτερη τάξη και έχει να συναγωνιστεί παιδιά ωριμότερα από την πρώτη δημοτικού. Έτσι, η ενέργεια του μυαλού της καταναλώνεται στις διανοητικές της προσπάθειες, ενώ πριν δεν έβρισκε διέξοδο και διοχετευόταν σε υπερφυσικές

ενέργειες. Στο τέλος όμως της ταινίας η Ματίλντα συνεχίζει να κάνει μαγικά, μεταφέροντας ένα βιβλίο από τη βιβλιοθήκη στα χέρια της. Αυτό γίνεται για λόγους εντυπωσιασμού των μικρών, κυρίως, θεατών.

2. Επίλογος: Συμπεράσματα

Παραπάνω επιχειρήθηκε η σκιαγράφιση του ήρωα ως αναγνώστη λογοτεχνικών έργων με κύριο στόχο την ανίχνευση της λειτουργίας της ανάγνωσης στο μυθιστόρημα και την κινηματογραφική του μεταφορά. Διαπιστώσαμε ότι ο ρόλος της ανάγνωσης είναι περισσότερο σημαντικός και καθοριστικός για την ηρωίδα στο μυθιστόρημα από ό,τι είναι στην ταινία. Ωστόσο, η φιλαναγνωσία και φιλομάθειά της αναδεικνύονται και στα δύο μέσα. Το μυθιστόρημα είναι όμως περισσότερο «λογοτεχνικό», ενώ η ταινία στοχεύει απλώς στη διασκέδαση του μικρού και του ενήλικα θεατή, δίχως να ενδιαφέρεται να του μεταδώσει κάποια άποψη για τα βιβλία ή να τον προβληματίσει πάνω σε σοβαρότερα θέματα, όπως είναι ο θεσμός του σχολείου, έτσι όπως προβάλλεται από την καρικατούρα της «αντιπαιδαγωγικής» διευθύντριας. Πάντως, όποια και αν είναι τα παρόντα συμπεράσματα, οφείλουμε να τονίσουμε ότι μέσα από τη συγκριτική μελέτη λογοτεχνικών κειμένων με τις κινηματογραφικές τους μεταφορές φτάνουμε σε σημαντικά συμπεράσματα γύρω από την πρόθεση της ταινίας σε σχέση με τη λογοτεχνική της πηγή. Η συγκριτική μελέτη δίνει αφορμή για περαιτέρω διερεύνηση και καθώς είναι αρκετά εύχρηστη, μπορεί να χρησιμεύσει στην κινηματογραφική εκπαίδευση των νέων ή να συμπληρώσει το μάθημα της λογοτεχνίας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της διαθεματικότητας, που τα νέα προγράμματα σπουδών προωθούν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για έναν ορισμό του όρου «ανάγνωση», βλ. Ζερβού, Α. (1996), «Ο συγγραφέας, ο ήρωας και ο αναγνώστης: το παιχνίδι της εναλλαγής των αναγνώσεων στην παιδική λογοτεχνία», *Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας*, 11, σ. 11.
2. Για ποιους λόγους ο ήρωας διαβάζει, βλ. το άρθρο του Γ. Παπαντωνάκη (2005), «Ο μυθιστορηματικός ήρωας ως αναγνώστης», *Διαδρομές*, 5, σσ. 17-27. Εδώ ο συγγραφέας προσεγγίζει αρκετές περιπτώσεις ηρώων-αναγνωστών σε ελληνικά παιδικά μυθιστορήματα.
3. Βλ. Ζερβού, Α. (1996), «Ο συγγραφέας, ο ήρωας και ο αναγνώστης: το παιχνίδι της εναλλαγής των αναγνώσεων στην παιδική λογοτεχνία», *Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας*, 11, σ. 11.
4. Βλ. Κακλαμανίδου, Ρ. (2006), *Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο*, Αιγόκερως, σ. 44. Βλ. επίσης, Cartmell, D. & Whelehan, I. (1999), *Adaptations. From text to screen, screen to text*, Routledge, σσ. 9-11.
5. *Ο.π.*, σσ. 52-54
6. *Ο.π.*, σσ. 54-57.
7. *Ο.π.*, σ. 38.

8. *Ο.π.*, σ. 39. Η μετάθεση, όπου το λογοτεχνικό έργο μεταφέρεται στη μεγάλη οθόνη με ελάχιστη έκδηλη επέμβαση. Το σχόλιο, όπου το λογοτεχνικό έργο μεταλλάσσεται ηθελημένα ή αθέλητα, με αλλαγές στο τέλος, μετατόπιση της δράσης σε διαφορετική χρονική περίοδο, κ.ά. Η αναλογία, όπου οι ταινίες ελάχιστα θυμίζουν τη λογοτεχνική τους προέλευση.
9. Dahl, R. (2006), *Ματίλντα*, μτφρ. Κ. Κοντολέων, Ψυχογιός, σ. 16.
10. *Ο.π.*, σ. 18.
11. *Ο.π.*, σ. 20.
12. Υπενθυμίζεται ότι ο R. Dahl είναι Άγγλος και τα βιβλία του είναι γεμάτα από το γνωστό αγγλικό χιούμορ των Άγγλων κλασικών. Οι γονείς, το σχολείο και η διευθύντρια είναι καρικατούρες των αντίστοιχων θεσμών, όπως τις βρίσκουμε και στον Dickens.
13. Dahl, R. (2006), *Ματίλντα*, μτφρ. Κ. Κοντολέων, Ψυχογιός, σ. 24.
14. *Ο.π.*, σ. 25.
15. *Ο.π.*, σσ. 26-28.
16. Σύμφωνα με τον Appleyard, «το παιδί της προσχολικής ηλικίας που δεν είναι ακόμα αναγνώστης, αλλά ακροατής, είναι ένας αναγνώστης-παίκτης. Μαθαίνει να παίζει με σιγουριά σε έναν φανταστικό κόσμο όπου αντικατοπτρίζονται πραγματικότητες, φόβοι και επιθυμίες σε μορφές που το παιδί σταδιακά μαθαίνει να ξεχωρίζει και να ελέγχει». Βλ. Appleyard, S. J. (1990), *Becoming a Reader: the experience of fiction from childhood to adulthood*, Cambridge University Press, και Καρπόζηλου, Μ., *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*, Καστανιώτης, 6η έκδοση, σσ. 38-39.
17. Dahl, R. (2006), *Ματίλντα*, μτφρ. Κ. Κοντολέων, Ψυχογιός, σσ. 91-92.
18. *Ο.π.*, σσ. 172-174.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Appleyard, S. J. (1990), *Becoming a Reader: the experience of fiction from childhood to adulthood*, Cambridge University Press.
- Cartmell, D. & Whelehan, I. (1999), *Adaptations. From text to screen, screen to text*, Routledge.
- Dahl, R. (2006), *Ματίλντα*, μτφρ. Κ. Κοντολέων, Ψυχογιός.
- Ζερβού, Α. (1996), «Ο συγγραφέας, ο ήρωας και ο αναγνώστης: το παιχνίδι της εναλλαγής των αναγνώσεων στην παιδική λογοτεχνία», *Επιθεώρηση παιδικής λογοτεχνίας*, 11.
- Κακλαμανίδου, Δ. (2006), *Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο*, Αιγόκερως.
- Καρπόζηλου, Μ., *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*, Καστανιώτης, 6η έκδοση.
- Παπαντωνάκης, Γ. (2005), «Ο μυθιστορηματικός ήρωας ως αναγνώστης», *Διαδρομές*, τχ. 5.

ΦΙΛΜΟΓΡΑΦΙΑ

Matilda (1996)

Σκηνοθέτης: Danny DeVito

Εταιρεία Παραγωγής: TriStar Pictures

Σενάριο: Roald Dahl (μυθιστόρημα), Nicholas Kazan, Robin Swicord

Διανομή ρόλων: Mara Wilson (Matilda), Danny DeVito, Rhea Perlman, Embeth Davidtz, Pam

Ferris, Brian Levinson

Διάρκεια: 95 λεπτά

Η μεταφορά λογοτεχνικών κειμένων στον κινηματογράφο: Ζητήματα και μεθοδολογία προσέγγισης

A. Το ζήτημα της μεταφοράς

Όταν ένα λογοτεχνικό έργο μεταφέρεται στον κινηματογράφο, αναπόφευκτα συμβαίνουν αλλαγές και μετατροπές, καθώς οι δύο τέχνες χρησιμοποιούν διαφορετική γλώσσα και κατά συνέπεια διαφορετικά εκφραστικά μέσα στην αφήγηση των ιστοριών τους. Καταρχήν, το «υλικό» του κινηματογράφου είναι η εικόνα, ενώ της λογοτεχνίας η γλώσσα. «Μια εικόνα στη λογοτεχνία», όπως επισημαίνει ο σκηνοθέτης Δ. Σπύρου σε συνέντευξη που παραχώρησε στη γράφουσα, «μπορεί να «λέει» πάρα πολλά πράγματα, αλλά αν μεταφερθεί αυτούσια στον κινηματογράφο να μη «λέει» τίποτα». «Η δουλειά του σκηνοθέτη είναι να ψάξει να βρει τα αντίστοιχα στην ταινία, να αναζητήσει άλλα εργαλεία για να περάσει το πνεύμα του βιβλίου».¹ Οι αναπόφευκτες επεμβάσεις του σεναριογράφου πάνω στο λογοτεχνικό έργο αφορούν στη διάρκεια, την επιλογή, αφαίρεση και συμπύκνωση προσώπων και καταστάσεων.² Όλες αυτές οι επεμβάσεις φέρνουν στο προσκήνιο το πολυσυζητημένο ζήτημα της πιστότητας στο πρωτότυπο. Κατά πόσο δηλαδή η ταινία έμεινε πιστή στην ατμόσφαιρα, στα πρόσωπα και στα «πιστεύω» του συγγραφέα ή αντιθέτως σε ποιο βαθμό τα «πρόδωσε», αντιμετώπισε κριτικά το λογοτεχνικό κείμενο για να αποτελέσει μια ελεύθερη διασκευή του.³ Το παράδοξο όμως είναι ότι όσο το κριτήριο της πιστότητας θεωρείται σημαντικό για την επιτυχία μιας ταινίας τόσο περισσότερο η ίδια ψέγεται και κατακρίνεται, αν έμεινε πιστή σ' αυτό. Όλοι σχεδόν οι κινηματογραφιστές και οι μελετητές του κινηματογράφου υποστηρίζουν ότι οι καλές ταινίες που κατάγονται από λογοτεχνικά έργα στηρίχτηκαν στην «απιστία» τους προς το πρωτότυπο, επιχείρησαν δηλαδή μια ελεύθερη διασκευή του.⁴ Την ίδια άποψη εκφράζει και ο Δ. Σπύρου στην παραπάνω συνέντευξη, όπου αναφέρει ότι: «Όσο πιο πολύ προδώσει το βιβλίο (ο σκηνοθέτης), τόσο πιο πολύ πιστός θα' ναι σ' αυτό. Αν θελήσει να μείνει πιστός σε μια άλλη γλώσσα θα' ναι αποτυχία».⁵ Οπότε το ζήτημα της πιστότητας είναι ουσιαστικά ένα ψευδοπρόβλημα.⁶ Από την άλλη πλευρά βέβαια, σχεδόν πάντα οι συγγραφείς αντιδρούν αρνητικά όταν τα έργα τους μεταφέρονται στον κινηματογράφο, ενώ οι αναγνώστες συγκρίνουν συνειρμικά το βιβλίο που διάβασαν με τη μεταφορά του στη μεγάλη οθόνη, κρίνοντας αρνητικά τη δεύτερη εκδοχή.⁷ Σχετικά με το ζήτημα της πιστότητας είναι σημαντικό να λάβουμε

υπόψη ότι και ο σκηνοθέτης είναι πρωταρχικά ένας αναγνώστης του λογοτεχνικού κειμένου, ο οποίος κατά τη διαδικασία της ανάγνωσης φαντάστηκε και εντόπισε διαφορετικά πράγματα από ότι ο συγγραφέας και θέλησε στη συνέχεια να τα μεταφέρει στην ταινία του. Συνεπώς είναι λάθος να τον κατηγορούμε για απιστία στο πρωτότυπο, γιατί ουσιαστικά μοιάζει σα να κατηγορούμε κάθε μεμονωμένο αναγνώστη για τη δική του προσωπική ανάγνωση, αγνοώντας ότι το κείμενο από τη στιγμή που εγκαταλείπεται από το συγγραφέα του, προσλαμβάνει διαφορετικές ερμηνείες και νοηματοδοτήσεις από εκείνες που ο ίδιος φαντάστηκε ή είχε στο μυαλό του κατά τη συγγραφή.⁸

Το ζήτημα ωστόσο της μεταφοράς οφείλουμε να το δούμε ευρύτερα ενταγμένο στη συζήτηση γύρω από τη σχέση λογοτεχνίας και κινηματογράφου. Οι μελετητές και των δύο τεχνών, οι κινηματογραφιστές και όσοι ασχολούνται επαγγελματικά με τον κινηματογράφο έχουν καταπιαστεί με αυτή τη σχέση, αναλύοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές τους. Επισημαίνονται κυρίως οι εξωτερικές διαφορές τους, όπως: διαφορές στον τρόπο παραγωγής και εμπορευματοποίησης, το κόστος, τον τρόπο δουλειάς του δημιουργού, την έννοια της χρονικότητας⁹ της ανάγνωσης-θέασης, το κοινό και τον τρόπο πρόσληψης του κάθε έργου.¹⁰ Αναφέρονται επίσης σε εσωτερικές-δομικές διαφορές όπως: διαφορές στο χώρο και το χρόνο, την απόδοση της εσωτερικότητας των χαρακτήρων,¹¹ τις εικόνες,¹² τη γλώσσα και τη δομή.¹³ Δεν είναι λίγοι βέβαια και εκείνοι που εκφράζουν τη δυσπιστία τους απέναντι στην ύπαρξη οποιασδήποτε σχέσης μεταξύ των δύο τεχνών, καθώς τις θεωρούν ως δύο εντελώς αυτόνομες και ανεξάρτητες μορφές έκφρασης. Ο συγγραφέας, σεναριογράφος και σκηνοθέτης Αλαίν Ρομπ-Γκριγιέ τονίζει ότι η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος είναι δύο ανεξάρτητα είδη και θεωρεί παράλογο να κάνεις μια ταινία πάνω σ' ένα μυθιστόρημα. Ο ίδιος δε σκέφτηκε ποτέ να κάνει ταινία ένα από τα βιβλία του.¹⁴ Τέτοιες απόψεις θεωρούμε όμως ότι είναι ακραίες, καθώς σύμφωνα με τη θεωρία της διακειμενικότητας οι διάφορες μορφές τέχνης είναι δυνατόν να επικοινωνούν μεταξύ τους με ποικίλους τρόπους και να δανείζονται ελεύθερα στοιχεία η μια από την άλλη. Οι δύο τέχνες, όσο διαφορετικές και αν είναι μεταξύ τους, βρίσκονται σε ένα συνεχή διάλογο και αναπτύσσουν μια σχέση αποχωρισμού και συνάντησης¹⁵ παρά αποκλεισμού και απόλυτου διαχωρισμού.

Η συνάντηση των δύο τεχνών επιτελείται με διάλογο την αφήγηση, καθώς και οι δύο είναι κατεξοχήν τέχνες αφηγηματικές.¹⁶ Είναι γνωστό ότι ο αφηγηματικός

κινηματογράφος δανείζεται πολλά εκφραστικά μέσα από τη λογοτεχνία. Οι μελετητές και θεωρητικοί, ορθά κατά τη γνώμη μας, στηρίχτηκαν στον αφηγηματικό κώδικα για να παράγουν ένα γόνιμο διάλογο μεταξύ των δύο τεχνών και για να αποφύγουν τη «στείρα» κατά την άποψή μας συζήτηση γύρω από τις ομοιότητες και τις διαφορές τους και ακόμα περισσότερο γύρω από το ζήτημα της πιστότητας της ταινίας στο λογοτεχνικό κείμενο. Έτσι αναπτύχθηκε ένα θεωρητικό πλαίσιο βασισμένο στη θεωρία της αφήγησης, η οποία παρέχει τα μεθοδολογικά εργαλεία για τη συγκριτική ανάλυση της ταινίας με τη λογοτεχνική της πηγή. Τέτοιες αναλύσεις επιχειρούν κυρίως ο μελετητές των αγγλοσαξονικών πανεπιστημίων με σκοπό τη διερεύνηση των αλλαγών που πραγματοποιούνται κατά τη μεταφορά και την εξήγηση των μηχανισμών της.¹⁷ Στην Ελλάδα δεν υπάρχει μια αντίστοιχη πλήρης βιβλιογραφία, αλλά μόνο σκόρπια άρθρα και μελέτες, τα οποία θεωρούνται ωστόσο πολύ σημαντικά για να εισάγουν τον Έλληνα μελετητή στη συγκριτική ανάλυση κινηματογράφου και λογοτεχνίας.¹⁸ Κατά τη διάρκεια της αναζήτησης μας στην ελληνική βιβλιογραφία, ανιχνεύσαμε μια πρώτη απόπειρα μεταφοράς στην Ελλάδα των παραπάνω θεωρητικών προσεγγίσεων σε μια ολοκληρωμένη και αρκετά κατατοπιστική μελέτη προερχόμενη από τις κινηματογραφικές σπουδές, το βιβλίο της Δέσποινας Κακλαμανίδου, Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο.

B. Μεθοδολογικά εργαλεία

Για τη μελέτη της ταινίας με τη λογοτεχνική της πηγή, έχει αναπτυχθεί η συγκριτική αφηγηματολογία, η οποία δανείζεται εργαλεία από το μοντέλο του Genette για να συγκρίνει ό,τι πραγματικά είναι συγκρίσιμο στις δύο τέχνες, χωρίς να θεωρεί το γραπτό λόγο ως μέτρο για τη σύγκριση με την εικόνα. Η συγκριτική αφηγηματολογία ορμόμενη από την έννοια της αφηγηματικής πράξης¹⁹ του Genette, στην οποία είναι δυνατόν να απουσιάζει η γλωσσική εκφορά,²⁰ εφαρμόζει τις κατηγορίες του αφηγητή, της οπτικής γωνίας και της εστίασης στη σύγκριση ταινίας και κειμένου,²¹ ενώ για τις ανάγκες της φιλικής εξέτασης εισάγει και την ακουστική εστίαση, ηχοεστίαση κατά τον Jost, για να αποδώσει τα διάφορα είδη ακουστικής εστίασης ως προς τη σχέση αφηγητή-ήρωα και ήχου-οπτικών συμφραζομένων.²² Από την άλλη, οι αγγλοσάξονες μελετητές, εκτός από τις κατηγορίες του Genette, υιοθετούν τις αφηγηματικές λειτουργίες του R. Barthes, για να μελετήσουν ποιες από αυτές μεταφέρονται άμεσα στον κινηματογράφο και ποιες όχι.

Οι αφηγηματικές λειτουργίες είναι: α. οι κύριες λειτουργίες που περιλαμβάνουν α.1. τις πρωτεύουσες λειτουργίες και α.2. τους καταλύτες. Οι λειτουργίες αυτές αναφέρονται στη δράση και στα γεγονότα που προωθούν την ιστορία και μεταφέρονται άμεσα στον κινηματογράφο. Οι δεύτερες είναι: β. οι ενδείκτες που περιλαμβάνουν β.1. τους κύριους ενδείκτες και β.2. τους πληροφοριοδότες. Οι κύριοι ενδείκτες αναφέρονται στις ψυχολογικές καταστάσεις, στο χαρακτήρα του ήρωα και στην ατμόσφαιρα του βιβλίου και δεν μπορούν να μεταφερθούν άμεσα στην ταινία, αλλά πρέπει να προσαρμοστούν στο νέο μέσο. Οι πληροφοριοδότες περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα πρόσωπα και τους ήρωες (ονόματα, ηλικία, επάγγελμα κτλ.) και μεταφέρονται άμεσα στην ταινία.²³

Όσον αφορά το πολυσυζητημένο ζήτημα της πιστότητας της ταινίας στο μυθιστόρημα, το οποίο θέτουν οι θεατές αλλά και αρκετοί μελετητές, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό εξαλείφεται από τις τρεις κατηγορίες των κινηματογραφικών μεταφορών του G. Wagner. Οι κατηγορίες αυτές είναι, όπως μας τις γνωστοποιεί η Δέσποινα Κακλαμανίδου: η μετάθεση, όπου το λογοτεχνικό κείμενο μεταφέρεται στη μεγάλη οθόνη με ελάχιστη έκδηλη παρέμβαση. [...]Το σχόλιο, όπου το λογοτεχνικό έργο μεταλλάσσεται ηθελημένα ή αθέλητα, με αλλαγές στο τέλος, μετατόπιση της δράσης σε διαφορετική χρονική περίοδο, κ.α. [...] Η αναλογία, όπου οι ταινίες ελάχιστα θυμίζουν τη λογοτεχνική τους προέλευση (Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο, σ. 39).

Βλέπουμε λοιπόν ότι η επιστήμη της αφηγηματολογίας και οι θεωρητικές προσεγγίσεις των μελετητών του κινηματογράφου μας έδωσαν εργαλεία κατάλληλα για μια προσπάθεια μελέτης της κινηματογραφικής μεταφοράς λογοτεχνικών έργων, εξαλείφοντας το κριτήριο της πιστότητας στο κείμενο, το οποίο τελικά δεν αποτελεί κριτήριο για την επιτυχία ή όχι της ταινίας σε σχέση με αυτό.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Συνέντευξη με Δημήτρη Σπύρου στη γράφουσα στις 24.3.2007.
2. Βλ. Μάκης Μωραΐτης, Το μυθιστόρημα στον κινηματογράφο, επιλογή κειμένων, (εισαγωγή-μετάφραση. Μ. Μωραΐτης), Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1990, σ. 14.
3. ό.π., σσ. 13-15.
4. Βλ. Δημήτρης Χαρίτος, «Η πιστή μεταφορά», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά). τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 117-122, κυρίως τη σ. 122.

5. Συνέντευξη με Δημήτρη Σπύρου στη γράφουσα στις 24.3.2007.
6. Βλ. Συζήτηση Αντώνη Κόκκινου και Τάσου Γουδέλη, «Λογοτεχνία και κινηματογράφος», περ. Το Δέντρο, , (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά). τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 61-66.
7. Βλ. Αλέξης Ζήρας, «Όψεις της αναγνωσιμότητας του κινηματογράφου» περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά). τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σ. 42.
8. ό.π., σ. 43-45. Στο άρθρο αυτό ο συγγραφέας υποστηρίζει, πολύ εύστοχα κατά τη γνώμη μας, ότι «η φιλική ανάγνωση δεν είναι απλώς μια καινούρια οπτική, αλλά μια αναδημιουργία, μια αναδιάταξη του (λογοτεχνικού) έργου». Για τον σκηνοθέτη-αναγνώστη δεσ ακόμα στο ίδιο τεύχος τη συζήτηση Αντώνη Κόκκινου και Τάσου Γουδέλη, «Λογοτεχνία και κινηματογράφος», σ. 64.
9. βλ. Δημοσθένης Αγραφιώτης, «Ζητήματα χρόνου στην ανάγνωση (κειμένων) και στη θέαση (ταινιών), περ. Το Δέντρο , (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά), τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 7-12.
10. Βλ. Δέσποινα Κακλαμανίδου, Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο, Αιγόκερως, Αθήνα, 2006, σσ. 18-21. Για την πρόσληψη του λογοτεχνικού και κινηματογραφικού έργου, εξαιρετικά ενδιαφέροντα είναι η άποψη της Τόνιας Μαρκετάκη η οποία θεωρεί ότι «ο αναγνώστης της λογοτεχνίας είναι περισσότερο ελεύθερος, καθώς δε δεσμεύεται η φαντασία του, απ' ότι είναι ο θεατής μιας ταινίας, που αναγκαστικά εγκλωβίζεται στις εικόνες που ο κινηματογραφιστής έχει επιλέξει». Βλ. Τόνια Μαρκετάκη, «Η «ελευθερία» της λογοτεχνίας και ο «φασισμός» του θεάματος», περ. Η Λέξη, τ.χ. 96, Ιούλ-Αύγ. 1990, σσ. 528-529. Βλ. επίσης στο ίδιο τεύχος Δημήτρης Μαυρίκιος, «Ο θεατής-αναγνώστης», σσ. 524-526.
11. Βλ. Αλέξης Ζήρας, «Όψεις της αναγνωσιμότητας του κινηματογράφου» περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά). τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σ. 44.
12. Βλ. Γιώργος Διζικιρίκης, «Λογοτεχνία και κινηματογράφος», περ. Διαβάζω (αφιέρωμα λογοτεχνία και κινηματογράφος), τ.χ. 75, 1983, σσ. 17-19.
13. Ο Νίκος Κολοβός παρατηρεί ότι «η δομή στη λογοτεχνία είναι αφηγηματική, ενώ στον κινηματογράφο αναπαραστατική, η αφηγηματικότητά του επακολούθησε». βλ. Νίκος Κολοβός, «Λογοτεχνική γλώσσα και κινηματογραφικό λεκτικό», περ. Η Λέξη, τ.χ. 96, Ιούλ-Αύγ. 1990, σσ. 474-476.
14. Βλ. Συνέντευξη με Αλαίν Ρομπ-Γκριγιέ, «Δύο δραστηριότητες εντελώς ανεξάρτητες η μια απ' την άλλη», (μετ. Άντα Κάττουλα), περ. Διαβάζω (αφιέρωμα λογοτεχνία και κινηματογράφος), τ.χ. 75, 1983, σσ. 51-54.

15. Βλ. Μαρία Γαβαλά, «Λέξη, λέξη-πλάνο, πλάνο», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά). τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σ. 31.
16. Βλ. Αλέξης Ζήρας, «Όψεις της αναγνωσιμότητας του κινηματογράφου» περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά). τ.χ. 127-128, Ιουλ.-Σεπτ. 2003, σ. 41.
17. Βλ. Deborah Cartmell-Imelda Whelehan, *Adaptations. From text to screen, screen to text*, Routledge, London and New York, 1999, pp. 9-10.
18. Πρόκειται κυρίως για το άρθρο του Γιάννη Λεοντάρη, «Ρόλοι και λειτουργίες του αφηγητή στη λογοτεχνική και την κινηματογραφική αφήγηση: Πρώτα στοιχεία για μια εισαγωγή στη συγκριτική αφηγηματολογία», Περ. Σύγκριση, τ.χ. 12, 2001, σσ. 160-171. Στις παρυφές μιας ανάλογης μελέτης βρίσκεται και το κεφάλαιο «Ερμηνευτικές προτάσεις για την τηλεοπτική πρόσληψη της ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας» βλ. Ζαχαρίας Σιαφλέκης, *Συγκρητισμός και ιστορία της λογοτεχνίας*, Β' έκδοση, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1988, σσ. 178-196.
19. Και ο κινηματογράφος, εφόσον παράγει μια ιστορία μέσω της χρονικής διαδοχής, θεωρείται ότι αποτελεί ένα αφηγηματικό σχήμα, άρα μπορούν και σε αυτόν να εντοπιστούν αφηγηματικές λειτουργίες. Βλ. Δέσποινα Κακλαμανίδου, *Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο*, Αιγόκερως, Αθήνα, 2006, σ. 33.
20. βλ. Γιάννης Λεοντάρης, «Ρόλοι και λειτουργίες του αφηγητή στη λογοτεχνική και την κινηματογραφική αφήγηση: Πρώτα στοιχεία για μια εισαγωγή στη συγκριτική αφηγηματολογία», Περ. Σύγκριση, τ.χ. 12, 2001, σ. 160-161.
21. Μια αποσαφήνιση των κατηγοριών αυτών για την ανάλυση του φιλικού κειμένου μας δίνει ο S. Chatman στο *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1978.
22. ό.π., σσ. 168-169.
23. Βλ. Deborah Cartmell-Imelda Whelehan, *Adaptations. From text to screen, screen to text*, Routledge, London and New York, 1999, pp 9-10 & Δέσποινα Κακλαμανίδου, *Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο*, Αιγόκερως, Αθήνα, 2006, σσ. 37-38.

Γ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγραφιώτης Δ., «Ζητήματα χρόνου στην ανάγνωση (κειμένων) και στη θέαση (ταινιών)», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα λογοτεχνία-σινεμά), τ.χ. 127-128, Ιούλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 7-12.

2. Γαβαλά Μ., «Λέξη, λέξη-πλάνο, πλάνο», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα λογοτεχνία-σινεμά), τ.χ. 127-128, Ιούλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 30-33.
3. Cartmell D.-Whelehan I., Adaptations. From text to screen, screen to text, Routledge, London and New York, 1999.
4. Chatman S., Story and Discourse. Narrative Structure in fiction and Film, Cornell University Press, Ithaka and London, 1978.
5. Διζικιρίκης Γ., «Λογοτεχνία και κινηματογράφος», περ. Διαβάζω, (αφιέρωμα λογοτεχνία και κινηματογράφος), τ.χ. 75, σσ. 17-21.
6. Ζήρας Α., «Όψεις της αναγνωσιμότητας του κινηματογράφου», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα λογοτεχνία-σινεμά), τ.χ. 127-128, Ιούλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 39-45.
7. Κακλαμανίδου Δ., Όταν το μυθιστόρημα συνάντησε τον κινηματογράφο, Αιγόκερως, Αθήνα, 2006.
8. Κάττουλα Α. (μετ.) «Συνέντευξη με Αλαίν Ρομπ-Γκριγιέ, Δύο δραστηριότητες ανεξάρτητες η μια απ' την άλλη», περ. Διαβάζω (αφιέρωμα λογοτεχνία και κινηματογράφος), τ.χ. 75, 1983, σσ. 51-54.
9. Κόκκινος Α.-Γουδέλης Τ., «Λογοτεχνία και κινηματογράφος», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά), τ.χ. 127-128, Ιούλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 61-66.
10. Κολοβός Ν., «Λογοτεχνική γλώσσα και κινηματογραφικό λεκτικό», περ. Η Λέξη, τ.χ. 96, Ιούλ.-Αύγ. 1990, σσ. 473-488.
11. Λεοντάρης Γ., «Ρόλοι και λειτουργίες του αφηγητή στη λογοτεχνική και την κινηματογραφική αφήγηση: πρώτα στοιχεία για μια εισαγωγή στη συγκριτική αφηγηματολογία», περ. Σύγκριση, τ.χ. 12, 2001, σσ. 160-171.
12. Μαρκετάκη Τ., «Η «ελευθερία» της λογοτεχνίας και ο «φασισμός του θεάματος», περ. Η Λέξη, τ.χ. 96, Ιούλ.-Αύγ. 1990, σσ. 528-529.
13. Μαυρίκιος Δ., «Ο θεατής-αναγνώστης», περ. Η Λέξη, τ.χ. 96, Ιούλ.-Αύγ. 1990, σσ. 524-526.
14. Μωραΐτης Μ., Το μυθιστόρημα στον κινηματογράφο, επιλογή κειμένων, (εισαγωγή.-μετάφραση Μ. Μωραΐτης), Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1990.
15. Σιαφλέκης Ζ., Συγκρητισμός και ιστορία της λογοτεχνίας, Β' έκδοση, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1988.
16. Χαρίτος Δ., «Η πιστή μεταφορά», περ. Το Δέντρο, (αφιέρωμα στη λογοτεχνία-σινεμά), τ.χ. 127-128, Ιούλ.-Σεπτ. 2003, σσ. 117-122.

